

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

SPECIALISTIČNO DELO

**DAVČNA POLITIKA PODJETJA NA PODROČJU
OBDAVČITVE PREJEMKOV MANAGERJEV OB
UPOŠTEVANJU SPORAZUMOV O IZOGIBANJU
DVOJNE OBDAVČITVE**

Ljubljana, avgust 2007

SIMON GOLUB

IZJAVA

Študent Simon Golub izjavljam, da sem avtor tega specialističnega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Majde Kokotec Novak in dovolim objavo specialističnega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 30.08.2007

Podpis:

1	UVOD	1
1.1	Opre delitev problema	1
1.2	Opre delitev namena, cilja in hipoteze	2
1.3	Opre delitev metode dela.....	3
1.4	Sestava poglavij	4
2	TEORETIČNE PODLAGE IN IZHODIŠČA OBDAVČITVE OSEBNIH PREJEMKOV	4
2.1	Razvoj obdavčevanja osebnih prejemkov	5
2.2	Značilnosti obdavčevanja osebnih prejemkov v sodobnih davčnih sistemih	6
2.3	Sklepne ugotovitve	12
3	opredelitev in obdavčitev prejemkov managerjev	12
3.1	Korporacijski in delovno pravni položaj managerjev	14
3.1.1	Pogodba o minimalni vsebini individualnih pogodb o zaposlitvi poslovnih delavcev in delavcev s posebnimi pooblastili	15
3.1.2	Kriteriji za individualne pogodbe o zaposlitvi managerjev	15
3.2	Opre delitev in obdavčitev osebnih prejemkov managerjev	18
3.2.1	Ureditev z Zakonom o dohodnini (Zdoh) do leta 2005	18
3.2.2	Sedanja ureditev po Zakonu o dohodnini (ZDoh – 2) oziroma ZDoh-1	19
3.3	Opre delitev in obdavčitev prejemkov managerjev, ki izhajajo iz uspešnosti poslovanja	22
3.3.1	Opre delitev in obdavčitev nagrajevanja z udeležbo na dobičku	23
3.3.2	Opre delitev in obdavčitev nagrajevanja z delnicami.....	26
3.3.2.1	Nagrajevanje managerjev z delnicami preko instituta lastnih delnic	27
3.3.2.2	Nagrajevanje managerjev z delnicami preko pogojnega povečanja osnovnega kapitala.....	28
3.3.2.3	Obdavčitev nagrajevanja z delnicami.....	30
3.3.3	Opre delitev in obdavčitev nagrajevanja z delniškimi opcijami	30
3.3.3.1	Opre delitev pojma delniške opcije	31
3.3.3.2	Prednosti in pomanjkljivosti nagrajevanja managerjev z delniškimi opcijami	33
3.3.3.3	Faze pri izdaji delniških opcij.....	34
3.3.3.4	Zagotovitev delnic za realizacijo opcijskih upravičenj	35
3.3.3.5	Obdavčitev nagrajevanja managerjev z delniškimi opcijami	37
3.3.4	Opre delitev in obdavčitev drugih nagrad	42
3.3.5	Opre delitev in obdavčitev prejemkov managerjev iz naslova odpoklica oziroma prekinitve delovnega razmerja	42
3.3.5.1	Odpravnina ob upokojitvi managerja.....	43
3.3.5.2	Odpravnina v primeru odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnih razlogov	43
3.3.5.3	Odpravnina odpoklicanemu članu uprave ali predsedniku uprave delniške družbe.....	44
3.4	Sklepne ugotovitve	44
4	OBDAVČITEV PREJEMKOV MANAGERJEV V TRŽNO RAZVITIH DRŽAVAH	45
4.1	Obdavčitev osebnih prejemkov managerjev v tržno razvitih državah	46
4.2	Obdavčitev prejemkov iz naslova udeležbe na dobičku, delnic, delniških opcij in drugih nagrad v tržno razvitih državah	52
4.2.1	Obdavčitev prejemkov iz naslova udeležbe pri dobičku in delnic	53

4.2.2	Obdavčitev prejemkov iz naslova delniških opcij	55
4.2.3	Primerjava obdavčitve iz naslova delniških opcij v tržno razvitih državah	58
4.2.4	Harmonizacija obdavčitve delniških opcij	61
4.3	Sklepne ugotovitve	62
5	obdavčitev prejemkov managerjev z zornega kota sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju	63
5.1	Vloga in namen sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju	64
5.1.1	Vzorčni sporazum OECD	65
5.1.2	Opredelitev rezidenta po vzorčnem sporazumu OECD	70
5.2	Opredelitev davčnega zavezanca	72
5.3	Opredelitev prejemkov managerjev po sporazumih o izogibanju dvojnemu obdavčevanju	73
5.3.1	Osebni prejemki iz zaposlitve	73
5.3.2	Udeležba na dobičku (dividende)	76
5.3.3	Dobiček iz kapitala	77
5.3.4	Nagrajevanje z delniškimi opcijami in izogibanje dvojnega obdavčevanja	78
5.4	Metode izogibanja dvojnemu obdavčevanju	80
5.4.1	Metoda odbitka	80
5.4.2	Metoda oprostitve	82
5.4.3	Izogibanje dvojnemu obdavčevanju po Zakonu o dohodnini (ZDoh-2)	84
5.5	Sklepne ugotovitve	85
6	PREDLOG DAVČNE POLITIKE PODJETJA Z VIDIKA OPTIMALNE OBDAVČITVE PREJEMKOV MANAGERJEV	86
6.1	Davčna politika po ZDoh	87
6.1.1	Obdavčitev nagrajevanja z udeležbo na dobičku	87
6.1.2	Obdavčitev nagrajevanja z delnicami	87
6.1.3	Obdavčitev nagrajevanja z delniškimi opcijami	88
6.2	Davčna politika po ZDoh-2 oz. ZDoh-1	89
6.3	Sklepne ugotovitve	90
7	ZAKLJUČEK	91
8	LITERATURA IN VIRI	98

1 UVOD

1.1 Opredelitev problema

Managerji so osebe, ki v podjetju vodijo gospodarske, organizacijske in podobne posle, so osebe, ki usklajujejo človeške, materialne in finančne vire s cilji organizacije ter vodijo delo oddelka ali organizacije (Možina, 1994, str. 15). Pomembno je, da imajo organizacijske sposobnosti in smisel za podjetništvo (Pallister, Isaacs, 2003, str. 314). Najpomembnejši med cilji ustanoviteljev, delničarjev in družbenikov gospodarskih družb je dobiček, naloga managerjev pa je, da tako vodijo gospodarske, organizacijske in druge posle podjetja, da se ti cilji uresničijo (Ivanjko in Kocbek, 1996, str. 75).

Plača managerjev je sestavljena iz osnovne plače in gibljivega dela plače. Osnovna plača je praviloma določena v fiksnem bruto znesku in je zagotovljena ne glede na trenutno poslovno uspešnost podjetja. Gibljivi del plače pa je odvisen tudi od nivoja managementa v podjetju. Gibljivi del plače naj bi dosegal vsaj 20% vseh prejemkov managerja. Namen nagrajevanja managerjev (udeležba na dobičku, nagrajevanje z delnicami, z delniškimi opcijami in druge nagrade), ki je vezano na uspešnost poslovanja podjetja, katerega vodijo, je v spodbujanju večje zavzetosti pri tveganju, ki se odraža na uspešnih poslovnih rezultatih (Ferrarini, 2004, str. 25).

Nagrajevanje managerjev, ki je odvisno predvsem od poslovnih rezultatov podjetja, pomeni motivacijo za večje napore in prizadevanja za dobre poslovne odločitve in rezultate (Morton, 2001, str. 273). Nagrajevanje z vrednostnimi papirji (delnicami, opcijami) pridobiva na deležu v strukturi osebnih prejemkov managerjev predvsem zaradi interesa lastnikov, da bi prejemki managerjev bili dolgoročno vezani na učinek njihovih odločitev na poslovanje podjetja.

Obdavčenje managerjev, predvsem na področju nagrajevanja managerjev, je v Sloveniji novejše in še ne dovolj raziskano področje.

V slovenski zakonodaji so z uveljavitvijo Zakona o dohodnini (ZDoh-1) z dne 01.01.2005 in ZDoh-2 z dne 01.01.2007 pravila obdavčevanja navedenih skupin prejemkov managerjev nekoliko bolj opredeljena in izpopolnjena. V mislih imam pravila obdavčenja, ki veljajo za člane uprav v delniških družbah in direktorje oziroma poslovodje v družbi z omejeno odgovornostjo ter vodilne delavce s posebnimi pooblastili in odgovornostmi, v kolikor se njihov položaj in prejemki ne urejajo s splošno kolektivno pogodbo. Tako se med osebne obdavčljive prejemke všttevajo plača iz delovnega razmerja, prejemki, doseženi na podlagi pogodbe o delu, delovršne pogodbe oz. prevzem opravljanja storitev in poslov na drugi podlagi ter drugi prejemki, vključno z nagradami in drugimi prejemki.

Na mednarodnem nivoju lahko različna pravila obdavčevanja prejemkov managerjev povzročijo dvojno obdavčitev ali neobdavčitev teh prejemkov, ter s tem tudi ovirajo prost pretok delovne sile (Prislan, 2006, str. 186). Davčni sistemi posamezne države se razlikujejo po tem, ali dohodke fizičnih oseb obdavčijo po načelu rezidentstva ali po načelu vira dohodka. Po načelu rezidentstva so dohodki fizičnih oseb lahko obdavčeni v državi, v kateri imajo rezidentstvo ali bivališče ne glede na vir dohodka (po načelu svetovnega dohodka). Po načelu vira po so dohodki fizičnih oseb obdavčeni v državi vira dohodka ne glede na druge kriterije, kot so fizična prisotnost ali rezidentstvo.

Po vzorčnem sporazumu OECD (2003) je dvojno obdavčevanje takrat, ko gre za obdavčevanje istih dohodkov istega davčnega zavezanca s strani dveh ali več držav. Dvojno obdavčevanje osebnih prejemkov urejajo sporazumi o izogibanju dvojnega obdavčevanja. To so mednarodni sporazumi, kateri temeljijo na splošnem mednarodnem pravu o meddržavnih pogodbah o izogibanju dvojnega obdavčevanja.

Podjetja bi morala poznati različna pravila obdavčenja prejemkov managerjev tako v Sloveniji kot tudi v okviru mednarodnih sporazumov o izogibanju dvojni obdavčitvi in opredeliti ustrezno davčno politiko podjetja, ki bo vodila k davčnim optimumom ob zagotavljanju ustreznih vzpodbud za delovanje managerjev.

1.2 Opredelitev namena, cilja in hipoteze

Namen specialistične naloge je opredeliti teoretične podlage za obdavčitev osebnih prejemkov ter osnove za obdavčenje prejemkov managerjev v skladu z novim Zakonom o dohodnini (ZDoh-1 in ZDoh-2) in primerjalno s prejšnjim. Namen imam predstaviti prejemke managerjev v Sloveniji in izpostaviti probleme, ki se pojavljajo pri opredelitvi posameznih vrst prejemkov. Pri tem imam v mislih nagrajevanje managerjev z udeležbo pri dobičku, z delnicami in delniškimi opcijami iz naslova uspešnosti poslovanja.

Prav tako imam namen spoznati značilnosti obdavčevanja prejemkov managerjev v tržno razvitih državah in sicer v nekaterih državah EU in ZDA. Predstavil bom vlogo in namen sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju ter opredelil prejemke managerjev po sporazumih o izogibanju dvojnemu obdavčevanju ter metode izogibanja dvojnemu obdavčevanju, kakor tudi problematiko v zvezi z upoštevanjem sporazumov.

Cilj specialistične naloge je na podlagi tako zastavljenih teoretičnih izhodišč analizirati rešitve ter prednosti, pomanjkljivosti in omejitve, ki jih na področju obdavčevanja prejemkov managerjev opredeljuje veljavna zakonodaja in te ugotovitve primerjati z zakonodajo pred reformo leta 2005. Cilj naloge je z zornega kota Zakona o dohodnini ter sporazumov predstaviti pravila o izogibanju dvojnemu

obdavčevanju na primeru, če nerezident opravlja funkcijo managerja v Sloveniji. Problemi dvojnega obdavčevanja se pojavljajo tudi v primeru, ko slovenski manager opravlja funkcijo managerja v tujini, vendar te problematike v nalogi posebej ne bom obravnaval. Končni cilj mojega specialističnega dela pa je predstaviti možnosti izvajanja davčne politike podjetja z vidika optimalne obdavčitve prejemkov managerjev.

Temeljna hipoteza specialističnega dela je, da je reforma s področja obdavčevanja fizičnih oseb, ki se nanaša na prejemke managerjev v Republiki Sloveniji oz. gibljivi del plače, ki naj bi dosegal vsaj 20% vseh prejemkov managerja, bistveno pripomogla k vzpodbujanju takega nagrajevanja managerjev, katero je vezano na uspešnost poslovanja podjetja. S tem tovrstno nagrajevanje in obdavčevanje teh prejemkov v Republiki Sloveniji postaja primerljivo z značilnostmi obdavčevanja v tržno razvitih državah EU in ZDA. Iz vseh teh razlogov je potrebno, da imajo podjetja opredeljeno ustrezno davčno politiko podjetja, v okviru katere je možno ob optimalni davčni obremenitvi podjetja vzpodbujati managerje z ustreznim nagrajevanjem k večji uspešnosti podjetja.

1.3 Opredelitev metode dela

Glede na izbrano tematsko področje, namen in cilj specialističnega dela, metode dela temeljijo predvsem na deskriptivni osnovi, uporabil pa sem tudi analitični pristop k raziskovanju.

Z deskriptivnim pristopom predstavljam teoretične podlage, ki nam dajejo teoretična izhodišča obdavčitve osebnih prejemkov, usmerjena na prejemke managerjev. Ta obseg zajema tudi vzorčni sporazum o izogibanju dvojnega obdavčevanja OECD in na tej podlagi sprejeti mednarodni sporazumi Republike Slovenije. V okviru deskriptivnega pristopa sem uporabil metodo kompilacije, kar pomeni, da sem povzel opazovanja, spoznanja, stališča in sklepe drugih avtorjev. V specialistični nalogi sem uporabil tudi metodo komparacije, saj sem na podlagi spoznanj, do katerih sem prišel z metodo kompilacije, prikazal učinke sprememb davčne reforme na področju dohodnine pri obdavčitvi prejemkov managerjev.

Analitični pristop sem uporabil pri ugotavljanju razlik pri obdavčevanju prejemkov managerjev v tržno razvitih državah in pri nas, ki temeljijo na že opravljenih raziskavah, kakor tudi pri oblikovanju lastnih ugotovitev.

Pri teoretičnem delu sem se naslonil na strokovno domačo in tujo literaturo, ki obravnava tovrstno problematiko. Prav tako sem v zvezi z najnovejšimi spremembami izhajal iz različnih člankov in prispevkov v strokovnih revijah in seminarjih ter iz študijskega gradiva. Osnova mi je sam Zakon o dohodnini in v tem segmentu uporabljeni bilateralni sporazumi o izogibanju dvojnega obdavčevanja.

1.4 Sestava poglavij

Specialistično delo sem razdelil na sedem poglavij. Po uvodnem poglavju, kjer predstavljam okvir specialističnega dela, v drugem poglavju opredeljujem najpomembnejše teoretične osnove, izhodišča za obdavčitev in značilnosti obdavčevanja osebnih prejemkov ter probleme, ki se pri tem pojavljajo.

V tretjem poglavju obravnavam obdavčitev osebnih prejemkov v Sloveniji, pri čemer sem pozornost namenil problemom, ki se pojavljajo pri opredelitvi posameznih vrst prejemkov managerjev, še posebej pri obdavčitvi prejemkov iz naslova nagrajevanja managerjev z udeležbo pri dobičku, z delnicami in delniškimi opcijami. Izpostavil sem problem obdavčitve nagrad iz naslova uspešnosti poslovanja, katere so izplačane managerjem, ki niso v delovnem razmerju v družbi, za katero opravljajo managersko funkcijo, v primerjavi z obdavčitvijo enakih prejemkov managerjem, ki so v delovnem razmerju. Predstavil sem rešitve, ki jih je na področju obdavčevanja prejemkov managerjev prinesel nov Zakon o dohodnini.

V četrtem poglavju naloge sem izdelal primerjalni prikaz in analizo obdavčitve osebnih prejemkov managerjev v drugih tržno razvitih državah (nekaterih državah EU in ZDA), predvsem z vidika nagrajevanja z delniškimi opcijami, pri katerih se pojavlja največ problemov in zahtev po harmonizaciji na mednarodnem nivoju.

V petem poglavju obravnavam obdavčitev prejemkov managerjev z zornega kota sporazumov o izogibanju dvojnega obdavčevanja v primeru, če nerezident opravlja funkcijo managerja v Sloveniji.

V šestem poglavju podajam možnosti izvajanja davčne politike podjetja z vidika optimalne obdavčitve prejemkov managerjev, veljavne z Zakonom o dohodnini do leta 2005 in po dohodninski reformi.

V sedmem poglavju – zaključku naloge, sem strnil spoznanja, ki sem jih pridobil v procesu izdelave specialističnega dela, opozoril sem na probleme, ki nastajajo na obravnavanem področju ter podal predloge za rešitev.

2 TEORETIČNE PODLAGE IN IZHODIŠČA OBDAVČITVE OSEBNIH PREJEMKOV

Obdavčitev dohodkov fizičnih oseb z dohodnino naj bi bila »pravična« oziroma vsak davčni zavezanec naj bi za financiranje države prispeval »pravični delež«. Pri opredelitvi tega »pravičnega deleža« se je za obdavčevanje z davkom na dohodek fizičnih oseb (dohodnino) uveljavilo načelo obdavčitve glede na davčno zmožnost davčnega zavezanca in upoštevanje načela horizontalne in vertikalne enakosti davčnih zavezancev. Horizontalna enakost pomeni, da osebe z enako davčno

zmožnostjo morajo plačati enak znesek davka, medtem ko pri vertikalni enakosti osebe z različnimi dohodki morajo plačati različne zneske davka.

V tem poglavju predstavljam določene pomembnejše premike v razvoju obdavčevanja osebnih prejemkov do obdobja, ko se je dohodnina razvila v tako imenovano »klasično« ureditev obdavčitve dohodkov fizičnih oseb. Nadalje predstavljam značilnosti »klasičnega sistema« obdavčevanja osebnih prejemkov ter možne rešitve, ki jih uporabljajo različne davčne ureditve za dosego »pravičnega deleža« pri obdavčitvi posameznega davčnega zavezanca. To pravičnost dohodnine skušajo (vsaj v določenem obsegu) doseči vse davčne ureditve, vendar rešitve niso povsem enotne. Z mednarodnega (oziroma evropskega) zornega kota lahko rečemo, da je pri dohodnini harmonizacija šele v začetni fazi, pomembna pa je za dosego (cilja) enotnega evropskega trga in prostega pretoka delovne sile. Posebej predstavljam določene napredke pri harmonizaciji obdavčitve z dohodnino v državah članicah Evropske unije ter novejši ureditvi obdavčitve dohodkov fizičnih oseb.

2.1 Razvoj obdavčevanja osebnih prejemkov

Za razvoj obdavčitve z davkom na dohodek fizičnih oseb je bil predpogoj razvoj osebnih prejemkov (dohodkov) posameznikov. V obdobju sužnjelastništva, ko so sužnji, kot nadomestilo za svoje delo prejeli le hrano in bivanje, še ne moremo govoriti o osebnih prejemkih. Kategorija osebnih prejemkov oziroma plače se je pojavila kasneje z razvojem kapitalizma.

Z razvojem kapitalizma se je razvila tudi potreba po sodobnem sistemu javnih prihodkov oziroma po obdavčevanju glede na ekonomsko sposobnost davčnega zavezanca.

Davek na dohodek se je prvič pojavil leta 1798 v Veliki Britaniji pod imenom Aid and Contributum Tax. Uveden je bil v času, ko se je Velika Britanija branila pred ekspanzijo Francije, v času Napoleonovih vojn.

Do davka na dohodek fizičnih oseb, kakršnega poznamo danes, je manjkal se en pomemben korak in sicer, da so zakonodajalci začeli upoštevati osebne okoliščine posameznega davkoplačevalca.

Od utrditve meščanskih držav pa je davek na dohodek postal splošna, zakonita in prisilna dajatev. Davki se pričenjajo v vse večjem obsegu uporabljati kot ukrepi državne intervencionistične politike, s katerimi države poleg fiskalnega cilja uresničujejo tudi številne druge cilje kot na primer ekonomske, socialne, kulturne, demografske in podobne cilje. (Pernek, 1999, str. 106 in 107).

Zgodovinsko se je dohodnina razvila iz strogo ločenih, pretežno proporcionalnih obdavčitev posameznih virov dohodka s tako imenovanimi analitičnimi oziroma cedularnimi davki, ki niso upoštevali številnih okoliščin davčnega zavezanca. K cedularnim davkom se je kmalu pridružila posebna davčna doklada, ki je potem, ko so že bili odmerjeni cedulami davki, še progresivno obdavčevala visoke skupne dohodke ne glede na njihov vir. Kasneje je v razvitih državah začela prevladovati enotna obdavčitev »vseh« virov dohodka s tako imenovano sintetično dohodnino (Rupnik, 1997, str. 41).

2.2 Značilnosti obdavčevanja osebnih prejemkov v sodobnih davčnih sistemih

Davčni sistem vsake države tako tudi davka na dohodek, mora imeti določene značilnosti, da ga lahko ocenimo kot dobrega. Po mnenju teoretikov so za dober davčni sistem najpomembnejše naslednje značilnosti (Musgrave, 1993, str. 228 in 229):

- prihodki od davkov morajo biti primerni,
- porazdelitev davčnega bremena mora biti pravična,
- davčni sistem mora pri obremenitvi davčnih zavezancev upoštevati koristi, ki jih imajo od javnega sektorja in njihovo davčno sposobnost,
- davke je treba izbrati tako, da čim manj vplivajo na ekonomske odločitve na trgu,
- davčni sistem mora omogočati uporabo fiskalne politike za stabilizacijske in razvojne cilje,
- davčni sistem mora zagotavljati njegovo pravično uporabo in mora biti razumljiv davčnemu zavezancu,
- stroški obdavčitve in pravnega izpolnjevanja davčnih obveznosti morajo biti čim nižji.

V teoriji so se razvila različna stališča o utemeljenosti pobiranja davkov (Pernek, 1999, str. 49 - 51) in o pravičnosti davčnega sistema. Teoretiki so si enotni v stališču, da mora davčni sistem biti pravičen oziroma, da mora vsak davčni zavezanec prispevati pravičen delež v stroških delovanja države, razlikujejo pa se glede opredelitve tega pravičnega deleža. Razvili sta se dve teoriji o pravičnem deležu (Musgrave, 1993, str. 230 – 245):

- *teorija o načelu koristnosti* - po načelu koristnosti naj bi vsak davčni zavezanec prispeval v javni sektor toliko davka, kolikor od javnega sektorja pridobiva koristi oziroma glede na njegovo povpraševanje po javnih storitvah. Ker se želje posameznikov po javnih storitvah med seboj razlikujejo, obdavčevanje po splošni formuli ne bi bilo mogoče. Davčna stopnja bi bila odvisna od elastičnosti povpraševanja in cenovne elastičnosti. Davčna stopnja bi tako bila proporcionalna, progresivna ali regresivna, odvisno od tega ali je dohodkovna elastičnost povpraševanja po javnih dobrinah enaka, večja ali manjša od cenovne elastičnosti. Predpostavlja se, da osebe z enakimi dohodki enako

vrednotijo javne dobrine ter da povpraševanje po javnih dobrinah narašča z naraščanjem dohodka. Pri tem povpraševanje po javnih dobrinah lahko narašča enakomerno (proporcionalna stopnja), bolj kot dohodek (progresivna stopnja) ali manj kot dohodek (regresivna). Pomanjkljivost tega načela je v tem, da ne omogoča zagotovitev sredstev za transfere in dosego prerazdelitvenih ciljev javnega sektorja. Pomembna pomanjkljivost tega načela je tudi v tem, da se davek (pri pobiranju) ne loči na del, ki se uporablja za financiranje javnih storitev in del, ki se uporablja za prerazdelitev dohodka. Poleg tega je razpon javnih odhodkov, za katere se lahko uporabi specifično obdavčevanje po načelu koristnosti, relativno omejen in velik del davčnih prihodkov ni mogoče pobirati po tem načelu,

- *teorija o načelu davčne zmožnosti* - po načelu davčne zmožnosti mora vsak davčni zavezanec prispevati k stroškom delovanja države v skladu s svojo davčno zmožnostjo (močjo). Za uporabo tega načela je treba opredeliti kriterije za ugotovitev davčne zmožnosti posameznega davčnega zavezanca. Obdavčevanje po davčni zmožnosti zahteva horizontalno enakost, kar pomeni, da osebe z enako davčno zmožnostjo plačujejo enak davek. Horizontalna enakost se utemeljuje z osnovnim načelom enakosti pred zakonom. Pravilo vertikalne enakosti se prav tako utemeljuje z enakostjo pred zakonom: osebe z različnimi dohodki morajo plačati različne zneske davka. Pomanjkljivost tega načela je v tem, da ne upošteva strukturo porabe javnega sektorja oziroma koristi, ki jo ima posamezni zavezanec pri tej porabi. Prednost te ureditve je v tem, da lahko zajame tudi prerazdelitveno funkcijo.

V sodobnih davčnih sistemih se je pri obdavčevanju z davkom na dohodek fizičnih oseb uveljavilo načelo obdavčitve glede na davčno zmožnost davčnega zavezanca in upoštevanje načela horizontalne in vertikalne enakosti davčnih zavezancev.

Pri obdavčitvi posameznega davčnega zavezanca se zaradi obdavčevanja le tistega dela njegovih dohodkov, ki je na razpolago za obdavčitev, upoštevajo osebne okoliščine, ki vplivajo na njegovo davčno sposobnost kot so: družinski stan, gmotni položaj, neobičajne obremenitve in podobno. Tako se pri obdavčitvi ne upošteva le objektivna ekonomska zmožnost posameznega davčnega zavezanca, temveč tudi njegova subjektivna ekonomska zmožnost (Pernek, 1999, str. 163).

Davek na dohodek fizičnih oseb (personal income tax) je osebni - subjektivni davek, s katerim se obdavčujejo dohodki, ki jih posameznik ustvari v določenem časovnem obdobju (Rupnik, 1992, str. 19).

Davek na dohodek je »vseobsežni« davek, kar pomeni, da se pri določanju davčne osnove upoštevajo vsi obdavčljivi dohodki, ki jih posameznik prejme v davčnem letu. Kot obdavčljive dohodke lahko opredelimo bruto dohodke (gross

income) posameznika v davčnem obdobju, zmanjšane za davčne odbitke, davčne oprostitve oziroma olajšave (Pernek, 1999, str. 166).

Davek na dohodek je letni davek, kar pomeni, da so s tem davkom obdavčeni dohodki, ki jih posameznik prejme v enem letu, pri čemer se običajno upošteva koledarsko leto.

Vsaka dohodninska ureditev ima štiri osnovne elemente, ki določajo davčno obveznost (Stotsky, 1995, str. 124):

- vire dohodnine,
- davčne ugodnosti (odbitki in olajšave),
- izbor obdavčljive enote,
- davčne razrede in stopnje.

Davčne ureditve (sistemi) lahko kombinirajo te dejavnike na vrsto različnih načinov, da dosežejo zelene učinke. Idealni model dohodnine naj bi bil tisti, ki bi v davčno osnovo zajemal čim več vrst dohodkov, ki bi omogočal veliko osnovnih olajšav, s katerimi bi bila lahko gospodinjstva z nizkimi dohodki izvzeta iz obdavčitve (zaradi nedoseganja praga obdavčitve), ob nespremenjenem (nepovečanem) obsegu davčnih predpisov. Širša davčna osnova omogoča nižjo povprečno davčno stopnjo za dosego enakih prihodkov iz naslova davkov v proračun (Stotsky, 1995, str. 121 – 124).

V nadaljevanju obravnavam osnovne značilnosti sedanje ureditve dohodnine v Sloveniji, ki so se začela uporabljati s 01.01.2005 z uveljavitvijo Zakona o dohodnini ZDoh-1 (Uradni list RS, št. 54/2004) in te značilnosti primerjam s prejšnjo zakonodajo na področju obdavčitve fizičnih oseb. Pri tem je potrebno poudariti, da je s 01.01.2007 v uporabi ZDoh-2 (Uradni list RS, št. 117/2006), ki pa se v nalogi obravnavani tematiki ne razlikuje od določil v ZDoh-1.

Dohodnina kot nov (sintetični) način obdavčitve dohodkov fizičnih oseb, je bila v Sloveniji uveljavljena relativno pozno, z reformo davčnega sistema, sprejeto konec leta 1990. Ureditev dohodnine v Sloveniji, ki je začela veljati leta 1994, ni bila skladna z dohodninsko ureditvijo drugih držav članic Evropske unije, predvsem zaradi obdavčitve le tistih dohodkov, ki so bili pridobljeni na ozemlju Slovenije. Tako so bili rezidenti zavezani plačevati dohodnino tudi od nekaterih dohodkov, ki so pridobljeni izven Slovenije: od pokojnin iz tujine, dohodkov iz premoženja in iz premoženjskih pravic iz tujine (Poročevalec državnega zbora, 2004, str. 4).

Nova sedaj veljavna ureditev dohodnine temelji na načelu obdavčitve rezidentov po svetovnem dohodku in nerezidentov po viru dohodka v Sloveniji. Obdavčeni so tudi tisti dohodki rezidentov Republike Slovenije, ki jih le-ti dosežejo v tujini. Tako je uveljavljeno načelo obdavčitve svetovnega dohodka, kar pomeni, da so

obdavčitvi podvrženi vsi prihodki fizične osebe, ne glede na to, kje so pridobljeni (doma ali v tujini), če z mednarodnimi dogovori ni drugače določeno (Kobal, 2004, str. 21).

Opredelitev rezidenta Republike Slovenije je določena širše kot v prejšnji ureditvi. Zavezanec je rezident Slovenije, če v davčnem letu izpolnjuje enega od pogojev, ki jih lahko razvrstimo v tri skupine:

- ima stalno prebivališče v Sloveniji;
- je bil rezident in biva izven Slovenije, zaradi zaposlitve v diplomatski, konzularni ali mednarodni misiji, ali kot občinski ali državni uslužbenec v državi, ki na podlagi reciprocitete takega uslužbenca ne šteje za svojega rezidenta ali kot javni uslužbenec v institucijah Evropske skupnosti, ali je zakonec ali vzdrževani družinski član takega javnega uslužbenca;
- ima svoje običajno bivališče ali središče svojih osebnih in ekonomskih interesov v
- Sloveniji ali je v kateremkoli času v davčnem letu prisoten v Sloveniji skupaj več kot 183 dni.

Opredelitev nerezidenta je po sedANJI ureditvi prav tako širša kot pred tem. Sedaj ureditev določa obdavčitev tistih dohodkov nerezidentov, ki imajo vir v Sloveniji ne glede na čas bivanja Sloveniji (Zdoh-2, 5. čl.). Po prejšnji ureditvi je bil nerezident obdavčen z dohodnino za tiste dohodke, ki so imeli svoj vir v Sloveniji pod pogojem, da je v davčnem letu na njenem območju nepretrgoma bival najmanj šest mesecev.

Zaradi obdavčitve dohodkov fizičnih oseb po svetovnem dohodku in po viru dohodka prihaja bolj pogosto do dvojne obdavčite, kot v prejšnji ureditvi ter do uporabe bilateralnih sporazumov o izogibanju dvojni obdavčitvi dohodka. Za primere, ko z določeno državo Slovenija nima sklenjenega sporazuma o izogibanju dvojni obdavčitvi, je v zakonu predviden mehanizem izogiba dvojni obdavčitvi. Metode izogibanja dvojni obdavčitvi po Zakonu o dohodnini obravnavam v nadaljevanju.

Z reformo dohodnine so bili zasledovani naslednji osnovni cilji (Kolar, 2003, str. 158):

- razbremenitev zavezancev v nižjih dohodkovnih razredih do višine minimalnega dohodka,
- bolj enako in pregledno davčno obravnavo dohodkov in enakomernejšo razporeditev davčnih bremen med davčnimi zavezanci,
- širitev davčne osnove,
- upoštevanje načela splošne davčne obveznosti tako, da je v obdavčitev načeloma zajet vsak dohodek fizičnih oseb,
- horizontalno in vertikalno enakost davčnih zavezancev.

Iz navedenega izhaja, da je bil temeljni cilj reforme doseči razbremenitev nižjih dohodkovnih razredov ter zagotoviti enakomerno prerazporeditev davčnih bremen med davčnimi zavezanci. Navedeni cilji naj bi bili doseženi s prerazporeditvijo davčne obremenitve med zavezanci, s prestrukturiranjem davčnih olajšav in dohodninske lestvice ter s povečanjem davčne obveznosti oziroma širitvijo davčne osnove na dohodke, ki doslej niso bili obdavčeni. Poleg prerazporeditve davčne obremenitve med zavezanci s spremembo davčne lestvice in davčnih olajšav so bile izvedene bistvene spremembe na področju definiranja zavezancev in obdavčljivih dohodkov oziroma na področju obsega obdavčitve.

Zakon o dohodnini temelji na načelu splošne davčne obveznosti, zato je obdavčljiv vsak dohodek fizične osebe, ki je kot tak naveden v zakonu. Obdavčljivi dohodki so navedeni taksativno, kar z vidika obdavčitve pomeni, da niso obdavčeni vsi tisti dohodki, ki v zakonu niso izrecno navedeni. Dohodek je tako vsota vseh neto prihodkov, ki jih je davčni zavezanec ustvaril v enem letu in ki so določeni v »katalogu dohodkov« kot obdavčljivi dohodki.

Z veljavno ureditvijo so obdavčeni vsi dohodki fizične osebe, razen tistih, ki so v zakonu izrecno navedeni kot izvzeti obdavčitve. Obdavčljivi »katalog dohodkov« vsebuje poleg vrst dohodkov tudi kategorijo »drugih dohodkov«. Kategorija drugih dohodkov tako zajema vse dohodke, ki niso izrecno (taksativno) izvzeti iz obdavčitve ali pa opredeljeni kot posamezna vrsta dohodka (dohodek iz zaposlitve, dohodek iz dejavnosti, dohodek iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti, dohodek iz premoženja, dobiček iz kapitala). S tem je bila v zakonu o dohodnini uzakonjena negativna definicija dohodka, pri kateri zakonodajalec opredeli prihodke posameznika, ki so neobdavčeni, ker so izvzeti iz obdavčitve ali je za njih predvidena davčna oprostitev (Kobal, 2004, str. 5).

Davčna osnova je z zornega kota obdavčljivih dohodkov torej razširjena tako, da so v obdavčitev zajeti vsi dohodki fizičnih oseb, razen tistih, ki so izrecno izvzeti. Za razliko od ureditve pred letom 2005 so v obdavčljivo osnovo vključene pokojnine in transferji, ki jih izplačuje država za različne namene ter obresti pri bankah in hranilnicah, kjer so z izjemo začasno izvzeti majhni varčevalci.

Obdavčljivi dohodki se v sedanji ureditvi v splošnem delijo na (poročevalec DZ, 2004, str. 7):

- aktivne dohodke, ki so praviloma namenjeni financiranju tekočih življenjskih potreb, zajemajo pa dohodke iz zaposlitve in iz opravljanje dejavnosti ter
- pasivne dohodke, ki so praviloma namenjeni povečanju premoženja, zajemajo pa dohodke iz naložb premoženja.

Obdavčljivi dohodki so po zakonu razporejeni v šest skupin, in sicer v dohodke iz zaposlitve, dohodke iz dejavnosti, dohodke iz osnovne kmetijske in gozdarske dejavnosti, dohodke iz premoženja, dobiček iz kapitala in druge dohodke.

V sedanji ureditvi v nasprotju od ureditve pred letom 2005 dohodki iz zaposlitve, poleg dohodkov iz delovnega razmerja, zajemajo tudi dohodke iz vseh odvisnih razmerij. Z razširitvijo dohodkov iz zaposlitve na vsa odvisna razmerja naj bi bilo doseženo, da vrsta dohodka in način obdavčitve nista odvisna od pravne podlage, na podlagi katere je dohodek izplačan in samega naziva dohodka, temveč od razmerja fizične osebe, na podlagi katerega pridobiva dohodke (poročevalec DZ, 2004, str. 9 in 10).

Med ugodnosti, ki jih delodajalec zagotavlja delojemalcem, se všttevajo tudi pravice delojemalcev do nakupa delnic, bolj podrobno pa so določena pravila glede vrednotenja bonitet in določanja osnove za posamezne vrste bonitet.

V sedanji ureditvi je bistveno širša opredelitev obdavčljivih dividend (udeležbe v dobičku), s katero se je v davčno osnovo zajelo tudi nagrajevanje z udeležbo v dobičku in »dividendam podobni dohodki«, ki so v novi ureditvi natančneje določeni z namenom preprečitve prehajanj davčnih zavezancev, ki jih je omogočala prejšnja ureditev in sicer iz dohodkov, ki so bil obdavčeni (dividende in udeležba v dobičku), v dohodke, ki so bili manj ali niso bili obdavčeni, na primer prodaja poslovnega deleža po preteku treh let od pridobitve (Kobal, 2004, str.19). Obdavčitev dividend in nagrajevanje z udeležbo v dobičku podrobneje obravnavam v poglavju Opredelitev in obdavčitev nagrajevanja z delniškimi opcijami.

Sedanja ureditev za razliko od prejšnje vsebuje natančnejšo in razširjeno opredelitev obdavčljive odsvojitve kapitala (88. člen ZDoh-2). Tako je obdavčljiva vsaka odsvojitve kapitala in ne samo prodaja kapitala, razen odsvojitve, ki so izrecno določene kot neobdavčene (96. člen ZDoh-2).

Med oprostitvami je opredeljena oprostitev plačila dohodnine od dobička iz kapitala, doseženega pri prvi odsvojitvi delnic ali deleža v kapitalu, pridobljenega pri lastninskem preoblikovanju in pri odsvojitvi stanovanja ali stanovanjske hiše, v kateri je imel zavezanec prijavljeno stalno prebivališče in je tam dejansko bival zadnja tri leta pred njeno odsvojitvijo ter je ni uporabljal za opravljanje dejavnosti.

Sistem obdavčitve kapitalskih dobičkov naj bi bil zastavljen tako, da bi spodbujal dolgoročno investiranje (Kobal, 2004, str. 19). S tem namenom je v sedanji ureditvi določen dvajsetletni rok, znotraj katerega se ugotavljajo kapitalski dobički, kjer se stopnja dohodnine od dobička iz kapitala 20% znižuje vsakih pet let za 5% (132. člen ZDoh-2).

Nova ureditev tudi bolj podrobno določa pravila, ki naj bi onemogočala izogibanje plačilu davka, kot je to primer pri transfernih cenah med povezanimi osebami.

2.3 Sklepne ugotovitve

Dohodnina je področje, ki v Evropski uniji ni posebej regulirano in je v suverenosti držav članic. Delno ali v celoti na to področje posegata le dve direktivi: direktiva 90/434/EEC o skupnem sistemu obdavčevanja, ki veja za združitve, delitve, prenose sredstev in zamenjave kapitalskih deležev in direktiva 2003/49/EC o skupnem sistemu obdavčevanja v zvezi s plačili obresti in plačili uporabe premoženjskih pravic.

V sodobnih davčnih sistemih se je pri obdavčevanju z davkom na dohodek fizičnih oseb uveljavilo načelo obdavčitve glede na davčno zmožnost davčnega zavezanca in upoštevanje načela horizontalne in vertikalne enakosti davčnih zavezancev. Prav zaradi upoštevanja teh načel pri obdavčitvi je dohodnina v teoriji opredeljena kot tista vrsta davka, ki zagotavlja največjo stopnjo »pravičnosti«.

V Sloveniji ureditev dohodnine temelji na načelu obdavčitve rezidentov po svetovnem dohodku in nerezidentov po viru dohodka v Sloveniji. Obdavčeni so tudi tisti dohodki rezidentov Republike Slovenije, ki jih le-ti dosežejo v tujini. Ta ureditev je v veljavi s 1.1.2005. Reforma na področju dohodnine je bila potrebna zaradi prilagoditve slovenske ureditve dohodnine ureditvam v tržno razvitih državah, ki omogoča prost pretok delovne sile. Pri tem menim, da je najpomembnejša sprememba dohodninske reforme obdavčitev rezidentov po svetovnem dohodku in nerezidentov za dohodek, ki ima vir v Sloveniji. Pomembna pa je tudi enakomernejša prerazporeditev davčnih bremen med davčnimi zavezanci.

3 OPREDELITEV IN OBDAVČITEV PREJEMKOV MANAGERJEV

Managerji so osebe, ki v podjetju vodijo gospodarske, organizacijske in podobne posle, so osebe, ki usklajujejo človeške, materialne in finančne vire s cilji organizacije ter vodijo delo oddelka ali organizacije (Možina, 1994, str. 15). Pomembno je, da imajo organizacijske sposobnosti in smisel za podjetništvo. Pomembno je tudi, da določajo načrte dejavnosti, s katerimi bi kar najbolj učinkovito in uspešno dosegli cilje organizacije. Uspešen manager je aktivni vodja v organizaciji, ki ustvarja pozitivno delovno okolje (Možina, 2004, str. 38). V podjetju ločimo več ravni managerjev (prva raven, srednja raven in vrhovni ali najvišji management), ki so zadalženi, da se uresničijo dogovorjeni poslovni načrti in strateški cilji podjetja. Podjetje je sredstvo, s katerim družba dosega svoje cilje (Ivanjko, Kocbek, 1996, str. 76).

Ena od najpomembnejših korporacijskih pravic ustanoviteljev gospodarskih družb, delničarjev in družbenikov je pravica do dela dobička (premoženjska pravica), poleg premoženjskih pravic pa imajo le ti tudi članske pravice, da določijo upravo družbe bodisi v obliki enotirnega ali dvotirnega sistema upravljanja (Ivanjko, Kocbek, 1996, str. 61).

Najpomembnejši med cilji ustanoviteljev, delničarjev in družbenikov gospodarskih družb je dobiček, naloga managerjev pa je, da tako vodijo gospodarske, organizacijske in druge posle podjetja, da se ti cilji uresničijo (Ivanjko, Kocbek, 1996, str. 75).

Z zornega kota varnosti svoje zaposlitve in zanesljivosti prejemkov managerji niso naklonjeni večjemu tveganju. Zanesljivost njihovih prejemkov je odvisna od podjetja, ki ga vodijo. Nasprotno temu pa se delničarji lahko izognejo večjemu tveganju tako, da svoje premoženje razpršijo ter so zainteresirani, da z nagrajevanjem managementa spodbudijo tudi management k večjemu tveganju.

Managerje tisti sistemi, ki nagrajevanje vežejo na uspešnost poslovanja podjetja, bolj spodbujajo k večji zavzetosti in tveganju pri delu. Zato je pomembno izbrati optimalno obliko nagrajevanja managerjev. Ugotovljeno je, da lastniška sestava družbe, v kateri je udeležen tudi manager, pozitivno vpliva na njegova prizadevanja za učinkovito poslovanje in doseganje ciljev lastnikov. Interes lastnikov je praviloma v izplačevanju dobička, interes managerjev, da dobiček zadržijo v podjetju, interes zaposlenih pa v čim večjih plačah. Zaradi premostitve navedenih nasprotnih interesov med lastniki in managerji praviloma velja, da je najbolj učinkovito nagrajevanje managerjev v obliki, ki vključuje managerja v lastniško strukturo, na primer z nagrajevanjem z delnicami ali delniškimi opcijami.

Nagrajevanja z delnicami in delniškimi opcijami pomenijo dolgoročno spodbudo managerjem in se običajno uporabljajo tudi zato, da uspešen manager ostane v podjetju ter preprečujejo, da bi manager v prihodnosti postal morebitni konkurent podjetju.

Prav zaradi pomembnosti managerjev, ki lahko najbolj vplivajo na uresničitev ciljev ustanoviteljev, delničarjev in družbenikov, le ti z managerji sklepajo individualne pogodbe, v katerih opredelijo prejemke managerjev.

V nadaljevanju predstavljam podlage, ki v Sloveniji opredeljujejo pravico managerja do nagrade za (uspešno) delo.

Pravna podlaga za nagrajevanje managerjev z udeležbo pri dobičku je določena v 269. členu Zakona o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 42-1799/2006, v nadaljevanju ZGD - 1). Pravica managerja do nagrade za uspešno delo (giblivi del plače, ki lahko zajema udeležbo na dobičku, nagrajevanje z delnicami in delniškimi

opcijami in druge nagrade) je lahko dogovorjena tudi v individualni pogodbi o zaposlitvi managerja. Minimalna vsebina individualnih pogodb o zaposlitvi managerjev je opredeljena s Pogodbo o minimalni vsebini individualnih pogodb, sklenjeno med predstavniki delodajalcev in predstavniki managerjev. Kriteriji za individualne pogodbe pa opredeljujejo (v obliki priporočila in napotila) merila za določanje velikosti teh nagrad glede na dosežene rezultate in zahtevnosti nalog managerjev.

3.1 Korporacijski in delovno pravni položaj managerjev

Položaj managerjev je v Sloveniji pravno urejen v ZGD - 1. Delovno, socialno in obligacijsko pravo se za managerje uporablja le v primeru, ko se korporacijske dolžnosti oziroma pristojnosti opravljajo preko sklenjenega delovnega razmerja ali pogodbe o poslovanju (Bohinc, 2000, str. 283). Manager je tako v korporacijskem razmerju z družbo, lahko pa je tudi v pogodbenem in delovnem razmerju. Z imenovanjem in s soglasjem k temu imenovanju pridobi manager korporacijski položaj v družbi, iz katerega izhajajo njegove pravice in odgovornosti. Pravna podlaga, ki opredeljuje pravico managerjev do udeležbe na dobičku, je določena v ZGD - 1. Tako ZGD - 1 v 252. členu določa, da se s statutom lahko določi, da se članom uprave za njihovo delo zagotovi udeležba pri dobičku. Za poslovodje v družbah z omejeno odgovornostjo se udeležba poslovodje pri dobičku lahko določi v družbeni pogodbi (Bohinc...et al., 2002, str. 471 do 473).

Če je manager tudi v delovnem razmerju po pogodbi o zaposlitvi, le ta ne ureja njegovih pravic, obveznosti in odgovornosti kot člana organa (uprave) družbe, temveč ureja druga razmerja. Po pogodbi o zaposlitvi si manager lahko zagotovi del pravic iz kolektivnih pogodb gospodarske dejavnosti, če pa je v pogodbenem razmerju na podlagi pogodbe o poslovanju, se v okviru te pogodbe po načelu pogodbene volje strank dogovorijo pravice in obseg teh pravic managerja.

V Sloveniji so managerji praviloma tudi v delovnem razmerju, predvsem iz tradicionalnih in socialnih razlogov. S sklenitvijo delovnega razmerja manager dodatno socialno zavaruje svoj položaj predvsem z vrsto pravic, ki jih lahko ima iz tega naslova in ki sicer veljajo za zaposlene: pravica do obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zdravstvenega zavarovanja, zavarovanja za primer brezposelnosti, nadomestila za bolezen do 30 dni, solidarnostne pomoči, povračila stroškov v zvezi z delom (prehrana, prevoz na delo, stroški službenih poti, dodatek za ločeno življenje). Le redki managerji uveljavljajo svoje pravice s pogodbo o poslovanju kot obligacijsko pravno pogodbo, ki ima svoj temelj v delovni pogodbi (Bohinc, 2000, str. 282 do 284).

3.1.1 Pogodba o minimalni vsebini individualnih pogodb o zaposlitvi poslovnih delavcev in delavcev s posebnimi pooblastili

V Sloveniji se je po uveljavitvi kolektivnih pogodb in sprostitvi plač pojavila potreba po ureditvi prejemkov managerjev. Managerji (poslovni delavci in delavci s posebnimi pooblastili ter odgovornostmi) so v celoti izvzeti iz osebne veljavnosti splošne kolektivne pogodbe za gospodarske dejavnosti in delno iz kolektivnih pogodb gospodarskih dejavnosti (Bohinc...et al., 2002, str. 793). Zato so predstavniki delodajalcev (Gospodarska zbornica Slovenije, Obrtna zbornica Slovenije in Združenje delodajalcev Slovenije) in predstavniki managerjev (Združenje Manager) leta 1994 ter leta 1997 sprejeli Pogodbo o minimalni vsebini individualnih pogodb o zaposlitvi poslovnih delavcev in delavcev s posebnimi pooblastili (Uradni list RS, št. 64/97), kakor tudi Kriterije za individualne pogodbe o zaposlitvi managerjev (Uradni list RS, št. 64/97).

V Pogodbi o minimalni vsebini individualnih pogodb o zaposlitvi poslovnih delavcev in delavcev s posebnimi pooblastili so določili minimalno vsebino individualnih pogodb o zaposlitvi managerjev. Glede prejemkov managerjev navedena pogodba kot obvezno sestavino določa plačo in nadomestila plače. Lahko določa isti obseg pravic, kot so določene v splošni in kolektivnih pogodbah gospodarske dejavnosti za nadomestila za bolezen do 30 dni, za solidarnostne pomoči, povračila stroškov za prehrano in povračila stroškov za prevoz na delo, če ni dogovorjena uporaba službenega vozila tudi za privatne namene, povračila stroškov za službeno pot, terenski dodatek in dodatek za ločeno življenje. Te pravice managerja morajo biti izrecno dogovorjene v individualni pogodbi ali z navedbo ali s sklicevanjem na določene člene kolektivne pogodbe, veljavne za delodajalca, da so lahko iztožljive.

Individualne pogodbe obvezno vsebujejo določbo o osnovni plači managerja in o ugodnostih, ki jih lahko koristi manager, običajno pa so v individualno pogodbo vključeni tudi sistemi nagrajevanj managerjev v primeru uspešnega poslovanja ter pravice (prejemki) v primeru prenehanja opravljanja funkcije managerja (na primer razrešitve brez utemeljenega razloga).

Pogodba o minimalni vsebini individualnih pogodb torej določa, da mora individualna pogodba vsebovati določbe o »plači« managerja, ne da bi pri tem posebej določala sestavine te plače niti nagrajevanja managementa.

3.1.2 Kriteriji za individualne pogodbe o zaposlitvi managerjev

Kriteriji za individualne pogodbe o zaposlitvi managerjev so skupno priporočilo in napotilo delodajalskih organizacij in stanovske organizacije slovenskih managerjev pristojnim organom gospodarskih družb in managerjem pri sklepanju individualnih pogodb o zaposlitvi managerjev (Bohinc...et al., 2002, str. 790).

Kriteriji za individualne pogodbe o zaposlitvi managerjev opredeljujejo tudi, kdo so managerji, na katere se nanašajo ti kriteriji. To so poslovodni delavci in delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi ter prokuristi družb, če so v delovnem razmerju z družbo. Poleg managerjev se navedeni kriteriji lahko uporabijo tudi za sklepanje pogodb z vrhunskimi strokovnjaki.

Namen kriterijev za individualne pogodbe o zaposlitvi managerjev je, da se v individualnih pogodbah o zaposlitvi zagotovi:

- upoštevanje zahtevnosti nalog, posebne odgovornosti in pravic managerjev,
- spodbudno nagrajevanje managerjev in soodvisnost obsega njihovih pravic od poslovne uspešnosti gospodarskih družb, od plač zaposlenih v teh družbah in od gospodarskih razmer v državi,
- da se v primerih kriznega managementa lahko uporabijo tudi drugačni kriteriji za nagrajevanje kot posebna spodbuda za izboljšanje kriznih razmer.

V Kriterijih za individualne pogodbe o zaposlitvi managerjev je dogovorjeno, da se nagrajevanje managerjev veže na dosežene poslovne rezultate glede na letni ali večletni gospodarski plan družbe, glede na cilje družbe ali pa glede na sanacijski program oziroma na drug način. Zaradi zagotovitve zanesljivega merjenja realizacije planov je v kriterijih dogovorjeno, da morajo biti obveznosti managerja določene konkretno vsaj za eno poslovno leto vnaprej ter da sta načrtovani dobiček in donosnost na vloženi kapital najpomembnejši merili za spremljanje realizacije in podlaga za udeležbo na dobičku.

Kriteriji za individualne pogodbe o zaposlitvi managerjev pri opredelitvi podlag za določitev osnovne plače upoštevajo velikost družbe, povprečno plačo v Republiki Sloveniji in povprečno plačo v gospodarski družbi, v kateri je zaposlen manager.

Kriteriji priporočajo, da se osnovna plača predsednikov uprav in poslovodij določi na podlagi izračunanega povprečja med povprečno plačo v Republiki Sloveniji in povprečno plačo v družbi tako, da:

- za male družbe znaša osnovna plača štirikratni znesek izračunanega povprečja, za srednje družbe šestkratni znesek izračunanega povprečja in
- za velike družbe osemkratni znesek izračunanega povprečja.

Osnovna plača predsednika uprave in poslovodje se lahko poveča največ so 25% v družbah, ki poslujejo z nadpovprečno stopnjo donosnosti v panogi ali dejavnosti, ter se lahko zmanjša največ do 25% v družbah, ki poslujejo z izgubo ali občutno manjšo donosnostjo od povprečja panoge.

Osnovna plača članov uprave in delavcev s posebnimi pooblastili naj bi bila določena na ustrezno nižji ravni kot plača predsednika uprave in poslovodje

gospodarske družbe. V Kriterijih za individualne pogodbe o zaposlitvi so opredeljeni tudi najnižji zneski osnovne plače managerja. Ta v velikih in srednjih družbah naj praviloma ne bi bila nižja od izhodiščne plače najvišjega tarifnega razreda v splošni kolektivni pogodbi za gospodarske dejavnosti, za predsednika uprave in poslovodje povečana za 20%, za člane uprave in delavce s posebnimi pooblastili pa povečana za 10%.

Gibljivi del plače naj bi bil odvisen od tekočih poslovnih rezultatov, pri čemer v primeru nedoseganja planiranih rezultatov gibljivi del plače lahko zmanjša osnovno plačo.

O merilih za udeležbo managerjev na dobičku odločajo pristojni organi v družbi. V primeru izpolnitve planiranih rezultatov in dobička naj bi predsednik uprave ali poslovodja kot upravičenec do udeležbe pri dobičku iz tega naslova prejel 30% svojih letnih prejemkov, ostali managerji pa sorazmerno nižji delež, pri čemer se delež na dobičku lahko izplača v celoti ali deloma v gotovini ali v delnicah.

V letu 2001 je raziskava o nagrajevanju managerjev (predsednikov uprav in direktorjev) v Sloveniji, ki je v vzorec zajela 214 družb, pokazala, da devet desetih teh družb pretežno ali deloma uporablja kriterije za individualne pogodbe in nagrajevanje. Raziskava je pokazala, da družbe dajejo prednost nagrajevanju managerjev s 13. ali tudi 14. plačo, kot z izplačilom udeležbe na pri dobičku (Krašovec, 2002, str. 3 do 6). Razlog za to je predvsem v tem, da se izplačana dodatna 13. ali 14. plača upošteva kot priznani strošek dela, kar zmanjšuje dobiček družbe. Udeležba pri dobičku družbe pa ne povečuje stroškov družbe, ker se izplačuje iz čistega dobička, torej iz zneska dobička družbe, od katerega je že obračunan davek od dohodkov pravnih oseb.

Plača managerja je tako sestavljena iz:

- osnovne plače in
- gibljivega dela plače.

Osnovna plača managerja je pogodbeno zagotovljen prejemek, ki ga običajno družba izplača managerju v dvanajstih mesečnih obrokih, v številnih državah pa imajo managerji že v pogodbi določilo, da jim pripada tudi trinajsta ali štirinajsta plača. Osnovna plača je praviloma določena v fiksnem bruto znesku in je managerju zagotovljena ne glede na trenutno poslovno uspešnost podjetja. Zaradi slabih poslovnih rezultatov se managerju lahko za znesek negativnega gibljivega dela plače obračuna nižja osnovna plača, če je tako določeno v individualni pogodbi.

Osnovna plača z razvojem sistema nagrajevanja glede na uspešnost poslovanja izgublja na pomenu glede na celotne prejemke managerjev. Uveljavilo se je načelo, da naj bi osnovna plača odražala zahtevnost delovnega mesta managerja,

plačilo po učinku (gibljivi del plače) pa njegovo uspešnost. Gibljivi del plače je odvisen tudi od nivoja managementa v podjetju.

Višji kot je njegov nivo, višji je tudi gibljivi del plače. Dosegal naj bi vsaj 20% vseh prejemkov managerja (Merkač, 1995, str. 71).

Gibljivi del plače je lahko povezan s poslovnim uspehom podjetja, kot nagrajevanje le za kratkoročne dosežke, za dolgoročne dosežke ali pa za oboje. Managerji naj bi prejeli gibljivi del plače tudi zaradi večjih naporov in prizadevanj za dobre poslovne odločitve, ki se odražajo v večji uspešnosti podjetja.

Gibljivi del plače lahko zajema:

- kratkoročne spodbude za dosežke na podlagi vnaprej določenih kriterijev, ki se izplačujejo enkrat ali večkrat letno,
- ugodnosti bodisi v materialni ali nematerialni obliki (bonitete),
- dolgoročne spodbude kot so: udeležba na dobičku, nagrajevanje z delnicami in delniškimi opcijami ter druge nagrade.

Celoto managerskih dohodkov sestavljajo različni prejemki. Na splošno prejemke managerjev lahko razdelimo v tri skupine:

- v osebne prejemke, ki vključujejo predvsem plačo, bonitete in povračila stroškov v zvezi z delom,
- prejemke, ki izhajajo iz uspešnosti poslovanja, kot so udeležba pri dobičku, nagrajevanje z delnicami in delniškimi opcijami ter druge nagrade,
- prejemke v primeru prenehanja opravljanja funkcije managerja.

V nadaljevanju posebej obravnavam pravila obdavčevanja v Sloveniji za vsako od navedenih skupin prejemkov managerjev. V tem poglavju se pri opredelitvi pravil, ki veljajo za managerje, omejujem na člane uprav v delniških družbah in direktorje oziroma poslovodje v družbi z omejeno odgovornostjo ter vodilne delavce s posebnimi pooblastili in odgovornostmi, v kolikor se njihov položaji in prejemki ne urejajo s splošno kolektivno pogodbo.

3.2 Opredelitev in obdavčitev osebnih prejemkov managerjev

3.2.1 Ureditev z Zakonom o dohodnini (Zdoh) do leta 2005

V Sloveniji se je v ureditvi do leta 2005 med osebne prejemke, ki so bili obdavčeni z davkom od osebnih prejemkov, vštelo:

1. plača iz delovnega razmerja, ki je po določbi 16. člena Zakon o dohodnini (ZDoh) zajemala:
 - plačo,
 - nadomestila plače,

- druge prejemke iz delovnega razmerja,
 - prejemke v obliki stimulacij in bonitet,
2. prejemki, doseženi na podlagi pogodbe o delu, delovršne pogodbe oziroma od prevzema opravljanja storitev in poslov na drugi podlagi,
 3. drugi prejemki, vključno z nagradami in drugimi prejemki.

Predvsem na podlagi dejstva, da je bila plača med navedenimi prejemki najbolj obremenjena z davki, so se pojavljali številni problemi in različna stališča pri uvrstitvi posameznega prejemka v eno od vrst osebnih prejemkov ali med druge vrste prejemkov, kot so na primer dohodki iz premoženjskih pravic.

V stari ureditvi zakon o dohodnini ni opredeljeval, kateri prejemki so se šteli za plačo delavca, prav tako pa tudi ne za managerja. Plače managerjev so bile opredeljene v kriterijih za sklepanje individualnih pogodb, ki so posebej opredeljevale osnovno plačo, gibljivi del plače, udeležbo pri dobičku, druge ugodnosti in odpravnine v primeru prenehanja individualne pogodbe.

Na podlagi teh kriterijev so se lahko med prejemke iz naslova plače šteli osnovna plača in gibljivi del plače, v zneskih, oziroma po merilih, ki so bili opredeljeni v individualni pogodbi.

Pri obdavčevanju prejemkov managerjev se je po ureditvi do leta 2005 največ problemov pojavljalo pri uvrstitvi dohodkov iz naslova nagrajevanja managerjev z udeležbo pri dobičku v posamezno vrsto prejemka iz zakona. Ministrstvo za finance je bilo mnenja, da so izplačila iz dobička družbe članom uprav in nadzornih svetov, ki niso temeljili na udeležbi v kapitalu te družbe, različno obdavčena glede na to, ali so bili prejemniki udeležbe pri dobičku zaposleni v družbi ali ne. Po mnenju Ministrstva za finance se je izplačilo udeležbe pri dobičku članom uprav in nadzornih svetov, ki so z izplačevalcem v delovnem razmerju, obravnavalo in obdavčevalo kot drugi osebni prejemki iz delovnega razmerja, od katerih so se plačali vsi prispevki za socialno varnost, ki so se sicer obračunavali od plač (Ivanjko, 1999, str. 15 in 16).

Nova ureditev dohodke managerjev iz naslova udeležbe na dobičku, ki ne temeljijo na udeležbi v kapitalu, opredeljuje kot dohodke iz delovnega razmerja (Zdoh-2, čl. 37, 8. točka prvega odstavka).

3.2.2 Sedanja ureditev po Zakonu o dohodnini (ZDoh – 2) oziroma ZDoh-1

Sedanja ureditev dohodke zavezanca razdeljuje na aktivne in pasivne dohodke, pri čemer so aktivni dohodki - dohodki iz zaposlitve in dohodki iz dejavnosti.

Opredelitev dohodkov iz zaposlitve je v sedanji ureditvi bistveno širša od opredelitve pred letom 2005 in zajema vse dohodke zavezanca, ki jih prejme na

podlagi zaposlitve od izplačevalca in ki izhajajo iz odvisnega pogodbenega razmerja. Dohodek iz zaposlitve je vsako izplačilo in boniteto, ki sta povezana z zaposlitvijo. Je dohodek iz delovnega razmerja in dohodek iz drugega pogodbenega razmerja ali razmerja na drugi podlagi (37. in 38. člen Zdoh-2).

V 1. odstavku 37. člena Zdoh-2 so opredeljeni dohodki iz delovnega razmerja, ki vključujejo zlasti:

1. plačo, nadomestilo plače in vsako drugo plačilo za opravljeno delo, ki vključuje tudi provizije,
2. regres za letni dopust, jubilejno nagrado, odpravnino, solidarnostno pomoč,
3. povračilo stroškov v zvezi z delom,
4. boniteto, ki jo delodajalec zagotovi v korist delojemalca ali njegovega družinskega člana,
5. nadomestilo, ki ga zagotovi delodajalec na podlagi dogovora z delojemalcem zaradi kateregakoli pogoja v zvezi z zaposlitvijo ali zaradi spremembe v pogojih v zvezi z zaposlitvijo, vsako izplačilo delodajalca v zvezi s prenehanjem veljavnosti pogodbe o zaposlitvi, vsako izplačilo zaradi prenehanja zaposlitve in podobni prejemki,
6. prejemke, prejete zaradi začasnega neizplačila dohodka iz zaposlitve,
7. nadomestila in druge prejemke, ki so prejete od delodajalca ali druge osebe, skladno z drugimi predpisi, kot posledica zaposlitve oziroma obveznega zavarovanja za socialno varnost,
8. dohodek na podlagi udeležbe v dobičku, prejet iz delovnega razmerja.

Iz take opredelitve izhaja, da je dohodek iz zaposlitve vsak dohodek iz kakršnegakoli (pogodbenega ali na drugi podlagi) odvisnega razmerja, kar tudi pomeni, da je za opredelitev te vrste dohodka bistvena opredelitev, katero razmerje je odvisno in katero ni odvisno.

Te opredelitve pa zakon o dohodnini (Zdoh-1), ki se je uporabljal od 01.01.2005 do 31.12.2006 ni dajal, temveč je v 18. členu določil le »osnovne kriterije«:

- nadzor in navodila v zvezi z opravljanjem dela ali storitev,
- osebno opravljanje dela ali storitev,
- zagotavljanje sredstev in pogojev za opravljanje dela ali storitev,
- prevzemanje finančnih in drugih tveganj ter odgovornosti v zvezi z opravljanjem dela ali storitev,
- način opravljanja dela ali storitev ter način plačila,
- pravica do odstopa od pogodbe in prevzemanje odgovornosti v zvezi s tem,
- neposredna udeležba na dobičku ali izgubi, izhajajoči iz opravljanja dela ali storitev,

na podlagi katerih so delodajalci in davčni zavezanci v vsakem konkretnem primeru presojali ali je dohodek pridobljen iz naslova odvisnega ali neodvisnega razmerja.

Sedaj veljavna ureditev v ZDoh-2 za odvisno pogodbeno razmerje opredeljuje:

- delovno razmerje in
- vsako drugo pogodbeno razmerje, ki glede nadzora in navodil v zvezi z opravljanjem dela ali storitev, načina opravljanja dela ali storitev, plačila za opravljeno delo ali storitev, zagotavljanja sredstev in pogojev za opravljanje dela ali storitev in drugih pravic ter odgovornosti fizične osebe in delodajalca kaže na odvisno pogodbeno razmerje med delodajalcem in fizično osebo (35. čl. Zdoh-2).

Obdavčitev dohodkov managerjev je v sedanji ureditvi opredeljena:

- v določbi šestega odstavka 35. člena, ki določa, da se za zaposlitev šteje tudi opravljanje dela oziroma storitev prokuristov in direktorjev ter opravljanje funkcije na podlagi imenovanja,
- v določbi 1. točke drugega odstavka 37. člena, ki določa, da se za dohodek iz delovnega razmerja štejejo tudi dohodki, prejeti za vodenje poslovnega subjekta, ki je pravna oseba, na podlagi poslovnega razmerja.

Osnovo za dohodnino (davčno osnovo) od dohodkov iz delovnega razmerja predstavljajo vsi dohodki iz delovnega razmerja (37. čl. ZDoh-2), zmanjšani za:

1. obvezne prispevke za socialno varnost, ki jih je na podlagi posebnih predpisov dolžan plačevati delojemalec.

Prispevki se plačujejo po proporcionalni davčni stopnji, ki je enaka za vse davčne osnove in sicer:

- delojemalec od osebnih prejemkov iz delovnega razmerja plačuje naslednje prispevke za socialno varnost (skupaj 22,1 %):
 - prispevek za zdravstveno zavarovanje v višini 6,36%,
 - prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v višini 15,5%,
 - prispevek za zaposlovanje v višini 0,14%,
 - prispevek za starševsko varstvo v višini 0,1%,
- delodajalec od osebnega prejemka delojemalca plačuje naslednje prispevke za socialno varnost (skupaj 16,1%):
 - prispevek za zdravstveno zavarovanje v višini 6,56%,
 - prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v višini 8,85%,
 - prispevek za zaposlovanje v višini 0,06%,
 - prispevek za starševsko varstvo v višini 0,1%,
 - prispevek za poškodbe pri delu in poklicne bolezni v višini 0,53% (Zakon o prispevkih za socialno varnost).

2. splošno olajšavo, ki je namenjena vsem zavezancem in v letu 2007 zmanjšuje davčno osnovo v višini 2.800 EUR oziroma mesečno 233,33 EUR.

Poleg te splošne olajšave, ki je priznana vsem zavezancem za davek od dohodkov iz zaposlitve, se davčna osnova za davek od zaposlitve lahko zmanjša še za posebno olajšavo za vzdrževane družinske člane, za invalide in za starejše osebe, če izpolnjujejo pogoje za uveljavljanje olajšave.

Med letom so dohodki iz zaposlitve obdavčeni in se v letni napovedi za obračun dohodnine managerja, ki je zavezanec za dohodnino (rezident), upoštevajo kot akontacija dohodnine.

Dohodki iz zaposlitve so obdavčeni po progresivni davčni lestvici, kar pomeni, da se s povečevanjem davčne osnove povečuje tudi davčna stopnja. Davčna lestvica za davek od dohodkov iz zaposlitve ima tri davčne razrede, ki so določeni s stopnjami od najnižje:

- 16% za davčne osnove do 6.800 EUR letno oz. 566,67 EUR mesečno,
- 27% za letno davčno osnovo nad 6.800 in pod 13.600 EUR, do najvišje
- 41% za davčne osnove nad 13.600 EUR letno oz. 1.133,33 EUR mesečno.

3.3 Opredelitev in obdavčitev prejemkov managerjev, ki izhajajo iz uspešnosti poslovanja

Namen nagrajevanja managerjev, ki je vezano na uspešnost poslovanja podjetja, katerega vodijo, je v spodbujanju večje zavzetosti in tveganja, ki se odraža na uspešnih poslovnih rezultatih.

Najpomembnejša kriterija za presojo uspešnosti poslovanja sta:

- velikost dobička in
- donosnost na vloženi kapital.

Poleg teh dveh kriterijev so lahko merila za spremljanje uspešnosti managerjev:

- izboljšanje gospodarskega položaja družbe v okviru dejavnosti, panoge ali skupine,
- primerjava dobička in donosnosti kapitala glede na sorodne družbe,
- primerjava dobička tekočega leta in dobička preteklega leta,
- povečanje izvoza,
- zmanjšanje negativnega poslovnega izida,
- druga merila.

Lastniška sestava družbe, v kateri ima tudi manager lastniško spodbudo, pozitivno vpliva na njegova prizadevanja za učinkovito poslovanje in doseganje ciljev lastnikov. Zato tudi praviloma velja, da je najbolj učinkovito nagrajevanje managerjev v obliki, ki vključuje managerja v lastniško strukturo. Zaradi tega se nagrajevanje z delnicami in delniškimi opcijami vse bolj uveljavlja tudi v Sloveniji (Kocbek, 2004, str 332).

Pomembno vlogo pri nagrajevanju z udeležbo v dobičku, delnicami in delniškimi opcijami ima tudi davčna ureditev tega področja. V tem poglavju posebej obravnavam opredelitev in obdavčitev nagrajevanja z udeležbo pri dobičku, z delnicami in delniškimi opcijami.

3.3.1 Opredelitev in obdavčitev nagrajevanja z udeležbo na dobičku

Gospodarske družbe samostojno opravljajo pridobitno dejavnost na trgu zaradi pridobivanja dobička. Del tega dobička lahko namenijo članom uprave oziroma poslovodstvu.

Tako Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1) v 269. členu določa, da se s statutom lahko določi, da se članom uprave za njihovo delo zagotovi udeležba pri dobičku. Za poslovodje v družbah z omejeno odgovornostjo se udeležba poslovodje pri dobičku lahko določi v družbeni pogodbi (Bohinc...et al., 2002, str. 471). ZGD-1 v 284. členu določa, da se članom nadzornega sveta za njihovo delo lahko zagotovi plačilo ali udeležba na dobičku.

Pri tem je potrebno poudariti, da se z uveljavitvijo ZGD-1 z dnem 4.5.2006 vsebina določb obravnavanih v specialistični nalogi ni spremenila v primerjavi z določbami Zakona o gospodarskih družbah (ZGD), ki se je uporabljal do uveljavitve ZGD-1 in prav tako z opredelitvami Zakona o gospodarskih družbah s komentarjem pod avtorstvom Bohinca in ostalih iz leta 2002.

Temeljni pogoj, da se del dobička zagotovi članom uprave, je torej statutarna opredelitev te možnosti, oziroma za poslovodje opredelitev te možnosti v družbeni pogodbi. Gre za varovalko, ki onemogoča, da bi bili člani uprave udeleženi v dobičku gospodarske družbe brez volja lastnikov. (Ferčič, 2003, str. 31).

Glede višine udeležbe v dobičku za managerja v Zakonu o gospodarskih družbah načeloma ni omejitev, edina omejitev je ustvarjeni dobiček oziroma dobiček, ki je na razpolago za delitev. Skupščina družbe praviloma ne vpliva na uporabo čistega dobička, temveč le na uporabo bilančnega dobička, kar pomeni, da se lahko sprejme sklep o delitvi dividend le iz sredstev, ki tvorijo bilančni dobiček. Če družba ni poslovala z dobičkom v tekočem ali v preteklih letih (preneseni dobiček), ga tudi ne more deliti (Ferčič, 2003, str. 32). Poleg tega je eden od osnovnih kriterijev za nagrajevanje managerjev uspešnost poslovanja izražena v velikosti dobička (270. čl. ZGD-1). Praviloma je managerjem namenjen manjši odstotek udeležbe na dobičku, ker se z izplačilom udeležbe pri dobičku managerjem zmanjšuje tisti del dobička, ki je namenjen razdelitvi delničarjem oziroma družbenikom (Bohinc...et al., 2002, str. 791).

Zakon o gospodarskih družbah izrecno ne določa, v kakšni obliki se izplača udeležba pri dobičku (dividenda), vendar iz konteksta zakona izhaja, da gre za denarno dividendo. Udeležba pri dobičku je ena izmed premoženjskih pravic, ki so del korporacijskih pravic, katero ima delničar iz delnice. Če je v statutu predvidena udeležba pri dobičku managerjev, ima manager korporacijsko pravico do dela dobička, ki se v trenutku sprejetja sklepa skupščine udeležbi managerjev pri dobičku spremeni v obligacijsko terjatev izplačila dobička, ki je izražena v denarni obliki. Udeležba pri dobičku je bilančno pravno gledano vedno denarna udeležba pri dobičku, ki se kasneje poplača. Namesto v denarju pa se ta terjatev (pravica) lahko poplača tudi z delnicami ali drugim premoženjskim predmetom (Kocbek, 2000, str 337). Nagrajevanje managerjev z delnicami je podrobneje obravnavano v poglavju 3.3.2 Opredelitev in obdavčitev nagrajevanja z delnicami. V tem poglavju posebej obravnavam opredelitev in obdavčitev nagrajevanja z udeležbo pri dobičku.

Davčna opredelitev dohodka managerja z udeležbo na dobičku je v Zakonu o dohodnini opredeljena v 8. odstavku 37. člena ZDoh-2 kot dohodek iz delovnega razmerja, ki vključuje tudi dohodek na podlagi udeležbe na dobičku. Med dohodke iz delovnega razmerja se štejejo tudi dohodki prejeti za vodenje pravne osebe na podlagi poslovnega razmerja in se tako izplačila udeležbe na dobičku članom uprav in poslovodjem po sedANJI ureditvi obdavčujejo kot dohodki iz delovnega razmerja.

Opravljanje dela oziroma storitev prokuristov in direktorjev ter opravljanje funkcije na podlagi imenovanja ali izvolitve se po šestem odstavku 36. člena ZDoh-2 šteje za zaposlitev (odvisno razmerje).

ZGD-1 v 281. členu določa, da nadzorni svet nadzoruje vodenje poslov družbe ter, da se vodenje poslov ne more prenesti na nadzorni svet. Glede na to, da člani nadzornih svetov ne vodijo poslov družbe, menim, da se na slednje ne nanaša določba 1. točke drugega odstavka 37. člena Zdoh-2, po kateri se za dohodek iz delovnega razmerja štejejo tudi dohodki, prejeti za vodenje ali vodenje in nadzor poslovnega subjekta, ki je pravna oseba, na podlagi poslovnega razmerja.

Na podlagi navedenih določb Zakona o gospodarskih družbah in Zakona o dohodnini, je dohodek iz naslova nagrajevanja članov nadzornega sveta z udeležbo na dobičku, obdavčen kot dohodek iz drugega pogodbenega razmerja (38. čl. Zdoh-2), ki ima naravo odvisnega razmerja. Davčno osnovo predstavlja dohodek iz naslova udeležbe v dobičku, zmanjšan za normirane stroške v višini 10% dohodka (četrti odstavek 41. čl. Zdoh-2).

Stališča upravnega sodišča (povzeto po Davčnem biltenu št. 5/04, str 30):

- da je položaj članov nadzornega sveta enak, ne glede na to, ali so v družbi zaposleni ali ne,

- da je treba pri opredelitvi narave prejemkov upoštevati tudi relevantne korporacijsko- pravne določbe glede imenovanja članov nadzornega sveta, ki ne pogojujejo članstva v nadzornem svetu z zaposlitvijo v družbi,
- da je treba tudi davčno obravnavati pravno naravo prejemkov iz tega naslova kot prejemke zunaj zaposlitve, ker je to poslovni dogodek, ki je razlog za upravičenost prejemka, v korporacijsko-pravnem aktu in ne v delovnem razmerju,

lahko upoštevamo tudi pri določanju davčne obremenitve članov nadzornih svetov, ki so v delovnem razmerju pri izplačevalcu udeležbe v dobičku ter te dohodeke obravnavamo kot dohodek iz drugega pogodbenega razmerja.

Zakon o dohodnini razlikuje med udeležbo v dobičku, ki pripada delničarjem ali družbenikom na podlagi kapitala in med drugimi izplačili udeležbe v dobičku. Udeležbo v dobičku, ki se delničarjem izplačuje v obliki dividend in družbenikom na podlagi lastniškega deleža (90. člen Zdoh-2), obravnava pod skupnim nazivom »dividenda«.

Poleg udeležbe v dobičku pa se med dividende, po zakonu o dohodnini (90. člen) uvrščajo tudi drugi dohodki, če so doseženi na podlagi lastniškega deleža.

Obdavčljivi dohodek iz naslova dividend vključuje vsako razdelitev dohodka imetniku deleža iz premoženja plačnika ali povezane osebe družbe na podlagi njegovega lastniškega deleža, ki ne predstavlja zmanjšanje njegovega lastniškega deleža, vključno z razdelitvijo v obliki delnic ali zamenljivih obveznic ali v drugačni obliki, s katero se dobiček ali rezerve, v delu, oblikovanem iz dobička, preoblikujejo v osnovni kapital, oziroma povečajo lastniški delež zavezanca. Dividende tako zajemajo tudi pripis dobička kapitalskemu deležu družbenika v družbi z neomejeno odgovornostjo in povečanje lastniškega deleža zavezanca zaradi preoblikovanja dobička ali rezerv, v delu oblikovanem iz dobička, ali njunega prevrednotovalnega popravka, v osnovni kapital. Dodatno je določeno, da se za dividende štejejo tudi dividendam podobni dohodki, ki jih prejme imetnik deleža na podlagi lastniškega deleža v plačniku in vsako nadomestilo, ki ga imetnik deleža prejme na podlagi lastniškega deleža v plačniku in ne predstavlja zmanjšanja njegovega lastniškega deleža. Za nadomestilo se šteje vsako sredstvo, proizvod, storitev ali druga ugodnost, ki jo imetniku deleža ali njegovemu družinskemu članu na podlagi lastniškega deleža zagotovi družba ali z njo povezana oseba.

Od dohodka iz kapitala, vključno z dividendami, se dohodnina izračuna in plača po stopnji 20% od davčne osnove in se šteje kot dokončen davek (132. člen Zdoh-2).

V zakonu so opredeljene posebne davčne osnove za določene vrste dividend (npr. dividend, doseženih v obliki izplačane vrednosti delnic ali deležev v primeru

odsvojitve delnic ali deležev v okviru pridobivanja lastnih delnic oziroma deležev družbe).

Za ugotavljanje davčne obveznosti je pomembna tudi določba četrtega odstavka 98. člena, ki določa, da kadar zavezanec pridobi delnico ali povečani delež oziroma osnovni vložek pri povečanju osnovnega kapitala iz sredstev družbe, se šteje, da je nabavna vrednost tako pridobljene delnice ali pridobljenega povečanega deleža oziroma osnovnega vložka enaka nič.

Na podlagi proučitve navedenih določb je razvidno, da je udeležba na dobičku managerjev, ki je določena v statutu družbe in konkretizirana s sklepom skupščine, davčno obravnavana kot dohodek iz zaposlitve (dohodek iz delovnega razmerja). Udeležba na dobičku managerja pa je obdavčena kot prejeta dividenda, le če izplačilo temelji na delnicah ali deležu v kapitalu. V tem primeru davčno osnovo predstavlja znesek dosežene (prejete) dividende.

Glede na to, da izplačevalec dividend od bruto zneska dividend obračuna in plača davek po odbitku po stopnji 25%, obstaja dvojna ekonomska obdavčitev istega vira dohodka oziroma dividend, kjer obstaja še naknadna obveznost plačila dohodnine od dohodka iz kapitala od davčne osnove v višini 20% v skladu z 132. členom ZDoh-2.

3.3.2 Opredelitev in obdavčitev nagrajevanja z delnicami

Pri opredelitvi in obdavčitvi nagrajevanja managerjev z udeležbo na dobičku so predstavljene tudi podlage za izplačilo udeležbe pri dobičku v obliki delnic. Podlaga za izplačilo udeležbe dobičku v obliki delnic je torej Zakon o gospodarskih družbah (269. člen ZGD-1), ki določa, da se s statutom lahko določi, da se članom uprave za njihovo delo zagotovi udeležba pri dobičku. Za poslovodje v družbah z omejeno odgovornostjo pa se udeležba poslovodje pri dobičku lahko določi v družbeni pogodbi.

Iz konteksta Zakona o gospodarskih družbah izhaja, da gre pri udeležbi na dobičku za denarno dividendo. Do te denarne dividende je manager upravičen, če je v statutu predvidena udeležba pri dobičku managerjev. Ko je dobiček ustvarjen in je sprejet sklep skupščine o udeležbi managerjev pri dobičku, se ta pravica managerja spremeni v obligacijsko terjatev za izplačilo dobička, ki je izražena v denarni obliki, namesto v denarju pa se ta terjatev lahko poplača z delnicami.

Poplačilo te denarne terjatve managerja iz naslova sklepa o udeležbi pri dobičku v obliki nagrajevanja z delnicami se lahko realizira (opravi) z delnicami na dva načina:

- na podlagi instituta lastnih delnic,
- na podlagi pogojnega povečanja osnovnega kapitala.

3.3.2.1 Nagrajevanje managerjev z delnicami preko instituta lastnih delnic

O delitvi dobička in o oblikovanju sklada lastnih delnic odloča skupščina družbe. Delničarji se na skupščini lahko odločijo, da se »odrečejo« delu dobička in ga namenijo za sklad lastnih delnic za (na primer) nagrajevanje managerjev.

Namene, za katere družba lahko pridobiva lastne delnice, določa ZGD-1 v 247. členu. Poleg drugih dovoljenih namenov ta člen določa, da družba sme pridobivati lastne delnice (Bohinc...et al., 2002, str. 708):

- z namenom, da se delnice ponudijo v odkup delavcem družbe ali z njo povezane družbe (druga alineja prvega odstavka 247. člena),
- na podlagi pooblastila skupščine za nakup lastnih delnic, ki velja 18 mesecev in določa najnižjo in najvišjo prodajno ceno ter delež teh delnic (osma alineja prvega odstavka 247. člena).

Pri pridobivanju lastnih delnic za navedene namene ZGD-1 določa naslednje omejitve:

- skupni nominalni znesek lastnih delnic ne sme presegati 10% osnovnega kapitala,
- pridobitev lastnih delnic je dovoljena le, če družba pridobi delnice tako, da oblikuje rezerve za lastne delnice, ne da bi zmanjšala osnovni kapital, zakonske ali statutarne rezerve, ki se ne smejo uporabljati za plačilo delničarjem,
- pridobitev je dovoljena, če je za delnice plačan celotni nominalni ali višji emisijski znesek.

Pri pridobivanju lastnih delnic z namenom, da se ponudijo v odkup delavcem družbe, družba odkupi lastne delnice in jih mora v roku enega leta ponuditi v odkup delavcem. Družba lahko nagrajuje vse delavce ali določene kategorije delavcev. Med delavce družbe se po tej določbi Zakona o gospodarskih družbah štejejo managerji, ki imajo z družbo sklenjeno delovno razmerje.

Pri možnosti pridobivanja lastnih delnic na podlagi pooblastila skupščine v Zakonu o gospodarskih družbah ni določen namen, za kateri skupščina lahko da pooblastilo, tako, da je skupščina pri opredelitvi namena pridobivanja lastnih delnic omejena le z zakonsko prepovedjo pridobivanja lastnih delnic izključno z namenom trgovanja, kar pomeni, da se lahko s skupščinskim sklepom da upravi pooblastilo za nakup lastnih delnic za namen nagrajevanja managerjev z delnicami. Skupščina mora v pooblastilu določiti tudi najvišjo in najnižjo prodajno ceno in delež teh delnic (Bohinc...et al., 2002, str. 723).

Poleg nagrajevanja managerjev z delnicami, ki jih družba pridobi zaradi ponudbe v odkup delavcem ali na podlagi pooblastila skupščine, družba lahko zagotovi lastne

delnice managerju tudi preko pridobitve delnic pri nakupni komisiji (peta alineja prvega odstavka 247. člena ZGD-1). Skupno število delnic pridobljenih pri nakupni komisiji ni omejeno na 10% osnovnega kapitala delniške družbe, za takšno pridobitev pa tudi ni obvezno oblikovanje rezerv za lastne delnice. Za realizacijo takšne nakupne komisije mora biti sklenjena komisijska pogodba med delniško družbo, ki kot komisionar (banka, zavarovalnica in druga finančna organizacija) kupi delnice na sekundarnem trgu (Bohinc...et al., 2002, str. 717) od svojega delničarja v svojem imenu, vendar za račun komitentata (managerja), ki je naročnik posla.

Ko družba pridobi lastne delnice na sekundarnem trgu na enega od navedenih treh načinov, lahko te delnice izroči managerju in na ta način poplača njegovo terjatev do udeležbe na dobičku. V primeru, ko družba pri tem odproda lastne delnice, ki jih ima na zalogi ter jih prodaja v lastnem imenu in za lasten račun, se lahko pogaja o ceni teh delnic z managerjem. Ko družba oblikuje sklad lastnih delnic in iz tega vira odkupi lastne delnice, niti Zakon o gospodarskih družbah, niti drugi predpisi ne določajo načina oblikovanja prodajne cene teh delnic. Če je sklad lastnih delnic namenjen nagrajevanju managerjev, potem skupščina družbe v sklepu o oblikovanju sklada lastnih delnic običajno določi tudi pravila glede cene, če pa o ceni ne določi ničesar, potem o ceni pri odsvojitvi teh lastnih delnic odloča uprava, ki mora pri odsvojitvi teh lastnih delnic ravnati kot dober gospodar. Pri tem ni pravilo, da sme uprava lastne delnice prodati izključno po tržni ceni. Po tržni ceni lahko kdorkoli kupi delnice na sekundarnem trgu, tako, da za nakup delnic po tržni ceni ne bi bilo treba oblikovati sklada lastnih delnic. Zato je sklad lastnih delnic, ki je oblikovan zaradi zagotovitve delnic za zaposlene vedno v funkciji nagrajevanja. Če delniška družba odproda lastne delnice managerju in manager te delnice plača z denarno terjatvijo iz naslova udeležbe na dobičku, morebitna negativna razlika med nakupno ceno, ki jo plača manager za delnico in knjigovodsko vrednostjo delnice, ne pomeni dodatne udeležbe na dobičku. V vsakem primeru je udeležba na dobičku le tisti del denarne terjatve, ki jo določi skupščina (Kocbek, 2004, str. 337).

Drugače pa je, če se delnice pridobivajo preko nakupne komisije, pri čemer je delniška družba komisionar in manager lahko kupi delnice le po takšni ceni, po kateri jih je družba, v imenu in za račun managerja pridobila na sekundarnem trgu (Bohinc...et al., 2002, str. 727).

3.3.2.2 Nagrajevanje managerjev z delnicami preko pogodnega povečanja osnovnega kapitala

Zakon o gospodarskih družbah med razloge, zaradi katerih je dovoljeno, da skupščina sklence povečati osnovni kapital, v tretji alineji prvega odstavka 343. člena ZGD-1 določa, da skupščina lahko sklence povečati osnovni kapital tudi zaradi uresničitve pravic delavcev družbe za prejem novih delnic v zameno za

vložek denarnih terjatev, ki jim jo družba zagotavlja. Povečanje osnovnega kapitala se opravi preko povečanja z vložki, ki jih predstavljajo terjatve managerjev iz naslova udeležbe na dobičku. Denarno terjatev, ki jo imajo iz naslova udeležbe na dobičku, managerji prepustijo družbi v zameno za delnice.

Poplačilo denarne terjatve managerja iz naslova sklepa o udeležbi na dobičku v obliki nagrajevanja z delnicami se lahko realizira na podlagi pogojnega povečanja osnovnega kapitala. Vložek denarne terjatve praviloma predstavlja stvarni vložek, izdaja novih delnic na podlagi stvarnih vložkov pa je tehnično težje izvedljiva, kot je plačilo za denarne vložke. Vendar za denarne terjatve, ki jih pridobijo managerji iz naslova udeležbe na dobičku ZGD-1 v drugem odstavku 345. člena izrecno določa, da se te terjatve, pri pogojnem povečanju osnovnega kapitala, ne štejejo za stvarne vložke. Enaka določba za terjatve managerjev iz naslova udeležbe na dobičku velja za izdajo delnic pri odobrenem kapitalu (peti odstavek 356. člena). Navedena poenostavitev omogoča, da managerji svojo terjatev iz naslova udeležbe na dobičku poplačajo z delnicami družbe, ne da bi moral biti stvarni vložek pregledan s strani enega ali več revizorjev, poleg tega pa v okviru pogojnega povečanja osnovnega kapitala ni potrebno vsakokratno odločanje o takšnem povečanju, ko se zamenjava opravi, ker se možnost takšne zamenjave predvidi v okviru instituta pogojnega povečanja osnovnega kapitala, ki se vnaprej registrira, pogojno povečanje pa se realizira pri zamenjavi terjatev managerja iz naslova udeležbe na dobičku z delnicami družbe (Kocbek, 2004, str. 245).

Za realizacijo pravice managerja, da zamenja svojo terjatev iz naslova udeležbe na dobičku, na podlagi instituta pogojnega povečanja kapitala, je potreben poseben sklep skupščine, ki dovoli realizacijo te pravice. V tem sklepu skupščina, glede na to, da v trenutku sklepanja o pogojnem povečanju osnovnega kapitala še ni znana višina terjatve iz naslova udeležbe na dobičku, običajno določi merila, po katerih se izračuna emisijski znesek delnic. Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1 in pred tem ZGD) teh meril ne določa - ali se bo pri zamenjavi upoštevala nominalna vrednost delnice, knjigovodska ali tržna - določa le (Bohinc...et al., 2002, str. 246):

- pravilo ohranitve osnovnega kapitala: konkretna denarna terjatev managerja iz naslova udeležbe pri dobičku, ki se zamenja za delnice, ne sme biti manjša od nominalnega zneska delnic in
- pravilo, da skupni nominalni znesek pogojno povečanega osnovnega kapitala ne sme preseči polovice osnovnega kapitala v času sklepanja o pogojnem povečanju kapitala.

Delnice se managerjem za poplačilo njihove terjatve iz naslova udeležbe pri dobičku lahko izdajo tudi preko instituta odobrenega kapitala, po katerem se osnovni kapital poveča po poenostavljenem postopku. Na podlagi statutarnega pooblastila uprava družbe lahko v obdobju do 5 let po vpisu družbe v register, osnovni kapital poveča za znesek odobrenega kapitala z izdajo novih delnic za

vložke, ob izdaji delnic pa ni potreben poseben skupščinski sklep in njegova registracija. Tudi v tem primeru Zakon o gospodarskih družbah za poplačilo terjatev managerjev (oziroma zaposlenih) iz naslova udeležbe pri dobičku določa, da se ne uporabljajo določbe, ki opredeljujejo postopke pri določitvi predmeta stvarnega vložka in pregled s strani revizorjev (Bohinc...et al., 2002, str. 131). Za razliko od pogojnega povečanja kapitala pa se pri odobrenem kapitalu povečanje kapitala ne registrira enkrat letno, temveč vsakokrat po izvedenem postopku izdaje novih delnic.

Tudi pri povečanju osnovnega kapitala preko odobrenega kapitala veljajo omejitve, da znesek odobrenega kapitala ne sme preseči polovice osnovnega kapitala.

3.3.2.3 *Obdavčitev nagrajevanja z delnicami*

Glede na to, da je podlaga za nagrajevanje managementa z delnicami družbe, njihova terjatev iz naslova udeležbe pri dobičku, veljajo za to obliko nagrajevanja vsa pravila, ki sicer veljajo za nagrajevanje z udeležbo pri dobičku.

V zakonu o dohodnini je nagrajevanje managerjev z udeležbo na dobičku na podlagi uspešnosti poslovanja, obravnavano in obdavčeno kot dohodek iz delovnega razmerja (37. člen Zdoh-2). Glede na to, da je nagrajevanje z delnicami le oblika poplačila terjatve managerja iz naslova udeležbe pri dobičku, se ta določba nanaša tudi na nagrajevanje z delnicami.

3.3.3 *Opredelitev in obdavčitev nagrajevanja z delniškimi opcijami*

V nalogi večjo pozornost namenjam prav obdavčitvi nagrajevanja managerjev z delniškimi opcijami. Razlogi za to so naslednji:

- nagrajevanje z delniškimi opcijami je med vsemi možnimi oblikami nagrajevanja v razvitih državah, predvsem pa v ZDA (Krašovec, 2001, str. 54), spoznano za najbolj učinkoviti način dolgoročne spodbude managerjem, da družbo vodijo tako, da dosega dobre poslovne rezultate, ki se odražajo na povečanju vrednosti delnic,
- pri obdavčitvi nagrajevanja z delniškimi opcijami se v razvitih državah in v Sloveniji pojavljajo številni problemi (na primer: dvojna obdavčitev ali neobdavčitev v primeru preselitve managerja v drugo državo). Te probleme posamezne države različno rešujejo. Zaradi različnih pravil na področju delniških opcij, ki lahko ovirajo prosti pretok delovne sile, je za države Evropske unije sprejeta EU Prospekt Direktiva (2003/71/EC), ki posega tudi na področje delniških opcij. Po tej direktivi bodo morale družbe, s katerih delnicami je dovoljeno trgovanje na reguliranem trgu Evropske unije, v primeru ponudbe delnic zaposlenim oziroma managerjem pripraviti in objaviti prospekt. Od te obveznosti objave prospekta so izvzete družbe z izdajami vrednostnih papirjev pod določenim zneskom.

Poleg navedenega je OECD objavil tudi javni osnutek za razpravo (public draft discussion paper) o davčnih posledicah, ki nastanejo ob preselitvi udeleženca opcijskega načrta zaradi dvojne obdavčitve ali neobdavčitve v primerih, ko udeleženec opcijskega načrta v trenutku izvršitve delniške opcije ni več rezident države, v kateri je pridobil opcijo (Vegh, 2002, str 265 – 268).

Prav tako je odbor za mednarodne računovodske standarde objavil osnutek ureditve tega področja. Evropska unija od držav članic zahtevala sprejem mednarodnih računovodskih standardov za družbe, ki kotirajo na borzi. V skladu z zahtevo je Republika Slovenija uvedla spremembe z novelo Zakona o gospodarskih družbah ZGD-H in ZGD-G v letu 2004.

3.3.3.1 Opredelitev pojma delniške opcije

Opcija je izvedeni finančni instrument. Je obveznostno pravno upravičenje osebe, da lahko neko stvar ali pravico kupi ali proda po vnaprej določeni ceni. Opcija kot enostransko upravičenje se lahko ustanovi tudi s pogodbo, pri čemer je pomembno, da je enostransko obveznostno pravno upravičenje - in ne hkrati obveznost opcijskega upravičenca (Bohinc, 2000, str. 129). S pogodbo o ustanovitvi nakupne opcije dobi opcijski upravičenec pravico za nakup določene stvari ali pravice oziroma nakupno upravičenje nasproti izdajatelju nakupne opcije na točno določen ali določljiv termin.

Nakupno opcijo, katere predmet opcijskega upravičenja je delnica, imenujemo delniška opcija.

Obstajajo različne vrste opcij na delnice (Samec, 2002, str. 7):

- opcije na mlade delnice, ki jih izda delniška družba sama,
- opcije na že izdane delnice, ki jih lahko izdaja delniška družba,
- opcijske pravice terminskega trga (nakupne in prodajne opcije, ki se nanašajo na že obstoječe delnice kakšne družbe, ki pa ne sodeluje v pogodbi, s katero se opcije zagotavljajo).

Delniške opcije kot instrument nagrajevanja in spodbujanja managerjev imajo svoj izvor v ZDA. Preko multinacionalnih družb, ki imajo svoje hčerinske družbe v drugih državah, se je uporaba tega instrumenta nagrajevanja razširila tudi na druge države.

Delniška opcija je pravica, ne pa obveznost, kupiti (call option) določeno število delnic po vnaprej določeni ceni, pred določenim datumom ali na določen dan v prihodnosti. Če opcije vsebujejo določbo, da se izvršitev lahko opravi kadarkoli do datuma, določenega v prihodnosti, se take opcije imenujejo tudi »ameriške

opcije«. Evropski tip opcij pa predstavljajo opcije, ki se lahko izvršijo le ob dospelosti (Drevenšek, 2001, str. 65).

Ker je namen delniških opcij v spodbujanju managerjev k dobrim dolgoročnim poslovnim rezultatom družbe, ki jo upravljajo, je značilnost teh delniških opcij, da se odobravajo (izdajajo) le zaposlenim v družbi, ki izdaja delniške opcije ali pa zaposlenim v družbi, ki je s družbo povezana družba.

Delniške opcije poleg tega pogoja običajno vsebujejo še druge dodatne pogoje, ki se določijo v opsijskem načrtu. Delniške opcije, ki so odobrene managerjem na podlagi opsijskih načrtov, se prav zaradi teh dodatnih pogojev, razlikujejo od običajnih nakupnih in prodajnih delniških opcij, ki predstavljajo standardizirane finančne instrumente, s katerimi se trguje na organiziranem ali neorganiziranem trgu (Vegh, 2002, str. 265).

Ena od najpomembnejših sestavin opsijskih načrtov je izvršilna cena. Izvršilna cena je vnaprej določena cena, po kateri opsijski udeleženec lahko izvrši opsijsko pravico (kupi delnice). Izvršilna cena je običajno tržna cena delnice ob dodelitvi opcije ali pa povprečna cena delnice v določenem obdobju pred dodelitvijo. Praviloma je določena kot fiksni znesek, lahko pa je vezana na uspešnost poslovanja družbe ali na uspešnost managerja. Pravica do izvršitve opcije je običajno pogojena z uspešnostjo družbe.

Managerske delniške opcije praviloma ne dospejo ob dodelitvi, temveč po poteku določenega časa. Pogosto pa dospejo v določenih odstotkih letno, do dospelosti celotnega zneska (Drevenšek, 2001, str 65).

Obdobje od dodelitve do dospelosti, ko opsijski udeleženec opcijo lahko izvrši, je vnaprej določeno, predstavlja pa daljše obdobje (na primer nekaj let). V določenih primerih opsijski udeleženci tudi po dospelosti in izvršitvi delniške opcije še določeno obdobje ne smejo prodati delnice, pridobljene iz tega naslova.

Delniška opcija daje upravičencu nakupne opcije pravico do nakupa delnice po vnaprej določeni ceni pred iztekom določenega dne ali točno na dan, ko se opcija izteče (Drevenšek, 2001, str 66). Pod pojmom delniške opcije razumemo le tiste pravice za pridobitev delnic, ki omogočajo ugodnejšo pridobitev mladih ali že izdanih delnic družbe in jih delniška družba zagotavlja kot plačilo oziroma nagrado svojemu vodstvu, članom nadzornega sveta in drugim zaposlenim (Samec, 2002, str. 23).

Obseg opsijskih upravičenj posameznega managerja v družbi je odvisen tudi od položaja in odgovornosti, ki ga ima v družbi v primerjavi z drugimi opsijskimi upravičenci. Krog potencialnih upravičencev iz naslova nagrajevanja z delniškimi opcijami običajno družba določi vnaprej. Poleg potencialnih upravičencev se

praviloma določijo tudi pogoji oziroma rezultati, ki jih morajo potencialni upravičenci izpolniti, oziroma doseči, da postanejo upravičenci. Običajni pogoj je, da upravičenci dosežejo minimalno stopnjo vnaprej določenih rezultatov.

Delniška opcija torej daje managerju pravico do nakupa delnic družbe po vnaprej določeni ceni, ki velja na dan sklenitve opsijske pogodbe, ta cena pa se plača ob izvršitvi opcije, to je ob dejanskem nakupu delnic po izteku vnaprej določenega obdobja. Običajno ta rok ni krajši od petih let in ni daljši od desetih let. Običajno je določen tudi varnostni prag, ki omejuje skupni obseg z opcijami pridobljenih delnic (Krašovec, 2001, str. 54).

3.3.3.2 Prednosti in pomanjkljivosti nagrajevanja managerjev z delniškimi opcijami

Prednosti nagrajevanja z delniškimi opcijami pred drugimi oblikami nagrajevanja so predvsem naslednje (Samec, 2002, str. 6 – 8):

- poenotenje interesov managerjev in delničarjev (premostitev konflikta med naročnikom, ki ga predstavljajo delničarji in med zastopnikom, ki ga predstavljajo managerji),
- ekonomska teorija ugotavlja, da so zaposleni, ki so udeleženi pri uspehu družbe (delodajalca) bolje motivirani kot tisti, ki prejemajo fiksno plačo,
- opsijski udeleženci, ki morajo plačati delnice, imajo interes, da družba dobro posluje in da vrednost delnic narašča, zato nagrajevanje z delniškimi opcijami spodbuja managerje k učinkovitemu razvojnemu prizadevanju na daljši rok (opcijska upravičenja se lahko realizirajo le v daljšem časovnem obdobju),
- nagrajevanje z delniškimi opcijami ne vpliva takoj na likvidnost družbe, kot je primer pri drugih oblikah nagrajevanja (na primer pri udeležbi na dobičku),
- pri nagrajevanju z udeležbo na dobičku managerji lahko manipulirajo pri prikazovanju dobička in tako vplivajo na višino nagrade, pri nagrajevanju z opsijskimi delnicami pa je na dolgi rok težje manipulirati z tržno vrednostjo delnic,
- nakup delnic s strani zaposlenega v družbi povezuje rizik zaposlenosti z rizikom kapitala,
- izvršitev delniških opcij je pogosto pogojena z zaposlitvijo, kar pozitivno vpliva na zmanjšanje fluktuacije managerjev.

Pomanjkljivosti nagrajevanja z delniškimi opcijami pred drugimi oblikami nagrajevanja so predvsem naslednje:

- umetno izkazovanje dobička, čeprav družba posluje z izgubo, s kršitvami pri bilanciranju z namenom, da managerji uresničijo koristi iz naslova delniških opcij ter (posledično) umetno spodbujanje rasti tečajev delnic,
- cene delnic na trgu so pogosto odvisne od drugih dejavnikov in ne od uspešnosti managerjev,

- izvršitev delniških opcij ima lahko za posledico razvodenitev delnic obstoječih delničarjev, še posebej v primeru, če se delnice za izvršitev delniških opcij pridobivajo preko instituta povečanja kapitala ter v primeru, če jih opcijski udeleženci pridobivajo s popustom,
- sama dodelitev delniške opcije (običajno) od opcijskega udeleženca še ne zahteva denarnih sredstev (delnice plača ob izvršitvi opcije) - na podlagi tega dejstva so nekateri mnenja, da delniške opcije spodbujajo managerje k tveganim odločitvam,
- pomanjkanje pravil in omejitev v zvezi z opcijami spodbuja davčno evazijo.

Umetno spodbujanje rasti tečajev delnic zaradi nagrajevanja managerjev z delniškimi opcijami je možno, če nad poslovanjem družbe in uresničevanjem opcijskih programov ni pravega nadzora (Ferrarini...et al., 2004, str 36).

Te pomanjkljivosti je mogoče odpraviti (ali vsaj omiliti):

- z občutnim podaljšanjem obdobja, v katerem managerji ne smejo unovčiti svojih opcij,
- z dodatnimi omejitvami, kot so na primer:
 - delniške opcije ne smejo biti odobrene direktorjem finančnega sektorja,
 - v primeru negativnega poslovanja opcija obvezno zapade (poteče),
 - znesek odobrenih opcij ne sme presegati zneska treh letnih plač opcijskega udeleženca.

3.3.3.3 Faze pri izdaji delniških opcij

Nagrajevanje managerjev z delniškimi opcijami ima naslednje faze (Samec, 2002, str. 11):

- predlog delniškega opcijskega načrta, ki ga običajno pripravi uprava in v katerem se določijo bistveni elementi,
- sprejem oziroma potrditev opcijskega načrta na skupščini,
- sklenitev pogodb o nagrajevanju z delniškimi opcijami,
- zahteva za odkup delnic in sklenitev kupne pogodbe, s katero se uresniči opcija.

Sklep skupščine v zvezi z zagotavljanjem delniških opcij naj bi (po nemškem vzoru) vseboval naslednje obvezne sestavine (Samec, 2002, str. 12):

- način razdelitve opcij med upravičence,
- določitev pogojev za možnost izvršitve opcij,
- časovne okvire, v katerih je mogoče pridobiti opcije,
- časovne okvire za možnost izvršitve opcij,
- čakalno dobo za možnost izvršitve opcij, najmanj dve leti.

Poleg obveznih sestavin lahko sklep opredeli tudi druge pogoje, kot na primer odpovedi opcijskemu upravičenju.

Delniške opcije se upravičencem - managerjem zagotovijo z opcijsko pogodbo. Poleg že navedenih opredelitev pogojev, ki jih običajno vsebuje že sklep skupščine v zvezi z zagotavljanjem delniških opcij, običajno pogodba vsebuje, zaradi boljšega funkcioniranja opcijskih programov, še določene dodatne pogoje. Tako pogodba običajno vsebuje že obravnavano določbo o neprenosljivosti delniških opcij, poleg tega pa še (Samec, 2002, str. 15):

- odvisnost možnosti realizacije opcije od obstoja delovnega razmerja v času izvršitve opcije,
- pridržek prostovoljnosti uvajanja opcijskega programa glede na čas po izteku opcijskega programa, da se ne bi uvedba opcijskega programa razlagala kot pravna obveza družbe v prihodnosti.

V zakonu o nematerializiranih vrednostnih papirjih (ZNVP) je pri opredelitvi enostransko oblikovanih upravičenj opredeljen čas trajanja opcije in njena prenosljivost. Navedeni zakon opcijska upravičenja omejuje na dobo 5 let, poleg tega tudi določa, da opcija (odkupna pravica) ni prenosljiva med živimi, kar pomeni, da se lahko le podeduje (53. in 57. člen ZNVP). Prosta prenosljivost delniških opcij se praviloma izključi tudi v opcijski pogodbi. S sklenitvijo aneksa k Kriterijem za individualne pogodbe o zaposlitvi managerjev, sta v Kriterijih glede opcij dogovorjena dva pogoja in sicer, da se v času dodelitve opcije upošteva poštena tržna cena ter da se upošteva vsaj petletni rok za izvršitev opcije.

Pri izdaji opcij ima družba na voljo več možnosti (Samec, 2002, str. 15):

- lahko opcijsko in zamenjalno upravičenje poveže z obveznico z delniško nakupno opcijo ali zamenljivo obveznico,
- lahko izda samostojen opcijski vrednostni papir (izoliran nekriti vrednostni papir),
- uporabi, od tretjih izdan, kriti opcijski vrednostni papir.

Upravičenec do nakupne opcije svoje nakupno upravičenje opravi ali pa ne, dolžnost zavezanca - delniške družbe - je, da na zakonit način pridobi delnice, zaradi prodaje le-teh opcijskemu upravičencu (Bohinc, 2005, str 129).

3.3.3.4 Zagotovitev delnic za realizacijo opcijskih upravičenj

Ko opcijski upravičenec želi uresničiti svojo opcijo, družba svojo dolžnost izročitve delnic lahko zagotavlja na dva načina (Ferčič, 2003, str. 31):

- na podlagi instituta lastnih delnic (institut sekundarnega trga),
- na podlagi pogojnega povečanja osnovnega kapitala (institut primarnega trga).

Realizacija delniških opcij je torej možna z izdajo mladih delnic ali pa z že izdanimi delnicami.

- z namenom, da jih ponudi v odkup delavcem družbe,
- z namenom, da pridobi delnice pri nakupni komisiji in na podlagi pooblastila skupščine.

Na podlagi izrecne določbe tretje alineje prvega odstavka 318. člena ZGD-1 lahko skupščina družbe sklene pogojno povečati osnovni kapital zaradi zagotovitve opcijskih upravičenj do nakupa delnic, ki jih je družba zagotovila med drugim tudi managerjem. V tem primeru se šteje, da je podana stvarna upravičenost za izključitev prednostne pravice, kar pomeni, da je ta izključena že sama po sebi. Preko pogojnega povečanja osnovnega kapitala se je omogočilo zagotavljanje tako imenovanih nekritih ali čistih opcij, ki so ali samostojen vrednostni papir ali pa necertificirane, zgolj pogodbeno zagotovljene pravice za pridobitev delnic (Samec, 2002, str 19).

Pravico do delnic iz naslova opcijske pogodbe družba lahko zagotovi tudi po 371. členu ZGD-1. Ta člen določa, da družba lahko izda zamenljive obveznice, s katerimi se imetnikom zagotovi pravica do zamenjave z delnicami ali pravica do prednostnega nakupa delnic.

Izdaja zamenljive obveznice terja od družbe izdajatelja (opcijskega zavezanca), da razpolaga ob nastopu obveznosti zamenjave z lastnimi delnicami oziroma pogojno poveča kapital in dopusti njegovo vplačilo z zamenljivimi obveznicami. Delniška družba mora zagotoviti delnice za realizacijo opcije zamenjave obveznice za delnice družbe. Te delnice družba lahko torej zagotovi s pogojnim povečanjem osnovnega kapitala, preko katerega imetniki zamenljivih obveznic lahko uresničijo svojo opcijsko upravičenje do zamenjave obveznice za delnico (Bohinc, 2005, str. 217).

Zagotovitev delnic iz naslova opcijskih upravičenj je možna tudi preko instituta rednega povečanja osnovnega kapitala. Pri takšnem povečanju osnovnega kapitala pa ZGD-1 določa, da mora biti spoštovana prednostna pravica delničarjev do vpisa novih delnic ter da opcijska upravičenja do vpisa novih delnic ne smejo biti zagotovljena pred sprejemom ustreznega sklepa o povečanju osnovnega kapitala, sicer je taka zagotovitev do družbe brez pravnega učinka.

Uprava lahko opcijsko upravičenje do pridobitve delnic nekomu podeli tako, da z upravičencem sklene pravni posel, preko katerega se upravičenje zagotavlja, ne da bi o povečanju osnovnega kapitala in izdaji novih delnic že odločala skupščina. Z navedeno določbo pa je korporacijski prednostni pravici delničarjev do pridobitve novih delnic zagotovljena prednost pred zagotovljenim upravičenjem do pridobitve delnic iz naslova opcij. V primeru, da skupščina s sklepom o povečanju kapitala ne potrdi upravičenj, ki jih je s sklenjenim pravnim poslom dala uprava, upravičenec

nima odškodninskega zahtevka v razmerju do družbe, lahko uveljavlja le odškodninski zahtevek od članov uprave (Bohinc...et al., 2002, str. 99 in 100).

3.3.3.5 Obdavčitev nagrajevanja managerjev z delniškimi opcijami

Zakon o dohodnini v četrtem odstavku 43. člena določa, da, če delojemalec odsvoji pravico do nakupa delnic ali do pridobitve drugega premoženja, se boniteta ugotavlja na dan odsvojitve navedene pravice. Ta določba torej predpostavlja, da ima delniška opcija določeno ceno, ki za delojemalca predstavlja ugodnost, ki mu jo nudi delodajalec ter da delojemalec to ugodnost lahko unovči s prodajo.

Kot je že opredeljeno, je delniška opcija izvedeni finančni instrument, ki opcijskemu upravičencu daje pravico do nakupa delnic družbe po vnaprej določeni ceni, ki velja na dan sklenitve opcije. Ta cena pa se plača ob izvršitvi opcije, to je ob dejanskem nakupu delnic po izteku vnaprej določenega obdobja. Delniške opcije so neprenosljive (razen v primeru dedovanja).

Glede na to, da je namen nagrajevanja z delniškimi opcijami premostitev konflikta med delničarji in managerji preko spodbude managerjem, da investirajo v delnice družbe, v kateri opravljajo funkcijo poslovanja, je pridobitev delniških opcij z namenom trgovanja izključena. Možnost trgovanja izključuje že Zakon o nematerializiranih vrednostnih papirjih, ki določa, da opcija (odkupna pravica) ni prenosljiva med živimi, določba o neprenosljivosti je običajno določena tudi z opcijskim načrtom oziroma v opcijski pogodbi.

Ker namen nagrajevanja z delniškimi opcijami ni v doseganju (kratkoročnih) dobičkov s trgovanjem z delnicami, pridobljenimi z izvršitvijo opcije, običajno opcijska pogodba vsebuje tudi določbo, da manager, kot upravičenec do delniških opcij, določen čas po pridobitvi delnic le - teh ne sme prodati ter, da je pravica do realizacije opcije odvisna tudi od obstoja delovnega razmerja v tej družbi v času izvršitve opcije.

Možnost doseganja dobička s prodajo opcijskih upravičenj je torej izključena, zato obravnavana določba Zakona o dohodnini, ki določa, da je obdavčen kapitalski dobiček delojemalca, ki odsvoji pravico do nakupa delnic, ne vpliva na obdavčenje ali neobdavčenje delniških opcij.

Zakon o dohodnini (39. člen ZDoh-2) uvršča med bonitete tudi pravico delojemalcev do nakupa delnic. V četrtem odstavku 43. člena pa opredeljuje, kdaj se ugotavlja ta boniteta. »Če delodajalec delojemalcu zagotovi pravico do nakupa oziroma pridobitve delnic po znižani vrednosti ali pravico do pridobitve drugega premoženja, se boniteta ugotavlja na dan, ko je pravica izvršena oziroma na dan, ko je delojemalec pridobil delnice ali kako drugo vrsto premoženja«.

S to določbo je torej kot (prvi) trenutek obdavčitve določen dan izvršitve opcijske pravice in sicer nastane obveznost obdavčitve (bonitete) v tistem trenutku, ko opcijski upravičenec uveljavi pravico iz opcijske pogodbe tako, da delnice družbe kupi po vnaprej določeni ceni.

Ker predstavlja pravica do nakupa delnic ugodnost, ki jo delodajalec zagotavlja managerju kot delojemalcu v naravi (v delnicah), je pri opredelitvi davčne obveznosti pomembna tudi določba o vrednotenju bonitet. Znesek bonitete se praviloma določa na podlagi primerljive tržne cene. Če primerljive tržne cene ni mogoče določiti, se znesek bonitete določi na podlagi stroška, ki je nastal pri delodajalcu v zvezi z zagotavljanjem bonitete, če zakon ne določa drugače. Ugotovljena boniteta pa se zmanjša za plačila, ki jih delojemalec plača delodajalcu v zvezi z zagotavljanjem te bonitete, če zakon ne določa drugače.

V zvezi z vrednotenjem bonitete managerjev iz naslova izvršene delniške opcije so tako možne različne podlage za vrednotenje te bonitete na dan, ko je (bo) pravica izvršena:

- v primeru vplačila delnic, ki kotirajo na borzi, se vrednost bonitete ugotavlja na podlagi razlike med borzno (tržno) ceno delnice in vnaprej zagotovljeno (ugodnejšo) ceno delnice,
- v primeru vplačila delnic, ki ne kotirajo na borzi se: vrednost bonitete ugotavlja na podlagi razlike med primerljivo tržno ceno, če je to ceno mogoče ugotoviti na podlagi trgovanja z delnicami izven borze, in vnaprej zagotovljeno ceno,
- v primeru vplačila delnic, ki ne kotirajo na borzi in njihovo tržno ceno ni mogoče ugotoviti (ker se z delnicami te družbe ni trgovalo), se vrednost bonitete ugotavlja na podlagi stroška, ki je nastal pri delodajalcu v zvezi z zagotavljanjem bonitete (oziroma stroška za zagotovitev delnic).

S tem se postavlja vprašanje o enakopravnosti položaja managerjev družb, katerih delnice kotirajo na borzi oziroma managerje družb, katerih delnice so pogosto predmet trgovanja, v primerjavi z managerji družb, katerih delnice niso predmet trgovanja. Delniška družba lahko za izvršitev svoje obveznosti iz opcijske pogodbe uporabi lastne delnice, ki jih je pridobila pred daljšim časovnim obdobjem, ko je bila cena teh delnic ter s tem tudi strošek družbe bistveno nižji.

Za obdavčitev delnic, pridobljenih po opcijskem programu, je pomembna določba tretjega odstavka 98. člena zakona o dohodnini, ki za delnice, pridobljene v opcijskem programu, določa, da se za nabavno vrednost delnice (ali drugega kapitala) šteje primerljiva tržna cena na dan, ko je bila pravica izvršena oziroma na dan, ko je zavezanec pridobil delnice (ali drugi kapital).

Z navedeno določbo je z dohodnino obdavčena razlika med tržno vrednostjo, ki je veljala na dan izvršitve opcije (nakupa delnic) in tržno vrednostjo, ki velja na dan prodaje delnic. Na podlagi te rešitve so obdavčeni le realizirani kapitalski dobički.

Od dohodka iz kapitala se dohodnina izračuna in plača od davčne osnove, po stopnji 20% in se šteje kot dokončen davek (132. čl. Zdoh-2). Stopnja dohodnine od dobička iz kapitala pa se znižuje vsakih pet let imetništva kapitala in znaša po dopolnjenih:

- petih letih imetništva kapitala: 15%,
- desetih letih imetništva kapitala: 10%,
- 15 letih imetništva kapitala: 5%.

Če manager proda delnice po ceni, ki je nižja od tržne cene, ki je veljala na dan izvršitve opcije, je ustvaril negativno razliko med vrednostjo kapitala ob odsvojitvi in vrednostjo kapitala ob pridobitvi. Kapitalska izguba pa zmanjšuje pozitivno davčno osnovo za dobiček iz kapitala, vendar ne več kot znaša pozitivna davčna osnova. Odmera dohodnine se na podlagi davčne napovedi managerja opravi po preteku leta, z odločbo davčnega organa.

Ugodnosti iz naslova delniških opcij so sicer obdavčene dvakrat, vendar vsakič le za ustvarjeno pozitivno razliko med nakupno in tržno ceno oziroma med prodajno in tržno ceno, ki je veljala ob nakupu.

V poglavju 4.2.3 Primerjava obdavčitve ugodnosti iz naslova delniških opcij v tržno razvitih državah so predstavljene učinkovite davčne stopnje za posamezne države članice Evropske unije in ZDA. Učinkovita davčna stopnja je izražena v odstotku in predstavlja delež davčne obveznosti v celotni ugodnosti iz naslova realizacije delniških opcij (boniteto in kapitalski dobiček). V preglednici št. 1 je predstavljena učinkovita davčna stopnja po pravilih obdavčitve iz zakona o dohodnini za delniške opcije odobrene zaposlenemu managerju v Sloveniji. V učinkovito stopnjo obdavčitve so zajeti tudi prispevki za socialno varnost, ki bremenijo delojemalca. Zaradi primerljivosti so upoštevani enaki podatki o prihodkih managerja in delniških opcijah, kot v primerjavi v tržno razvitih državah v poglavju 4.2.3. Opcije so izvršene po treh letih od dodelitve, delnice iz naslova izvršene opcije pa so prodane po dveh letih od izvršitve. Učinkovita davčna stopnja je izračunana za managerja z letno plačo v višini 50.000 EUR (bruto plača zmanjšana za prispevke za socialno varnost) in dodeljeno opcijo za delnice v vrednosti 16.500 EUR ob dodelitvi. Predpostavljeno je, da se vrednost delnic vsako leto poveča za 10% ter da je diskontna stopnja 5%. V izračunu je upoštevano, da bo manager z letno plačo (bruto plača zmanjšana za prispevke za socialno varnost delojemalca) v višini 50.000 EUR, obdavčen po stopnji iz najvišjega davčnega razreda (41%) ter da bo uveljavil 2% olajšavo za različne namene.

Efektivna davčna stopnja je izračunana po naslednji formuli (Vegh...et al., 2003, str. 7):

$$\text{efekt. davčna stopnja} = \frac{\text{ugodnost iz zaposlitve} * \text{DSP} / d3 + \text{kapitalski dobiček} * \text{DSK} / d5}{\text{bruto ugodnost iz opcije} / d5 - \text{izvršilna cena} / d3}$$

$$\text{efekt. davčna stopnja} = \frac{5.462 \text{ EUR} * 53,4\% / 1,157625 + 4.611 \text{ EUR} * 20\% / 1,276281}{26.573 \text{ EUR} / 1,276281 - 16.500 \text{ EUR} / 1,157625}$$

$$\text{efekt. davčna stopnja} = 49,3\%$$

Pri tem je:

DSP = davčna stopnja in prispevki za socialno varnost na dohodek iz zaposlitve

DSK = davčna stopnja na kapitalski dobiček

d = diskontna stopnja (5%) za tri leta (d3) oziroma 5 let (d5)

DSP = dodatna plačila na opcijo ob izvršitvi (2.917 EUR) / obdavčljiva ugodnost ob izvršitvi (5.462 EUR) = 53,4%

DSK = dodatna dohodnina od kapitalskega dobička (922 EUR) / kapitalski dobiček od prodaje delnic (4.611 EUR) = 20%

Efektivna davčna stopnja po zakonu o dohodnini Zdoh-2 za obravnavani primer znaša 49,3%.

Preglednica št. 1 : Efektivna davčna stopnja za ugodnosti iz naslova delniških opcij po Zakonu o dohodnini Zdoh-2

Bruto plača managerja zmanjšana za prisp. za soc. varnost	50.000 EUR
Splošna olajšava	2.800 EUR
Olajšava za različne namene (2% davčne osnove)	1.000 EUR
Neto obdavčljiv dohodek brez upoštevanja delniških opcij	46.200 EUR
Vrednost delnic ob dodelitvi	16.500 EUR
Obdavčljiva vrednost ob dodelitvi opcij	0
Vrednost delnic ob izvršitvi	21.962 EUR
Obdavčljiva ugodnost ob izvršitvi (boniteta)	5.462 EUR
Prispevki za socialno varnost delojemalca (22,1%)	*1.207 EUR
Davčna osnova za dohodnino (upoštevana 2% olajšava za različne namene)	4.170 EUR
Dodatna dohodnina plačana zaradi izvršitve opcij	1.710 EUR
Dodatna plačila na opcijo ob izvršitvi	2.917 EUR
Diskontirana vrednost dodatnih plačil ob izvršitvi	2.519 EUR
Vrednost delnic ob prodaji	26.573 EUR
Kapitalski dobiček	4.611 EUR
Dodatna dohodnina plačana od dobička iz kapitala (20%)	922 EUR
Diskontirana dodatna dohodnina od dobička iz kapitala	722 EUR
Skupne dajatve na ugodnosti iz naslova opcij	3.839 EUR
Diskontirane skupne dajatve na ugodnosti iz naslova opcij	3.241 EUR
Diskontirana celotna ugodnost iz naslova opcij	6.567 EUR
Efektivna davčna stopnja	49,3%

* Izračun je narejen po metodologiji izračuna efektivne stopnje obdavčitve v tržno razvitih državah, ki v efektivno stopnjo vključuje le prispevke delojemalca. Od bonitete se v Sloveniji obračunavajo tudi prispevki za socialno varnost, ki bremenijo delodajalca po (skupni) stopnji 16,1% oziroma v obravnavanem primeru v znesku 879 EUR.

Efektivna davčna stopnja v Sloveniji je v letu 2007 bistveno manjša v primerjavi z letom 2004, kjer po enakem izračunu znaša 70,25%. Efektivna davčna stopnja je bila v letu 2004 višja zaradi upoštevanja takrat veljavnega najvišjega davčnega razreda (50%) in progresivne obdavčitve dohodnine od kapitalskega dobička (zopet 50%) v skladu s takrat veljavno zakonodajo.

V primerjavi z drugimi državami članicami Evropske unije in ZDA ima višjo efektivno davčno stopnjo le Danska (77,5%, ob upoštevanju ugodnejše davčne obravnave 40%). Povprečna efektivna davčna stopnja za Evropsko unijo je 39,6%, v ZDA pa 25,5% (Vegh...et al., 2003, str. 3 in 4). Pri vseh navedenih efektivnih davčnih stopnjah so upoštevani enaki izhodiščni podatki o letni plači managerja (bruto 50.000 EUR po zmanjšanju za prispevke za socialno varnost), vrednosti delniških opcij (16.500 EUR) in kapitalskega dobička (5.462 EUR).

Menim, da je sorazmerno visoka efektivna davčna stopnja za ugodnosti iz naslova delniških opcij za Slovenijo posledica dejstva:

- da v Sloveniji ni bolj ugodne davčne obravnave opsijskih načrtov,
- da morajo delojemalci plačati prispevek za socialno varnost od vseh dohodkov iz zaposlitve po stopnji 22,1 %, ne glede na višino teh prejemkov .

Obveznost plačila prispevkov za socialno varnost v Sloveniji ni omejena do določenega zneska, nad katerim se ti prispevki več ne plačujejo, kot je to primer v nekaterih tržno razvitih državah in sicer Veliki Britaniji, Nizozemski, Nemčiji, Franciji, Avstriji, Italiji (PricewaterhouseCoopers, 2003, str. 528 in OECD, 2003, str. 280 in 281).

Po že obravnavanem načelu koristnosti naj bi vsak davčni zavezanec prispeval v javni sektor toliko davka, kolikor od javnega sektorja pridobiva koristi. Davčni sistem naj bi pri obremenitvi davčnih zavezancev upošteval koristi, ki jih imajo od javnega sektorja in njihovo davčno sposobnost (Musgrave, 2003, str. 230).

3.3.4 Opredelitev in obdavčitev drugih nagrad

Med druge dohodke, vključno z nagradami in darili pa se lahko vključijo tisti prejemki managerjev, ki so posledica nekega dela ali dejanja, niso pa neposredno plačilo za opravljeno delo, prejemek iz delovnega razmerja ali iz naslova prevzetega opravljanja storitev oziroma poslov. V osnovo za davek se vštevajo vsak posamezni bruto prejemek, izplačan v denarju, bonih ali v naravi.

V Zakonu o dohodnini so z dohodnino obdavčeni dohodki davčnega zavezanca, doseženi v davčnem letu. Dohodki so razvrščeni po posameznih vrstah dohodkov, če pa jih ni mogoče razvrstiti v določeno vrsto dohodka, predstavljajo druge dohodke. Drugi dohodki se vštevajo v davčno osnovo za dohodnino in so med letom obdavčeni po stopnji 25%, razen tistih dohodkov, za katere zakon določa oprostitev plačila dohodnine ali jih izvzema iz obdavčitve.

3.3.5 Opredelitev in obdavčitev prejemkov managerjev iz naslova odpoklica oziroma prekinitve delovnega razmerja

Zakonska ureditev pozna nekaj različnih oblik odpravnin managerjem v primerih prenehanja delovnega razmerja ali prenehanja del poslovnega delavca in sicer:

- odpravnino managerju ob upokojitvi,
- odpravnino v primeru odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnih razlogov,
- odpravnino odpoklicanemu managerju.

Zakon o dohodnini vsako izplačilo delodajalca v zvezi s prenehanjem veljavnosti pogodbe o zaposlitvi in vsako izplačilo zaradi prenehanja zaposlitve opredeljuje za

dohodek iz delovnega razmerja. V davčno osnovo dohodka iz delovnega razmerja se po določbi 44. člena ne všteva odpravnina zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi, ki je določena kot pravica iz delovnega razmerja in izplačana pod pogoji, ki jih določa zakon delovnih razmerjih, v višini odpravnine, ki jo je delodajalec dolžan izplačati na podlagi 109. člena Zakona o delovnih razmerjih (ZDR), vendar največ do višine desetih povprečnih mesečnih plač zaposlenih v Sloveniji. Za odpravnino, ki se ne všteva v davčno osnovo, pa se ne šteje izplačana odpravnina delojemalcu, ki sklene novo pogodbo o zaposlitvi pri istem delodajalcu ali pri osebi, ki je z delodajalcem povezana oseba in izplačana odpravnina delojemalcu, ki je z delodajalcem povezana oseba.

ZDR v 109. členu višino odpravnine ne omejuje na povprečno mesečno plačo zaposlenih v Sloveniji, temveč jo omejuje glede na mesečno plačo delavca. Glede na to, da managerji običajno prejemajo višjo plačo od povprečne v Sloveniji, bo del odpravnine, ki jim pripada po zakonu o delovnih razmerjih in ki predstavlja presežek nad povprečno plačo v Sloveniji, obdavčen kot dohodek iz delovnega razmerja.

3.3.5.1 Odpravnina ob upokojitvi managerja

Zakon o dohodnini ne opredeljuje posebej obdavčitev odpravnine ob upokojitvi. Odpravnina ob upokojitvi je obravnavana kot dohodek iz delovnega razmerja po določbi 37. člena, po kateri se vsako izplačilo delodajalca v zvezi s prenehanjem veljavnosti pogodbe o zaposlitvi in vsako izplačilo zaradi prenehanja zaposlitve šteje za dohodek iz delovnega razmerja. V davčno osnovo dohodka iz delovnega razmerja se ne všteva le odpravnina zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi, če je izplačana v višini iz 109. člena zakona o delovnih razmerjih in ne presega deset povprečnih mesečnih plač v Sloveniji.

Zakon o delovnih razmerjih odpravnino ob upokojitvi določa v višini dveh povprečnih mesečnih plač v Sloveniji za pretekle tri mesece oziroma v višini dveh povprečnih mesečnih plač delavca za pretekle tri mesece, če je to za delavca ugodneje (132. člen).

3.3.5.2 Odpravnina v primeru odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnih razlogov

Razloge, na podlagi katerih je mogoče odpovedati pogodbo o zaposlitvi iz poslovnih razlogov, določa ZDR v 88. členu. Med poslovne razloge za odpoved pogodbe zakon uvršča prenehanje potreb po opravljanju določenega dela, pod pogoji iz pogodbe o zaposlitvi, zaradi ekonomskih, organizacijskih, tehnoloških, strukturnih ali podobnih razlogov na strani delodajalca.

V primeru, da je managerju odpovedana individualna pogodba o zaposlitvi iz poslovnih razlogov, mu po 109. členu Zakona o delovnih razmerij pripada

odpravnina v višini določenega odstotka njegove povprečne mesečne plače v zadnjih treh mesecih v odvisnosti od trajanja zaposlenosti pri delodajalcu:

- 1/5 povprečne mesečne plače za vsako leto dela pri delodajalcu, če je zaposlen pri delodajalcu več kot eno leto do pet let,
- 1/4 povprečne mesečne plače za vsako leto dela pri delodajalcu, če je zaposlen pri delodajalcu od pet do 15 let,
- 1/3 povprečne mesečne plače za vsako leto dela pri delodajalcu, če je zaposlen pri delodajalcu nad 15 let.

Po dohodninski zakonodaji je odpravnina, ki je managerju izplačana iz poslovnih razlogov, obravnavana kot dohodek iz delovnega razmerja.

Zakon o delovnih razmerjih posebej ne opredeljuje odpravnine managerjem (poslovnim delavcem in delavcem s posebnimi pooblastili in odgovornostmi), določa pa, da manager in delodajalec lahko drugače uredita pravice, obveznosti in odgovornosti iz delovnega razmerja, tudi v zvezi z prenehanjem pogodbe o zaposlitvi.

3.3.5.3 Odpravnina odpoklicanemu članu uprave ali predsedniku uprave delniške družbe

Na koncu mandata je treba razlikovati med odpoklicem in prekinitvijo oziroma prenehanjem pogodbe med članom uprave in družbo. Predčasen odpoklic s funkcije člana uprave predstavlja konec korporacijskega razmerja z družbo in lahko povzroči tudi prenehanje obligacijskopravnega razmerja z družbo na podlagi prenehanja pogodbe (Bohinc...et al., 2002, str. 265). Če je član uprave tudi v delovnem razmerju za nedoločen čas, delovno razmerje lahko preneha le iz razlogov določenih z delovnopravno zakonodajo, ki med razlogi za prenehanje ne pozna odpoklica kot zakonitega razloga za prenehanje delovnega razmerja.

Pred novelo ZGD-F je ZGD v 250. členu povezoval predčasni odpoklic brez utemeljenega razloga s pravico odpoklicanega managerja (člana ali predsednika uprave) z zakonsko določeno odpravnino (6 povprečnih mesečnih plač). Po noveli ZGD-F ne pozna več odpoklica iz neutemeljenega razloga. Če je manager odpoklican iz neutemeljenih razlogov, lahko uveljavlja odškodnino zaradi neutemeljenega odpoklica, odpravnina pa po noveli ZGD-F za take primere ni več določena.

3.4 Sklepne ugotovitve

Managerji so osebe, ki v podjetju vodijo gospodarske, organizacijske in podobne posle, so osebe, ki usklajujejo človeške, materialne in finančne vire s cilji organizacije ter vodijo delo oddelka ali organizacije.

Plača managerjev je sestavljena iz osnovne plače in gibljivega dela plače. Gibljivi del plače predstavlja udeležbo pri dobičku, nagrajevanje z delnicami in delniškimi opcijami ter drugimi nagradami.

Nagrajevanja z delnicami in delniškimi opcijami pomenijo dolgoročno spodbudo managerjem in se običajno uporabljajo tudi zato, da uspešen manager ostane v podjetju ter preprečujejo, da bi manager v prihodnosti postal morebitni konkurent podjetju.

V Sloveniji je pravna podlaga za nagrajevanje managerjev z udeležbo pri dobičku urejena v ZGD-1. Pravica managerja do nagrade za uspešno delo, to je gibljivi del plače, ki lahko zajema udeležbo na dobičku, nagrajevanje z delnicami in delniškimi opcijami in druge nagrade, je lahko dogovorjena tudi v individualni pogodbi o zaposlitvi managerja. Minimalna vsebina individualnih pogodb o zaposlitvi managerjev je v Sloveniji opredeljena s Pogodbo o minimalni vsebini individualnih pogodb.

V skladu z določili Zdoh-2 so vse tri oblike nagrajevanja managerjev v sklopu gibljivega dela plače obravnavane kot dohodek iz zaposlitve oziroma dohodek iz delovnega razmerja. Davčne osnove iz teh oblik nagrajevanja managerjev predstavljajo enako stopnjo davčne obremenitve in sicer je to za managerja bruto dohodek, zmanjšan za obvezne prispevke za socialno varnost v skupni višini 22,1%. V nadaljevanju se davčna osnova zmanjša za splošno olajšavo, ki je namenjena vsem zavezancem in v letu 2007 zmanjšuje davčno osnovo v višini 2.800 EUR. Prav tako se lahko v nadaljevanju davčna osnova zmanjša za morebitne osebne in posebne olajšave. Tako opredeljeni dohodki managerja so obdavčeni po progresivni davčni lestvici, kar pomeni, da se s povečevanjem davčne osnove povečuje tudi davčna stopnja.

4 OBDAVČITEV PREJEMKOV MANAGERJEV V TRŽNO RAZVITIH DRŽAVAH

V tem delu naloge proučujem obdavčevanje osebnih dohodkov managerjev, ki jih predstavljajo plače in bonitete ter obdavčevanje prejemkov managerjev iz naslova nagrajevanja z udeležbo na dobičku, delnicami, opcijami in drugimi nagradami v določenih tržno razvitih državah, z namenom ugotoviti najpomembnejše razlike med davčnimi ureditvami v določenih tržno razvitih državah. Posebno pozornost namenjam pravilom obdavčevanja delniških opcij, ker ta oblika nagrajevanja z zornega kota različnih pravil obdavčevanja predstavlja največjo oviro prostemu pretoku delovne sile med državam.

4.1 Obdavčitev osebnih prejemkov managerjev v tržno razvitih državah

Davčne ureditve posameznih držav se glede obdavčevanja osebnih prejemkov fizičnih oseb med seboj razlikujejo. Eden izmed razlogov za to je v tem, da je dohodnina davek, ki je odvisen tudi od političnega vpliva.

Dohodnina je pomemben vir dohodkov vsake države. V državah OECD in Evropske unije predstavlja dohodnina v povprečju okrog 10% družbenega bruto produkta, prispevki za socialno varnost pa 9,5% (OECD) oziroma 12,1% družbenega bruto produkta. (OECD, 2004, str. 11-13). V Sloveniji predstavlja dohodnina 6,2% družbenega bruto produkta, prispevki za socialno varnost pa 13,1%. K dohodnini in prispevkom za socialno varnost so v Sloveniji osebni dohodki obremenjeni tudi z davkom na plače, ki predstavlja 1,3% družbenega bruto produkta (Davčni bilten, 2005, str. 7). S spremembo zakona o davku na izplačane plače se slednji postopoma ukinja in s 1. januarjem 2009 preneha obveznost plačevanja davka na izplačane plače. Dohodnina in prispevki za socialno varnost torej v Sloveniji predstavljajo približno petino družbenega bruto proizvoda tako kot je tudi povprečje v Evropski uniji in državah OECD.

Obdavčitev osebnih prejemkov se po posameznih državah razlikuje v davčnih osnovah, stopnjah in v opredelitvah posameznih vrst dohodkov. Razlike v obdavčitvi osebnih dohodkov po posameznih državah so razvidne iz deleža prihodkov od obdavčitve osebnih dohodkov z davkom na dohodek fizičnih oseb in s prispevki za socialno varnost v skupnih davčnih prihodkih posamezne države. V posamezni tržno razviti državi Evropske unije in ZDA se delež prihodkov od obdavčitve osebnih prejemkov z davkom na dohodek in s prispevki za socialno varnost giblje v razponu od 44,4% do 68,5% vseh davčnih prihodkov države, v povprečju pa v državah Evropske unije znašajo 56,6% vseh davčnih prihodkov .

Preglednica št. 2: Delež prihodkov od davka na dohodek fizičnih oseb in prispevkov za socialno varnost v skupnih davčnih prihodkih v letu 1998

Država	Prihodki od davka na dohodek fizičnih oseb kot % od skupnih davčnih prihodkov	Prihodki od prispevkov za soc. varnost kot % od skupnih davč. prihodkov	Delež prihodkov od davka na dohodek fiz. oseb in prisp. za soc. varnost v skupnih davčnih prihodkih	Delež davčnih prihodkov v družbenem bruto produktu
Avstrija	22,5	40,3	62,8	44,4
Belgija	30,7	31,5	62,2	45,9
Danska	51,6	3,9	55,5	49,8
Finska	32,3	25,2	57,5	46,2
Francija	17,4	39,5	56,9	45,2
Irska	30,9	13,8	44,7	32,3
Italija	25,0	29,5	54,5	42,7
Luksemburg	18,8	25,6	44,4	41,5
Nemčija	25,0	40,4	65,4	37,0
Nizozemska	15,2	39,9	55,1	41,0
Norveška	27,3	23,3	50,6	43,6
Švedska	35,0	33,5	68,5	52,0
Velika Britanija	27,5	17,6	45,1	37,2
ZDA	40,5	23,7	64,2	28,9
Evropska unija:				
Ne ponderirano povprečje	25,6	28,9	54,5	41,7
Ponderirano povprečje	23,9	32,7	56,6	40,3

Vir: OECD, 2003, str. 11.

Iz preglednice je razvidno, da ima največji delež prihodkov iz naslova dohodnine in prispevkov za socialno varnost v skupnih davčnih prihodkih Švedska (68,5%, ZDA (64,2%), Avstrija (62,8%) in Belgija (62,2%), najnižji pa Luksemburg (44,4%), Irska (44,7%) in Velika Britanija (45,1%). Največji delež v družbenem bruto produktu imajo davčni prihodki na Švedskem (52,0) in Danskem (49,8%), najmanjši pa na Irskem (32,3%).

V Sloveniji so v (primerljivem) letu 1998 predstavljali prihodki od dohodnine 15,6% vseh davčnih prihodkov, prihodki od prispevkov za socialno varnost 33% vseh davčnih prihodkov, davek na plače pa 3,3% vseh davčnih prihodkov (www.sigov.si/mf/slov/tekgib/bilvl.htm). S skupnim deležem 51,9% prihodkov iz naslova dohodnine, prispevkov za socialno varnost in davka na plače v celotnih davčnih prihodkih Slovenija skoraj dosega povprečje Evropske unije (54,5%). V Sloveniji predstavljajo davčni prihodki 40,8% družbenega bruto produkta.

Osebni dohodki managerja iz naslova plače in bonitet so v vseh obravnavanih državah obdavčeni kot dohodek iz zaposlitve po progresivni davčni lestvici. Od bruto zneska plače in bonitet se v vseh obravnavanih državah obračunavajo tudi prispevki za socialno varnost. Na obdavčitev prejemkov managerjev iz zaposlitve v posamezni državi, vpliva poleg višine tega prejemka, tudi višina davčnih stopenj v davčni lestvici in višina stopnje prispevkov za socialno varnost. Na višino obdavčitve vplivajo tudi splošna olajšava in osebne olajšave, ki se priznajo glede na osebne okoliščine managerja, kot je na primer število oseb, ki jih vzdržuje.

Zaradi primerljivosti podatkov o davčnih obremenitvah v različnih davčnih ureditvah, ki se lahko razlikujejo v opredelitvi obdavčljive enote, se podatki v preglednicah in izračunih nanašajo na samsko osebo, brez otrok.

V preglednici št. 3 je prikazan delež davka na dohodek fizične osebe in prispevkov za socialno varnost v povprečni bruto plači samske osebe, brez otrok, v nekaterih državah Evropske unije in ZDA.

Preglednica št. 3 : Delež davka na dohodek fizične osebe in prispevkov za socialno varnost za leto 2002

Država	Delež v bruto plači			Delež dajatev v stroških dela**	Dohodnina in prispevki delojemalca kot % od povprečne bruto plače
	dohodnina	prispevki za socialno varnost*	Skupaj		
Avstrija	11	18	29	45	28,6
Belgija	27	14	41	55	41,4
Danska	33	11	44	43	43,1
Finska	26	6	32	45	31,7
Francija	13	13	26	48	26,5
Irska	11	5	16	24	16,4
Italija	19	9	28	46	28,1
Luksemburg	8	14	22	32	22,1
Nemčija	21	21	42	51	41,2
Nizozemska	7	22	29	36	28,7
Norveška	21	8	29	37	28,8
Švedska	23	7	30	48	31,4
Vel. Britanija	16	8	24	30	23,3
ZDA	17	8	25	30	24,3

Vir: OECD, Taxing Wages 2001 – 2002.

* vključujejo le prispevke delojemalca, ki se plačujejo iz bruto plače,

** vključujejo prispevke za socialno varnost, ki jih plačujejo delojemalci in delodajalci ter dohodnino.

Iz preglednice je razvidno, da je povprečna bruto plača samske osebe, brez otrok, najbolj obremenjena z dohodnino in prispevki za socialno varnost, ki jih plačujejo delojemalci na Danskem (43,1% povprečne bruto plače), v Belgiji (41,% povprečne bruto plače) in Nemčiji (41,2% povprečne bruto plače). Najnižja obremenitev pa je na Irskem (16,4% povprečne bruto plače). Če pri obremenitvi upoštevamo tudi prispevke za socialno varnost, ki jih morajo na te prejemke delojemalcev plačati delodajalci, je najvišji delež dajatev v stroških dela na povprečno plačo v Belgiji (55%), najnižji pa v Luksemburgu (32%).

Managerji praviloma ne prejemajo povprečne plače. V preglednici št. 4 je poleg najnižje in najvišje davčne stopnje iz davčne lestvice in stopenj prispevkov za socialno varnost, v zadnjem stolpcu prikazana obremenitev nadpovprečne plače (plače v višini 167% povprečne plače za samsko osebo, brez otrok). V preglednici je tudi označeno, v katerih izmed obravnavanih držav se prispevki za socialno varnost ne plačujejo nad določenim zneskom dohodka. Menim, da ima omejitev plačila prispevkov za socialno varnost na določeno zgornjo mejo dohodka

pomemben vpliv na obdavčitev prejemkov managerjev, ki dosegajo nadpovprečne dohodke.

Prav tako menim, da je ta omejitev primerna v državah, kjer na podlagi višjega zneska plačanih prispevkov za socialno varnost ni mogoče pridobiti višje zdravstvene varnosti, kot je zagotovljena vsem državljanom ter kjer so ugodnosti, ki jih manager lahko pričakuje (uveljavlja) iz pokojninskega zavarovanja, omejene.

Preglednica št. 4: Obdavčitev nadpovprečnih bruto plač za leto 2002

Država	Dohodninska lestvica		Prispevki za socialno varnost		Zgornja meja za plačilo prispevkov	Dohodnina in prispevki delojemalca kot % od bruto plače za plačo v višini 167% povprečne plače
	Najnižja stopnja	Najvišja stopnja	delojemalca	delodajalca		
Avstrija	0	50	18,2	21,8	da	35,4
Belgija	25	50	13,7	34,6		48,4
Danska	32,5	59	9,0	0		51,0
Finska	0	35,5*	6,3	25		39,0
Francija	0 3	52,75	18,0	20,2*	da	30,3
Irska	20	42	6,0	10,75		27,3
Italija	23,4	45	12,84***	33,08	da	33
Luksemburg	0	38	13,95	13,06	da	30,6
Nemčija	0	48,5	20,65	20,65	da	47,8
Nizozemska	1,7	52	29,4	18,59	da	35,1
Norveška	28	47,5****	7,8	12,8		36,2
Švedska	0	25*****	7	32,82	da	36,2
Vel. Britanija	10	40	10	11,8	da	26,1
ZDA	10	38,6	13,85	13,85	da	30,3

Vir: OECD, Taxing Wages 2001 – 2002 in OECD, Model Tax Convention on Income and Capital 2003

* Na Finskem je obdavčljivi dohodek poleg dohodnine po navedeni stopnji obdavčen tudi z občinskim davkom po proporcionalni stopnji od 15,5 do 19,75%.

** Prispevki za socialno varnost se nad določenim zneskom plačujejo po stopnjah, ki so odvisne od velikosti dohodka

*** Običajna stopnja prispevkov je 8,89% oz. 9,89% nad določenim zneskom dohodka, managerji pa plačujejo še dodatnih 2,95% v pokojninski in zdravstveni sklad.

**** Všet je tudi lokalni davek na dohodek po proporcionalni stopnji 28%.

***** Poleg državnega davka na dohodek se na Švedskem plačuje tudi lokalni davek na dohodek po stopnji 27,5% do 33,3%.

V preglednici št. 3 in št. 4 so zajeti podatki o davčni obremenitvi plač. Bruto plača za Avstrijo, Belgijo in Švedsko pa vključuje tudi bonitete (OECD, 2003, str. 119).

Iz stopenj obremenitve z dohodnino in prispevki za socialno varnost, prikazanih v zadnjem stolpcu, je razvidno, da je nadpovprečna plača najbolj obremenjena na Danskem (51%), v Belgiji (48,4%) in Nemčiji (47,8%), najmanj pa v Veliki Britaniji (26,1%).

Kot je razvidno iz predzadnjega stolpca preglednice št. 4 se prispevki za socialno varnost, nad določenim zneskom, ne plačujejo v Avstriji, Franciji, Italiji, (OECD,

2003, str 235) Luksemburgu, Nemčiji, na Nizemskem (PricewaterhouseCoopers, 2004, str. 338) in Švedskem, v Veliki Britaniji in ZDA.

V Avstriji je zgornja meja, do katere se plačujejo prispevki za socialno varnost, 3.270 EUR mesečno (OECD, 2003, str 235). V Nemčiji se prispevki za pokojninsko zavarovanje ne plačujejo nad dohodkom 54.000 EUR letno, za zdravstveno zavarovanje pa nad 40.500 EUR letno (OECD, 2003, str 280 in 281). V Veliki Britaniji je za mesečno plačilo prispevkov za socialno varnost zgornja meja dohodka 2.140 funtov mesečno (PricewaterhouseCoopers, 2004, str. 528).

V nekaterih državah veljajo za dohodke managerjev, ki jih prejema kot plačilo za opravljanje svoje funkcije, posebne določbe, ki opredeljujejo vrsto dohodka in način obdavčitve. V nekaterih državah pa za dohodke direktorjev (managerjev) ni posebnih pravil obdavčitve.

Tako za dohodke managerjev ni posebnih pravil obdavčitve v Veliki Britaniji in ZDA. Dohodki direktorjev so obdavčeni na enak način kot ostali dohodki iz zaposlitve (IBFD, 2003, str. 643 in 669).

V Franciji se dohodki, ki jih prejema predsednik direktorskega odbora in člani direktorata (conseil d' administration), štejejo kot plača in obdavčujejo kot plača. Dohodki, ki jih prejema direktorji družb z omejeno odgovornostjo, so prav tako obdavčeni kot plača. Če pa ima manager več kot 50% delež v kapitalu družbe je njegov dohodek predmet obdavčitve iz različnih naslovov, vendar po pravilih obdavčitve dohodka iz zaposlitve (IBFD, 2003, str. 216).

V Italiji se dohodki direktorjev obdavčujejo kot dohodek iz zaposlitve (employment income). Če so funkcije, ki jih opravlja direktor njegova tipična profesionalna dejavnost, se dohodki, ki jih prejme iz tega naslova, obravnavajo in obdavčujejo kot dohodek iz dejavnosti (professional income). Če se dohodki managerja obdavčujejo kot dohodek iz dejavnosti, je obdavčljivi dohodek razlika med prejetim plačilom in stroški, ki nastanejo v zvezi z opravljanjem poklicne dejavnosti (IBFD, 2003, str. 352).

V Nemčiji se za davčne namene direktor, ki upravlja podjetje in član upravnega odbora, obravnavata kot zaposleni in mora vsa prejeta nadomestila napovedati kot dohodek iz zaposlitve (IBFD, 2003, str. 241).

V Avstriji se dohodki managerja, ki je zaposlen v družbi, obdavčujejo kot dohodek iz zaposlitve. Manager, ki je zaposlen v družbi, plačuje davek od plače. Če manager ni zaposlen v družbi, se njegovi dohodki iz naslova opravljanja funkcije managerja obdavčujejo kot dohodek od poklicnih storitev (dohodek iz samozaposlitve). Tudi v primeru, če ima manager (direktor) v lasti več kot 25% delež v lastniškem kapitalu družbe, se njegovi dohodki iz naslova opravljanja

funkcije managerja štejejo kot dohodek iz poklicnih storitev. Dohodki iz poklicnih storitev predstavljajo dohodke iz opravljanja dejavnosti (IBFD, 2003, str. 60). Dohodek iz opravljanja dejavnosti je dobiček, ki se lahko ugotavlja po metodi obračunane in metodi plačane realizacije. Metoda plačane realizacije se uporablja pri zavezancih, ki niso dolžni voditi poslovnih knjig. V tem primeru se dobiček ugotavlja kot razlika med prihodki in odhodki. Pri metodi obračunane realizacije se obdavčljivi dobiček določi kot razlika med vrednostjo sredstev podjetja na koncu finančnega leta in vrednostjo sredstev na koncu predhodnega finančnega leta. Davek od plače se od davka od dohodka razlikuje le po obliki pobiranja, davčna lestvica je enaka, le da imajo managerji, ki so zaposleni v družbi, možnost koristiti dodatne olajšave za določene druge prejemke (Davčna brošura, 2003, str. 8).

V Belgiji se prejemki managerjev, ki so plačani kot fiksni dohodek managerja (plača), obdavčeni kot aktivni (delovni) dohodek managerja (IBFD, 2003, str. 75).

Na Nizozemskem se dohodki managerja iz naslova opravljanja direktorske funkcije štejejo za dohodke iz zaposlitve in se obdavčujejo kot dohodki iz prvega »predala« (IBFD, 2003, str. 426).

Managerji poleg (denarne) plače praviloma prejemajo tudi bonitete. Dodatne ugodnosti, ki so jih deležni managerji, so lahko številne. Najpogostejše dodatne ugodnosti, ki so opredeljene kot bonitete, so:

- izobraževanje,
- zavarovanja:
 - pokojninsko zavarovanje,
 - življenjsko in nezgodno zavarovanje,
 - dodatno zdravstveno zavarovanje,
- odobrena posojila po bolj ugodni obrestni meri,
- uporaba sredstev podjetja v zasebne namene managerja:
 - uporaba vozila (avtomobila),
 - uporaba letala,
 - uporaba mobitela,
 - uporaba prenosnega računalnika,
- uporaba interneta tudi za zasebne namene managerja,
- brezplačna uporaba parkirišča,
- s strani podjetja plačano davčno in drugo strokovno svetovanje za osebne potrebe managementa,
- uporaba luksuznih počitniških in rekreacijskih objektov,
- uporaba posebne jedilnice v podjetju za vodilne managerje,
- plačilo članarin v raznih združenjih in managerskih klubih.

Glede na to da so bonitete, ki jih manager prejme od delodajalca v naravi, praviloma vključene v dohodek iz zaposlitve, je eno od bistvenih vprašanj v zvezi z

obdavčitvijo bonitet, kako določiti njeno denarno vrednost. Med različnimi metodami se najpogosteje uporabljajo: tržna vrednost, vrednost določena s strani davčne administracije, vrednost za delojemalca ali stroški delodajalca.

V vseh obravnavanih državah predstavljajo bonitete v naravi, ki jih prejmejo managerji, obdavčljivi dohodek.

V Veliki Britaniji bonitete v naravi predstavljajo obdavčljivi dohodek, razen bonitet, ki so izrecno določene kot izvzete iz obdavčitve (IBFD, 2003, str. 646).

V Franciji so bonitete obdavčene kot dohodek iz zaposlitve. Obdavčljive bonitete vključujejo tudi uporabo vozila družbe, brezplačno namestitev in brezplačno prehrano. Razen za brezplačno namestitev in prehrano se ostale bonitete vrednotijo po tržni vrednosti (IBFD, 2003, str. 216).

V Italiji so bonitete v naravi obdavčene kot dohodek iz zaposlitve. Za bonitete se štejejo ugodnosti v naravi, ki presegajo 260 EUR. Bonitete se praviloma upoštevajo kot dohodek iz zaposlitve po tržni vrednosti. Za direktorje velja prepoved prejetanja posojil od družbe. Med bonitete se ne šteje vrednost delnic, ki so dodeljene vsem zaposlenim, če ne presegajo letnega zneska 2.064 EUR, pod pogojem, da jih zaposleni ne proda v obdobju najmanj treh let. Med bonitete se pod določenimi pogoji tudi ne šteje razlika med tržno vrednostjo delnic ob dodelitvi opcije in izvršilno ceno (dejansko plačano ceno za delnice). Ta izjema ne velja v primeru, če zaposleni ob izvršitvi opcije vplača nižji znesek od tržne vrednosti delnic ob dodelitvi ali če ima zaposleni več kot 10% glasovalnih pravic ali kapitala družbe.

V Avstriji so vse bonitete, prejete v naravi, načeloma obdavčljive kot dohodek iz zaposlitve. Posebnost avstrijske davčne ureditve je, da so bonitete obdavčene po povprečni vrednosti, ki je običajno nižja od tržne vrednosti. Povprečno vrednost določi regionalna davčna uprava ali Ministrstvo za finance (bonitete za službena vozila, namestitev, počitnice in podobno). Davka so oproščene bonitete iz naslova brezplačnega koriščenja športnih kapacitet, delovnih oblek, usposabljanja in pokojninskih premij, ki jih plačuje delodajalec (IBFD, 2003, str. 59).

4.2 Obdavčitev prejemkov iz naslova udeležbe na dobičku, delnic, delniških opcij in drugih nagrad v tržno razvitih državah

Managerje tisti sistemi, ki nagrajevanje vežejo na uspešnost poslovanja podjetja, bolj spodbujajo k večji zavzetosti in tveganju pri delu. Lastniška sestava družbe, v kateri je udeležen tudi manager, pozitivno vpliva na njegova prizadevanja za učinkovito poslovanje in doseganje ciljev lastnikov. V tem poglavju obravnavam obdavčitev prejemkov managerjev, v tržno razvitih državah, iz naslova

nagrajevanja v naslednjih oblikah: z udeležbo na dobičku, z delnicami in delniškimi opcijami.

4.2.1 Obdavčitev prejemkov iz naslova udeležbe pri dobičku in delnic

V poglavju 4.1. Obdavčitev osebnih prejemkov managerjev v tržno razvitih državah so predstavljena določena pravila obdavčitve plače managerja in bonitet (davčne stopnje, stopnje prispevkov za socialno varnost, in določena pravila obdavčitve dohodkov iz zaposlitve, kot je na primer omejitev plačila prispevkov za socialno varnost nad določenim zneskom dohodka).

Nagrajevanje managerjev z udeležbo pri dobičku in z delnicami se praviloma obravnava in obdavčuje kot dohodek iz zaposlitve, kar pomeni, da se ti prejemki managerjev obdavčujejo enako kot prejemki managerjev iz naslova plač in bonitet iz poglavja 4.1. Ko manager pridobi delnice, pa je dividenda iz naslova teh delnic obdavčena po pravilih, ki veljajo za obdavčitev dividend.

V nadaljevanju predstavljam posebnosti določenih tržno razvitih držav, ki se nanašajo na obdavčevanje prejemkov managerjev iz naslova udeležbe pri dobičku (dividend) in delnic ter pravila obdavčevanja dividend.

V Veliki Britaniji dividende predstavljajo del dohodka, ki se obravnava kot zadnji (najvišje uvrščen) del dohodka v davčni lestvici. Dividende so v delu, ki se po davčni lestvici uvrstijo v nižji ali srednji davčni razred, obdavčene s posebnim cedularnim davkom po običajni stopnji 10% (schedule F). Če dohodki fizične osebe, brez upoštevanja dohodkov iz naslova dividend, ne presegajo zgornje meje drugega davčnega razreda (osnovna stopnja 22%), dividende niso dodatno obdavčene. Če dohodki presegajo zgornjo mejo drugega davčnega razreda, je del dividend, ki se uvrsti v višji davčni razred, obdavčen po višji 32,5% stopnji cedularnega davka (OECD, 2003, str 593). Za odpravo ekonomske dvojne obdavčitve dividend se priznava davčni kredit v višini ene devetine bruto zneska dividende, ki se najprej prišteje bruto dividendam, po obračunu davka (po stopnji 32,5%) pa odšteje od zneska davčne obveznosti.

Primer (Romano, 2001, str. 643): Davčnemu zavezancu, ki je za dohodke, brez upoštevanja dividend, obdavčen po višji davčni stopnji (40%), bo davek iz naslova dividende v znesku 900 izračunan na naslednji način:

Dividenda	900
<u>Davčni kredit (1/9)</u>	<u>100</u>
Obdavčljiva dividenda	1000
Cedularni davek po 32,5% stopnji	325
Zmanjšanje za davčni kredit	(100)
Dodatna davčna obveznost	225

Francosko pravo prepoveduje udeležbo managerjev na dobičku družbe. Francija je tudi edina država v Evropi, kjer je udeležba zaposlenih na dobičku (razen managerjev), v obliki zadržane delitve dobička, obvezna za družbe, ki imajo preko 50 zaposlenih. Na razdeljene dividende se v Franciji prizna davčni kredit v višini 50% bruto dividend, 50% zneska bruto dividend je izvzetih iz obdavčitve. Pred tem je Francija za odpravo dvojne ekonomske obdavčitve uporabljala sistem polne imputacije. Kapitalski dobički iz naslova prodaje delnic so od 1. januarja 2000 obdavčeni po znižani 16% stopnji in s prispevki za socialno varnost, če pesegajo 50.000 FRF (IBFD, 2001, str. 217).

V Italiji vsa nadomestila v denarju ali v naravi, vključno s prejetimi darili v zvezi z zaposlitvijo, štejejo za dohodek iz zaposlitve. Dividende, razen dividend iz delnic, ki se nanašajo na opravljanje dejavnosti in dividend doseženih iz pretežne udeležbe, so obdavčene kot dohodek iz naložb: v obdavčljivo osnovo prejemnika dividende se šteje bruto vrednost dividende vključno s plačanim davkom na dohodek pravnih oseb, prejemniku se plačan davek od dohodka upošteva kot davčni kredit (tax credit). V drugih primerih pri obdavčitvi dividend ni priznan davčni kredit za odpravo dvojne ekonomske obdavčitve. V teh primerih se dividende obdavčijo s končnim davkom po odbitku (končnim odtegljajem davka) po stopnji 12,5%. Dobički iz kapitala od prodaje delnic in deležev, ki se ne nanašajo na dejavnost ali poklicne storitve, se obdavčijo s posebnim davkom (ta davek nadomešča dohodnino), po stopnji 12,5%. Dobički iz kapitala iz naslova pretežnega lastniškega deleža se obdavčijo s tem nadomestnim davkom po stopnji 27% (Hamaekers, 2003, str. 42).

V Nemčiji se ekonomska dvojna obdavčitev dividend delno odpravlja z izvzetjem 50% dohodka iz naslova dividend iz obdavčitve in sicer ne glede na to ali gre za domače ali tuje dividende. Kapitalski dobiček iz naslova prodaje delnic je obdavčen v primeru odsvojitve delnic v roku enega leta od pridobitve (obdavčljiv je skupni kapitalski dobiček, ki presega 512 EUR) in v primeru odsvojitve pretežnega kapitalskega deleža, ki ga predstavlja 1% lastniškega kapitala družbe. Pretežni lastniški delež se ugotavlja v obdobju preteklih 5 let. Odsvojitve pretežnega lastniškega deleža se ne šteje za privatno transakcijo temveč za poslovno transakcijo. Kapitalski dobiček iz naslova odtujitve delnic se obravnava enako kot dividende - 50% dobičkov je oproščeno davka (Hamaekers, 2003, str. 42 in 43).

V Avstriji se dohodki iz naslova nagrajevanja z udeležbo na dobičku obravnavajo kot drugi dohodek. Drugi dohodek se všteva v osnovo za odmero davka od dohodkov fizičnih oseb. Če so dividende izplačane na podlagi pravic iz delnic ali deležev, se obdavčujejo kot poslovni dohodek ali dohodek iz kapitala. Kot poslovni dohodek se obdavčujejo v primeru, če ima manager kot delničar več kot 25% udeležbo v kapitalu družbe. V obeh primerih so dividende obdavčene z davkom po odbitku po stopnji 25%. Kapitalski dobički niso vključeni v obdavčljivi dohodek, razen v dveh primerih: v primeru špekulativnih dobičkov in v primeru kapitalskega

dobička iz naslova pretežnega lastniškega deleža. Za špekulativne dobičke se štejejo dobički od prodaje vrednostnih papirjev v enem letu od pridobitve (Hamaekers, 2003, str. 44).

V Belgiji so dohodki managerjev, ki so plačani kot nagrajevanje managerja z udeležbo na dobičku, obdavčeni kot aktivni dohodek managerja. Če manager da družbi posojilo, se obresti, ki presegajo obresti obračunane po tržni obrestni meri, štejejo kot dividenda. V Belgiji lahko managerji upoštevajo olajšavo v višini pavšalnega zneska 5% od dohodkov, vendar največ 5% od dohodka 115.000 BEF (Hamaekers, 2003, str. 46).

Na Nizozemskem se dohodki managerjev iz naslova opravljanja direktorske funkcije štejejo kot dohodki iz zaposlitve (dohodki iz prvega predala). Kot dohodek iz zaposlitve se obdavčuje tudi udeležba na dobičku in nagrajevanje z delnicami, pri čemer za nagrajevanje z delniškimi opcijami veljajo posebna pravila. V drugi predal se uvrščajo le dividende in kapitalski dobički, prejeti iz naslova lastništva nad delnicami. V drugem predalu so tudi dohodki iz naslova dividend in kapitalskih dobičkov, ki so izplačani na podlagi pomembnega lastniškega deleža (5%). Obdavčeni so po proporcionalni stopnji 25% (Hamaekers, 2003, str. 49 in 50).

4.2.2 Obdavčitev prejemkov iz naslova delniških opcij

Različna pravila obdavčevanja prejemkov na področju delniških opcij lahko ovirajo prosti pretok delovne sile, kar je spodbudilo države članice OECD in Evropske unije, da ta pravila poenotijo. Za države članice Evropske unije je dne 31.12.2003 sprejeta tako imenovana »EU Prospekt Direktiva«. Po tej direktivi so morale družbe, s katerih delnicami je dovoljeno trgovanje na reguliranem trgu Evropske unije, v primeru ponudbe delnic zaposlenim oziroma managerjem, pripraviti in objaviti prospekt. Poleg tega je OECD objavil javni osnutek za razpravo (public draft discussion paper) o davčnih posledicah, ki nastanejo ob preselitvi opcijskega upravičenca (OECD, 2004, str.16).

Z zornega kota obdavčitve delniških opcij se ureditve v posameznih tržno razvitih državah bistveno razlikujejo glede obdavčitve z dohodnino, obdavčitve dohodkov iz zaposlitve in obdavčitve kapitalskih dobičkov, predvsem v naslednjih bistvenih elementih:

- obstoju predpisov, ki bolj ali manj podrobno določajo obdavčitev delniških opcij, trenutka nastopa davčne obveznosti,
- glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati opcijski načrti oziroma delniške opcije, za ugodnejšo davčno obravnavo,
- vpliva predčasne prodaje delnic, pridobljenih z realizacijo opcijskega načrta, na obdavčitev
- davčne osnove in stopnje za obdavčitev ,
- bremenitve s prispevki za socialno varnost.

Velike razlike v ureditvi elementov, ki vplivajo na obdavčitev delniških opcij, pomenijo tudi pri prezaposlovanju managerjev, saj lahko selitev managerja, kot opcijskega upravičenca, iz ene države v drugo povzroči dvojno obdavčitev ali neobdavčitev prejemkov iz tega naslova.

Med naštetimi elementi, ki povzročajo razlike v obdavčitvi, največ težav povzroča trenutek nastopa davčne obveznosti, ki je v posameznih državah različno določen.

Za dohodke iz zaposlitve in večino bonitet je trenutek nastanka davčne obveznosti trenutek prejema dohodka oziroma bonitete. Za delniške opcije pa je značilno, da je najmanj pet možnih trenutkov nastanka davčne obveznosti (Vegh, 2003, str. 28 do 33):

- ob dodelitvi delniških opcij - obdavčitev ob dodelitvi opcij ni sporna v primerih, ko se s temi opcijami lahko trguje. V primeru, da se s temi opcijami lahko trguje, predstavlja obdavčitev dodelitve opcije enako obravnavo opcij v primerjavi z drugimi finančnimi instrumenti, kot je na primer dodelitev oziroma nagrajevanje z delnicami. Če za delniške opcije trg ne obstaja, se pojavi problem določanja tržne vrednosti opcije. Rešitev tega problema je lahko v tem, da se določi vrednost opcije v določenem odstotku od vrednosti delnice ob dodelitvi opcije, kot je na primer v Belgiji, ki je edina država, ki praviloma obdavčuje delniške opcije ob dodelitvi.

Ostali prejemki in nagrade managerjev, s katerimi ni možno trgovanje, kot je na primer udeležba na dobičku, so obdavčene ob prejemu. Obdavčitev delniških opcij, s katerimi se ne trguje na organiziranem trgu, ob dodelitvi predstavlja izjemo od tega pravila, saj je prejemek ugodnosti iz naslova delniških opcij možen le po preteku določenega časa in pod pogojem, da se cena delnic v tem času poveča. Obdavčitev ob dodelitvi za managerja pomeni tudi tveganje, da plača davek ob dodelitvi opcije tudi v primeru, če opcijo kasneje ne izvrši, ker se cena delnic do izvršitve ni povečala. V tem primeru se managerju že plačani davek ob dodelitvi ne povrne.

- ob dospelju delniških opcij - delniške opcije dospejo v trenutku, ko opcijski udeleženec (zaposleni) lahko izvrši opcijo, oziroma v trenutku, ko na podlagi delniške opcije lahko pridobi delnice. Dokler delniške opcije, s katerimi se ne trguje in ki niso dospele, predstavljajo priložnost za realizacijo določenega dobička v prihodnosti, predstavljajo dospele opcije konkretno priložnost za realizacijo tega dobička, ker se lahko izvršijo in prodajo delnice, pridobljene z izvršitvijo opcije.

Pravica do izvršitve delniških opcij pogosto dospeva postopoma. Poleg dospelosti je lahko izvršitev delniških opcij odvisna tudi od drugih pogojev. Praviloma je takšen dodatni pogoj, da je udeleženec opcijskega načrta ob

izvršitvi delniške opcije še vedno zaposlen v družbi, ki je opcije izdala. Obdavčitev ob dospelosti za managerja pomeni tveganje, da plača davek ob dospelosti opcije tudi v primeru, če opcijo kasneje ne izvrši, ker se cena delnic v obdobju od dospelosti do izvršitve zniža. V tem primeru se managerju že plačani davek ob dospelosti ne povrne.

- ob izvršitvi delniških opcij oziroma v trenutku, ko je izvršilna cena plačana in delnice pridobljene. Obdavčljiva osnova ob izvršitvi delniških opcij je praviloma razlika med tržno vrednostjo delnic ob izvršitvi in med stroški opcijskega udeleženca oziroma ceno, ki jo je plačal za delnice. Ta razlika se imenuje tudi prava vrednost delniške opcije.

Možnost za izvršitev delniških opcij običajno nastopi nekaj let po dodelitvi. Obdavčitev ugodnosti iz naslova delniških opcij ob izvršitvi opcije kot dohodka iz zaposlitve posledično pomeni tudi plačilo davka po odbitku in prispevkov za socialno varnost. Ob izvršitvi delniške opcije je treba plačati tudi izvršilno ceno. Opredelitev izvršitve delniške opcije za obdavčljivi dogodek ima vpliv na likvidnost udeleženca opcijskega načrta, ker v trenutku izvršitve delniške opcije, ko je treba plačati izvršilno ceno in davek, še ne razpolaga z likvidnimi sredstvi. Likvidnostni problem se lahko reši s takojšnjo prodajo določenega števila pridobljenih delnic.

- ob dospelosti pravice do prodaje delnic - določeni opcijski načrti določajo »zaprtο obdobje«, v katerem se delnice, pridobljene z realizacijo opcijskega načrta, ne smejo prodati z namenom, da managerji kot opcijski udeleženci ne bi manipulativno vplivali na ceno delnic. Če pravica do prodaje delnic ne nastopi ob izvršitvi, opcijski udeleženec ne more reševati likvidnostnih težav zaradi plačila davka s takojšnjo prodajo delnic. Z zornega kota likvidnosti je razumljiva potreba po odložitvi obdavčitve do trenutka dospelosti pravice do prodaje delnic.
- ob prodaji delnic - tudi v primeru nastopa celotne davčne obveznosti v trenutku prodaje delnic, pridobljenih z realizacijo opcijskega načrta, je možno razlikovati med dvema vrstama dohodka: dohodkom iz zaposlitve (ugodnost, pridobljena med dodelitvijo in izvršitvijo opcije) in kapitalskim dobičkom (dobiček, pridobljen med izvršitvijo in prodajo delnic). Obdavčitev dohodka iz zaposlitve se v tem primeru odloži, dokler ni realiziran kapitalski dobiček od prodaje delnic. Možna pa je tudi obdavčitev celotne ugodnosti iz naslova delniških opcij le z eno vrsto davka, bodisi z obdavčitvijo dohodka iz zaposlitve ali kapitalskega dobička.

Če cena delnic v obdobju med trenutkom izvršitve delniške opcije in prodajo delnic pade, lahko opcijski udeleženec s prodajo delnic ne realizira dovolj

dobička za plačilo davkov, obračunanih od višje vrednosti delnic v trenutku izvršitve delniške opcije.

Nekatere države OECD, kot so na primer Belgija in Nizozemska, obdavčujejo ugodnosti iz naslova delniških opcij ob dodelitvi ali v trenutku, ko udeleženec opcijskega načrta opcijo lahko izvrši (ob dospelosti). Osnova za obdavčitev delniških opcij (vrednost opcij) je v tem primeru določena glede na tržno ceno opcij, če se z opcijami ne trguje pa na podlagi posebnega načrta vrednotenja. Večina držav OECD obdavčuje ugodnosti iz naslova delniških opcij ob izvršitvi opcije. Obdavčena je razlika med izvršilno ceno in pošteno tržno vrednostjo ob izvršitvi. Najmanj držav OECD uporablja tretjo možnost, pri kateri so ugodnosti iz naslova delniških opcij obdavčene ob prodaji delnic. V tem primeru je obdavčena razlika med izvršilno ceno (vplačano ceno za delnice) in prodajno ceno delnic (OECD, 2003, str. 59).

4.2.3 Primerjava obdavčitve iz naslova delniških opcij v tržno razvitih državah

V preglednici št. 5 je prikazan povzetek nekaterih pravil obdavčitve ugodnosti iz naslova delniških opcij v ZDA in nekaterih tržno razvitih državah članicah Evropske unije

Preglednica št. 5: povzetek pravil obdavčitve ugodnosti iz naslova delniških opcij

	Bolj ugodno obravnavani načrti	Dohodnina ob dodelitvi	Dohodnina ob dospelosti	Dohodnina ob izvršitvi	Prispevki za socialno varnost - delojemalci	Prispevki za socialno varnost - delodajalci	Obdavčitev prodaje delnic
Avstrija ⁷	Ne, možna je bolj ugodna davčna obravnava za opcije, ki ne kotirajo	Ne, razen za opcije, ki kotirajo (niso običajne)	Ne, razen za opcije, ki postanejo tržne ob dospelosti	Da, za opcije, ki ne kotirajo na borzi (netržne opcije)	Da, če obstaja obveznost davka po odbitku	Da, če obstaja obveznost davka po odbitku	Ne, razen za delnice prodane pred potekom enega leta od izvršitve in za 1% delež
Belgija	Ne, možna je bolj ugodna davčna obravnava za opcije, ki izpolnjujejo pogoje	Da, od 15% poštene tržne vrednosti delnic za opcije z dospelostjo najmanj 5 let	ne	Možna pri opcijah z bolj ugodno davčno obravnavo ob dodelitvi, ki kasneje ne izpolnjujejo več pogojev	Praviloma ne ¹	Praviloma ne ¹	Ne
Francija	da	ne	ne	Da, za nekvalificirane opcijske načrte in kvalificirane, ki presegajo popust ²	Da	Da	Da
Italija	Ne, možna je bolj ugodna davčna obravnava	Ne, razen za opcije, ki kotirajo	Ne	Možno ³	Da, vendar je možna bolj ugodna obravnava	Da, vendar je možna bolj ugodna obravnava	Da
Nemčija	ne	Ne, razen za opcije, ki kotirajo	ne	da	da	Da	Ne, razen za določene opcije ⁴
Nizozemska	Ne, možna je bolj ugodna davčna obravnava	Da, za brezpogojne opcije	Da, za pogojne opcije	Možna, če je opcija izvršena pred potekom treh let od odobritve, ali če je obdavčitev odložena do izvršitve	da	Da	Ne
Velika Britanija	da	Praviloma ne ⁵	Ne	Praviloma ne ⁶	ne	Ne	Da
ZDA	da	ne	ne	Da, za nekvalificirane načrte	Da, za nekvalificirane načrte	Da, za nekvalificirane načrte	Da

Vir: PricewaterhouseCoopers, 2003, str. 2 – 23.

¹ Prispevki za socialno varnost se plačujejo le v primeru, če so delniške opcije odobrene s popustom

² Presežni popust (nad 5% od tržne vrednosti delnic ob odobritvi) je obdavčen ob izvršitvi opcije

³ Če opcije izpolnjujejo pogoje za bolj ugodno davčno obravnavo, ni obdavčitve

⁴ Delnice so ob prodaji obdavčene, če so prodane pred potekom enega leta od pridobitve in če predstavljajo več kot 1% nominalnega kapitala družbe

⁵ Ob odobritvi so obdavčene opcije, katerih je rok izvršitve daljši od 10 let in opcij, ki so odobrene s popustom

⁶ Za odobrene opcijske načrte, ki izpolnjujejo določene pogoje, ob izvršitvi ni obdavčitve

⁷ V Avstriji je bila v letu 2005 izvedena davčna reforma in podatki za trenutno veljavna pravila obdavčitve ugodnosti iz naslova delniških opcij niso pridobljena

Iz preglednice je razvidno, da večina od navedenih držav obdavčuje delniške opcije ob njihovi izvršitvi. Davčna osnova je razlika med vrednostjo pridobljenih

delnic in ceno, ki jo je opcijski udeleženec plačal za pridobitev teh delnic. Ta ugodnost (boniteta) je obdavčena kot dohodek iz zaposlitve, od katerih se plačuje dohodnina in prispevki za socialno varnost. Poleg te ugodnosti nekatere države obdavčujejo tudi kapitalski dobiček (na primer Italija).

Efektivna davčna stopnja izražena v odstotkih, predstavlja delež davčne obveznosti v celotni ugodnosti iz naslova realizacije delniških opcij (ugodnosti oziroma boniteto in kapitalski dobiček). V nadaljevanju je predstavljena efektivna davčna stopnja, izračunana po pravilih obdavčitve za posamezno državo in efektivna davčna stopnja obdavčitve po ugodnejši davčni obravnavi, ki je v veljavi v posamezni obravnavani državi. Efektivne davčne stopnje so izračunane za delniške opcije odobrene zaposlenemu. Opcije so izvršene po treh letih od odobritve, delnice iz naslova izvršene opcije pa so prodane po dveh letih od izvršitve.

Preglednica št. 6: Efektivna davčna stopnja na delniške opcije

Država	Obdavčitev delniških opcij brez upoštevanja ugodnejše davčne obravnave	Ugodnejša davčna obravnava
Avstrija *	29,5%	18,7%
Belgija	18,7%	10,0%
Danska	77,5%	40,0%
Francija	45,7%	40,1 %
Italija	42,1%	15,0%
Nemčija	41,3%	-
Nizozemska	42,1%	26,1%
Velika Britanija	15,8%	0
Povprečje EU	39,6%	19,1 %
ZDA	25,5%	19,0%

Vir: Employee Stock Options, 2003, str. 3 in 4.

* Opredeljeni podatki so veljavni za obdobje pred izvedbo davčne reforme v Avstriji v letu 2005

Efektivna davčna stopnja (EDS) je izračunana za osebo z letnimi dohodki v višini 50.000 EUR in dodeljeno opcijo za delnice v vrednosti 16.500 EUR ob dodelitvi, po naslednji formuli (Employee Stock Options, 2003, str. 7):

$$EDS = \frac{\text{ugodnost iz zaposlitve} * DSP \text{ na dohodek} / d3 + \text{kapit. dobiček} * DS \text{ na kap. dob.} / d5}{\text{bruto ugodnost} / d5 - \text{izvršilna cena} / d3}$$

DSP je davčna stopnja in prispevki za socialno varnost

DS je davčna stopnja za kapitalski dobiček

D je diskontna stopnja (5%) za tri leta (d3) oziroma 5 let (d5)

Med obravnavanimi državami Evropske unije edino Nemčija vse delniške opcije obdavčuje enako in ne omogoča ugodnejše davčne obravnave. Med obravnavanimi državami ima najvišjo efektivno davčno stopnjo Francija (45,7% oziroma 40,1 % za ugodnejšo davčno obravnavo). Poleg Francije pa imajo visoko

efektivno davčno stopnjo (nad 40%) še Italija, Nizozemska in Nemčija s tem, da Italija in Nizozemska omogočata ugodnejšo davčno obravnavo delniških opcij, ki učinkovito davčno stopnjo bistveno zniža (v Italiji na 15%, na Nizozemskem na 26,1%). V Avstriji je učinkovita davčna stopnja po normalnih pogojih (29,5%) nižja od povprečja v Evropski uniji (39,6%), prav tako je učinkovita davčna stopnja po ugodnejši davčni obravnavi v Avstriji pred izvedbo reforme v letu 2005 (18,7%) nižja od povprečja te učinkovite stopnje v Evropski uniji (19,1%). Zelo nizka učinkovita davčna stopnja za normalne pogoje je v Belgiji (18,7%) in v Veliki Britaniji (15,8%). Vzrok za relativno nizko učinkovito stopnjo v Belgiji je v obdavčitvi ob dodelitvi opcije. Nizka učinkovita davčna stopnja v Veliki Britaniji (15,8%) je posledica relativno nizke obdavčitve z dohodnino zaradi davčne olajšave na kapitalske dobičke. Ugodnosti iz naslova delniških opcij, ki so bolj ugodno davčno obravnavane v Veliki Britaniji niso obdavčene (stopnja 0%), kar je posledica dejstva, da se ob izpolnjevanju pogojev v Veliki Britaniji obdavčuje le 25% kapitalskega dobička. V obravnavanem primeru je ta znesek nižji od individualne olajšave na kapitalske dobičke.

4.2.4 Harmonizacija obdavčitve delniških opcij

Na nivoju Evropske unije je junija 2003 skupina ekspertov, ki jo predstavljajo eksperti iz 11 držav članic EU, predstavnikov vlade in pomembnejših organizacij ali družb, analizirala določbe posamezne države članice, ki se nanašajo na obdavčitev delniških opcij in sprejela zaključke, kako obstoječe sisteme obdavčitve razvijati naprej. Skupina ekspertov in Uprava podjetniške komisije (Commission's Enterprise Directorate) so, ob upoštevanju dejstva, da države članice same odločajo o spremembah davčnih sistemov, sprejeli zaključke o možnih modelih glede predpisov in administrativnih okvirjev za delniške opcije. Glede obdavčitve delniških opcij so pomembni njihovi naslednji zaključki (European Stock Options, 2003, str. 54 – 58):

- delniške opcije predstavljajo dohodek iz zaposlitve. Obdavčitev ob dodelitvi opcij lahko velja samo za opcije, s katerimi se lahko trguje. Delniške opcije naj ne bi bile obdavčene pred izvršitvijo. Če za opcije velja določeno obdobje, v katerem se delnice, pridobljene na podlagi realizacije opcijskega načrta, ne smejo prodati (blocking period), naj bi bile sprejete posebne rešitve, ki bi preprečile stisko opcijskega udeleženca v primeru padanja tečaja delnic,
- opcijskim udeležencem se lahko zagotovi možnost izbire med obdavčitvijo ob dodelitvi in obdavčitvijo ob izvršitvi opcij,
- posebna pravila lahko ublažijo učinke progresivne obdavčitve,
- družbe so upravičene do upoštevanja stroškov iz naslova realizacije opcijskih načrtov. Davčna obravnavanje teh stroškov naj ne bi vplivala na odločitev, ali bo družba zagotovila delnice za realizacijo opcijskega programa z lastnimi delnicami ali z mladimi delnicami,
- za pospeševanje široke uporabe delniških opcij se lahko uporabijo posebne davčne spodbude,

- lahko se uporabijo posebne davčne sheme, namenjene majhnim rastočim družbam,
- države lahko vpeljejo običajne sheme bolj ugodne davčne obravnave delniških opcij,
- v primeru mednarodne obdavčitve naj bi bila ločnica med dohodki iz zaposlitve in kapitalnim dobičkom v trenutku izvršitve opcije. Če zaposleni v obdobju od dodelitve do dospelosti opcije dela v več državah, se pravica do obdavčitve sorazmerno temu razdeli med te države.

Dne 31.12.2003 je Svet Evropske unije sprejel EU Prospekt Direktivo 2003/71/EC, katera posega tudi na področje delniških opcij. Po tej direktivi morajo družbe, s katerih delnicami je dovoljeno trgovanje na reguliranem trgu Evropske unije, v primeru ponudbe delnic zaposlenim oziroma managerjem pripraviti in objaviti prospekt. Od te obveznosti objave prospekta so izvzete družbe z izdajami vrednostnih papirjev pod določenim zneskom.

V Sloveniji je bila vsebina zgoraj navedene direktive upoštevana z novelo Zakona o trgu vrednostnih papirjev (ZTVP-1) in sicer v okviru sprejetja Zakona o spremembah in dopolnitvah s prejetjem Zakona o trgu vrednostnih papirjev (ZTVP-1B) z dne 2.3.2006.

OECD pa je objavil javni osnutek za razpravo (public draft discussion paper) o davčnih posledicah, ki nastanejo ob preselitvi opcijskega upravičenca. Osnutek vsebuje predloge interpretacije vzorčnega sporazuma, katerih namen je rešiti probleme obdavčitve v primeru preselitve opcijskega udeleženca v drugo državo. Najpomembnejše predloge OECD iz javnega osnutka obravnavam v poglavju 5.3.4. Nagrajevanje z delniškimi opcijami in izogibanje dvojnega obdavčevanja.

4.3 Sklepne ugotovitve

Osební prejemki managerja iz naslova plače in bonitet so v vseh obravnavanih tržno razvitih državah obdavčeni kot dohodek iz zaposlitve po progresivni davčni lestvici z davkom po odbitku. Od bruto zneska plače in bonitet se v vseh obravnavanih državah obračunavajo tudi prispevki za socialno varnost. Na obdavčitev prejemkov managerjev iz zaposlitve v posamezni državi, poleg višine tega prejemka, vpliva tudi višina davčnih stopenj (davčna lestvica) in višina stopnje prispevkov za socialno varnost.

V zadnjem desetletju se je v tržno razvitih državah bistveno povečalo nagrajevanje z delniškimi opcijami. Številne države so sprejele tudi zakonodajo, katere namen je ureditev obdavčitve in spodbujanje te oblike nagrajevanja.

V tržno razvitih državah se nagrajevanje managerjev z udeležbo na dobičku in z delnicami družbe praviloma obravnava in obdavčuje kot dohodek iz zaposlitve. Pri tem predstavlja izjemo Francija, ki prepoveduje udeležbo managerjev pri dobičku.

Na podlagi primerjave pravil obdavčevanja v obravnavanih državah sem ugotovil, da vse obravnavane države, razen Nemčije, udeležencem opcijskih načrtov, ki izpolnjujejo določene pogoje, omogočajo bolj ugodno obravnavo pri plačilu davka in prispevkov za socialno varnost.

Primerjava pravil obdavčenja nam pokaže, da v proučevanih tržno razvitih državah (razen Belgije in Nizozemske) obdavčujejo kapitalski dobiček od prodaje delnic, pridobljenih na podlagi realizacije opcijskega načrta. Določene države bolj ugodno davčno obravnavajo tudi kapitalski dobiček, pri čemer posebej spodbujajo daljše obdobje posedovanja delnic, pridobljenih na podlagi realiziranih opcijskih načrtov.

Iz naslova pregleda obdavčitev delniških opcij je razvidno, da imajo najvišjo efektivno davčno stopnjo Francija, Italija, Nizozemska in Nemčija s tem, da Italija in Nizozemska omogočata ugodnejšo davčno obravnavo delniških opcij, ki efektivno davčno stopnjo bistveno zniža. Nizka efektivna davčna stopnja za normalne pogoje je v Belgiji in Veliki Britaniji. Vzrok za relativno nizko efektivno stopnjo v Belgiji je v obdavčitvi ob dodelitvi opcije.

Menim, da bo v okviru Evropske unije v prihodnosti harmonizacija na področju obdavčitve prejemkov managerjev iz naslova delniških opcij napredovala predvsem zaradi težnje k enotnemu evropskem trgu in mobilnosti managerjev.

5 OBDAVČITEV PREJEMKOV MANAGERJEV Z ZORNEGA KOTA SPORAZUMOV O IZOGIBANJU DVOJNEMU OBDAVČEVANJU

V 4. poglavju so predstavljena pravila obdavčevanja osebnih prejemkov managerjev v tržno razvitih državah. Različna pravila obdavčevanja prejemkov managerjev lahko, pri nagrajevanju z delniškimi opcijami, povzročijo dvojno obdavčitev ali neobdavčitev teh prejemkov, ter s tem tudi ovirajo prosti pretok delovne sile.

Dvojno obdavčevanje osebnih prejemkov urejajo sporazumi o izogibanju dvojnemu obdavčevanju. V tem poglavju predstavljam vlogo in namen sporazumov, osnovna pravila pri preprečevanju dvojnega obdavčevanja ter metode izogibanja dvojnemu obdavčevanju po vzorčnem sporazumu OECD. V poglavju 5.3.4. posebno pozornost namenjam tudi najpomembnejšim predlogom OECD iz javnega osnutka za razpravo, katerih namen je rešiti probleme obdavčitve v primeru preselitve opcijskega udeleženca v drugo državo.

Z zornega kota zakona o dohodnini ter sporazumov predstavljam pravila izogibanja dvojnemu obdavčevanju predvsem na primeru, če nerezident opravlja funkcijo managerja v Sloveniji. Problemi dvojnega obdavčevanja se pojavljajo tudi v primeru, ko slovenski manager opravlja funkcijo managerja v tujini, vendar te problematike v nalogi v celoti ne obravnavam.

5.1 Vloga in namen sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju

Sporazumi o izogibanju dvojnemu obdavčevanju so mednarodni sporazumi in temeljijo na splošnem mednarodnem pravu o meddržavnih pogodbah o izogibanju dvojnemu obdavčevanju, kodificiranem na Dunajski konvenciji. Večina sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju je bilateralnih, nekaj pa je primerov tudi multilateralnih sporazumov. Vseh sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju je čez 1000, število novih sporazumov pa hitro narašča (Vann, 1998, str. 772).

Razlog za hitro naraščanje števila sporazumov je predvsem v tem, da dvojno obdavčevanje dohodkov fizičnih oseb ovira prost pretok storitev in kapitala. Zaradi čedalje večje globalizacije svetovnega trga se intenzivira tudi problem dvojnega obdavčevanja dohodkov fizičnih oseb in potreba po odpravi dvojnega obdavčevanja, saj dvojno obdavčevanje diskriminira davčne zavezance, ker so zaradi dvojne obdavčitve v neenakopravnem položaju glede na zavezance, ki niso dvojno obdavčeni. Ekonomska moč dvojno obdavčene fizične osebe je bolj zmanjšana kot ekonomska moč fizične osebe z enakimi dohodki, ki je obdavčena samo s strani ene države. Zato ima dvojno obdavčevanje za posledico neupoštevanje načela vertikalne in horizontalne enakosti ter načela enakomernosti in pravičnosti obdavčevanja.

Po vzorčnem sporazumu OECD (2003) je dvojno obdavčevanje - obdavčevanje istih dohodkov istega davčnega zavezanca, ki jih je dosegel v določenem (istem) obdobju, s primerljivimi davki s strani dveh ali več držav (OECD, 2003, str. 7).

Obdavčevanje dohodkov oziroma prejemkov managerjev je določeno z zakonodajo posamezne države. Davčni sistemi posameznih držav se razlikujejo po tem, ali dohodke fizičnih oseb obdavčujejo po načelu rezidentstva ali po načelu vira dohodka. Po načelu rezidentstva so dohodki fizičnih oseb lahko obdavčeni v državi, v kateri imajo rezidentstvo ali bivališče ne glede na vir dohodka (po načelu svetovnega dohodka). Po načelu vira pa so dohodki fizičnih oseb obdavčeni v državi vira dohodka ne glede na druge kriterije, kot so fizična prisotnost ali rezidentstvo.

Po načelu obdavčitve po viru so fizične osebe obdavčene le za tiste dohodke, ki imajo vir v tej državi. Fizične osebe, ki na območju določene države nimajo niti stalnega niti začasnega prebivališča (ne prebivajo več kot 183 dni), so omejeno

davčno zavezane, kar pomeni, da so davčno zavezane le za dohodke, ki jih dosegajo na območju te države (Pernek, 2006, str. 86).

Po načelu svetovnega dohodka davčna obveznost davčnega zavezanca ni omejena le na dohodke v državi rezidentstva, temveč se razteza na vse njegove dohodke, ne glede na to ali so pridobljeni doma ali v tujini, kar pomeni, da so davčni zavezanci neomejeno davčno zavezani. Najmočnejši argument, ki opravičuje obdavčitev davčnih zavezancev po načelu svetovnega dohodka, ne glede na to, kje so pridobljeni, je v tem, da država rezidentstva najbolje pozna davčno sposobnost davčnega zavezanca.

Za odpravo dvojnega obdavčevanja obstajajo tri kategorije pravnih metod (Pernek, 2006, str. 69):

- unilateralni ukrepi,
- bilateralni in multilateralni mednarodni sporazumi,
- harmonizacija politike in zakonodaje.

Unilateralni ali enostranski ukrepi na področju odprave dvojnega obdavčevanja so tisti ukrepi, ki jih v svojo zakonodajo vgradi posamezna država, z namenom odprave dvojnega obdavčevanja.

Poleg enostranskih ukrepov so čedalje bolj v uporabi bilateralni sporazumi o izogibanju dvojnemu obdavčevanju. Osnovni namen sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju je predvsem v (Mitrovič, 1997, str. 41):

- preprečevanju mednarodnega dvojnega obdavčevanja, kar pospešuje pretok kapitala (in delovne sile),
- preprečevanju davčnih utaj in drugih izogibanj plačevanju davkov ,
- razdelitvi pravic obdavčenja med državama pogodbenicama oziroma razdeljevanje proračunskih virov med proračunoma držav pogodbenic,
- preprečevanje davčne diskriminacije.

S preprečevanjem mednarodnega dvojnega obdavčevanja se pospešuje tudi mednarodni pretok kapitala pa tudi delovne sile.

Mednarodni sporazumi o preprečevanju dvojnega obdavčevanja omogočajo tudi preprečevanje davčnih utaj, predvsem preko izmenjave informacij med državama.

5.1.1 Vzorčni sporazum OECD

Na podlagi vzorčnega modela sporazuma in nacionalne politike vsaka država razvije svoj model, ki predstavlja izhodiščno podlago za pogajanja in sklenitev sporazuma z drugo državo. Od začetka pogajanj med dvema državama pa do trenutka, ko sporazum stopi v veljavo, običajno traja 5 let, pri čemer je treba

upoštevati, da se določen sporazum običajno uporablja 10-30 let ter da mora vsebovati splošne določbe, ki so prilagodljive, da prenesejo neizogibne spremembe v domači zakonodaji ter da sporazum mora vsebovati mehanizme za urejanje novosti oziroma sprememb v zakonodaji posamezne države pogodbenice. Na podlagi tega je v vzorčni sporazum vključena tudi določba o obveznem informiranju posamezne države pogodbenice o spremembah v zakonodaji države (Vann, 1998, str. 724 – 725).

Sporazumi, ki so bili sklenjeni na podlagi osnutka konvencije Republike Slovenije o izogibanju dvojnemu obdavčevanju iz leta 1993, temeljijo na modelu OECD, ki pa je vseboval tudi elemente splošnega osnutka konvencije Združenih narodov. Osnutek konvencije, ki se je uporabljal od leta 1997 do 2003 pa temelji le na OECD modelu konvencije. Januarja 2003 je bil sprejet vzorčni sporazum OECD 2003.

Vzorčni sporazum OECD je pomemben predvsem zaradi naslednjih razlogov:

- je tipske narave,
- vsebuje tudi komentar, ki se uporablja v primeru spora oziroma v primeru nesoglasij med državama pogodbenicama (Mitrovič, 1997, str. 41).

Sporazumi se nanašajo na davke na dohodek in kapital, s katerimi so obdavčeni rezidenti obeh držav pogodbenic. Sporazumi ne uvajajo novega obdavčenja, temveč temeljijo na obstoječih davčnih predpisih oziroma na zakonodaji držav pogodbenic. V določenih primerih imajo sporazumi prednost pred določbami domače zakonodaje in sicer v primerih, ko so določbe domače zakonodaje v neskladju s sporazumom. V določenih državah domača zakonodaja države pogodbenice določa, da če sporazum dovoljuje obdavčitev, domača zakonodaja pa ne določa drugače, da za takšen primer postane pravilo iz sporazuma pravilo države pogodbenice (Vann, 1998, str. 728). Sporazumi dajejo izterljive pravice davkoplačevalcev do držav pogodbenic. Zato mora vsebina sporazuma, ki ureja pravice in obveznosti davkoplačevalcev, temeljiti na zakonodaji države pogodbenice, vsebino sporazuma pa mora običajno potrditi parlament države pogodbenice.

V določenih primerih so določbe sporazuma nad domačo zakonodajo (Vann, 1998, str. 728). Tako administrativne določbe vsebovane v 25. in 26. členu vzorčnega sporazuma, ki opredeljujejo postopek skupnega dogovora in izmenjavo informacij dajejo sporazumu določena pooblastila, ki ne obstajajo na nivoju domače zakonodaje. Postopek skupnega dogovora omogoča davčnemu zavezancu, ki meni, da obdavčitev ni v skladu s sporazumom, da predloži zadevo v obravnavo pristojnim organom, pristojni organ pa si mora prizadevati razrešiti primer. Takšne določbe domača zakonodaja ne vsebuje. Prav tako domača zakonodaja vsebuje določbe o varovanju osebnih podatkov davčnih zavezancev,

sporazumi pa v 26. členu vsebujejo določbe o informiranju o osebnih podatkih davčnih zavezancev.

Če država pogodbenica po sklenitvi sporazuma nadomesti neko obstoječo vrsto davka s podobno ali spremeni določbe za posamezne vrste davka, se sporazum uporablja tudi za te enake, vsebinsko podobne ali nadomestne davke (Mitrovič, 1997, str. 42).

Struktura sporazumov je, z nekaj izjemami, enaka v skoraj vseh sklenjenih sporazumih (Vann, 1998, str. 728).

Vzorčni sporazum vsebuje naslednja poglavja:

1. poglavje: področje veljavnosti sporazuma,
2. poglavje: definicije,
3. poglavje: obdavčevanje dohodka,
4. poglavje: obdavčevanje premoženja
5. poglavje: metode za odpravo dvojnega obdavčevanja,
6. poglavje: posebne določbe,
7. poglavje: končne določbe.

V 3. poglavju vzorčnega sporazuma so dohodki razdeljeni v posamezne skupine ter določena pravila za posamezno skupino dohodkov. Ta pravila praviloma dajejo državi rezidentstva neomejeno pravico do obdavčitve dohodka in istočasno omejijo ali izključijo pravico države vira dohodka do obdavčitve, pri čemer predstavljajo izjemo aktivni dohodki (poslovni, poklicni in iz zaposlitve), dohodki iz naslova nepremičnin in pasivni dohodki iz naslova premoženjskih pravic. V teh primerih daje vzorčni sporazum pravico do obdavčitve državi vira dohodka, državi rezidenstva pa določa obveznost, da v skladu s sporazumom odpravi dvojno obdavčenje svojega rezidenta za davke, s katerimi je obdavčen tudi s strani države vira dohodka (OECD, 2003, str. 13).

Odprava dvojnega obdavčenja se z razdelitvijo pravic obdavčenja opravi tako, da se podeli pravica obdavčenja:

- le državi vira ali
- le državi rezidentstva, ali
- obema državama tako, da je v državi vira določen zgornji limit obdavčenja, v državi rezidentstva pa obveznost za odpravo dvojnega obdavčenja.

Če je pravica obdavčenja s sporazumom dodeljena le državi rezidentstva ali le državi vira, ne pride do dvojnega obdavčevanja in se člen sporazuma, ki določa odpravo dvojnega obdavčevanja, ne uporabi. Odprava dvojne obdavčitve je potrebna le v tistih primerih, ko je pravica do obdavčitve prejemkov po sporazumu dodeljena tako državi rezidentstva kot tudi državi vira.

Glede na to, da vsebuje pri večini držav že domača zakonodaja določbe, ki preprečujejo dvojno obdavčitev v najbolj pogostih primerih, v katerih lahko pride do dvojnega obdavčevanja (druga država obdavči isti dohodek na podlagi vira dohodka v tej državi), namen bilateralnih sporazumov ni samo v izogibanju dvojnemu obdavčevanju, temveč tudi v preprečevanju izogibanja plačila davkov. Mednarodni sporazumi o izogibanju dvojnemu obdavčevanju vsebujejo tudi določbe, ki preprečujejo diskriminacijo pri obdavčevanju davčnih zavezancev. Na področju dohodnine so najpomembnejše določbe, ki preprečujejo višje obdavčevanje le nerezidentov ter določbe, ki preprečujejo drugačno določanje davčne osnove nerezidentom (Mitrovič, 1997, str. 42).

S tega zornega kota je glavni namen sporazumov v urejanju drugih vrst dvojnega obdavčevanja, predvsem tistih primerov, ko davčni zavezanec na goljufiv način prikrije dohodek na mednarodni ravni in se zanaša na nespretnost davčne administracije pri iskanju informacij iz tujine. Zato je v sporazumih člen o izmenjavi informacij, glavni ukrep, ki preprečuje izogibanje plačilu davkov (OECD, 2003, str. 11). Izkušnje na področju »bega« kapitala pa so v številnih državah v razvoju in v tranziciji pokazale, da je izmenjava informacij pomembna določba, ki preprečuje izogibanje plačilu davkov, da pa so v praksi za uspešno izmenjavo informacij precejšnje ovire. Za države v razvoju in tranziciji imajo sporazumi tudi številne druge posledice (učinke). Ena od najpomembnejših posledic je razdelitev prihodkov od obdavčitve med dvema državama pogodbenicama (Vann, 1998, str.725).

Za opredelitev obdavčitve prejemkov managerjev z zornega kota sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju so pomembne predvsem naslednje določbe vzorčnega sporazuma OECD:

- na katere zavezance se nanaša sporazum (1. člen, 4. člen),
- na katere davke se nanaša sporazum (2. člen),
- obdavčitev dividend (10. člen),
- obdavčitev kapitalskih dobičkov (13. člen),
- samostojne in nesamostojne osebne storitve (14. in 15. člen),
- obdavčitev plačil direktorjem (16. člen),
- odprava dvojnega obdavčevanja (23. člen).

Slovenija ima sklenjene naslednje dvostranske (bilateralne) sporazume o izogibanju dvojnemu obdavčevanju (Prislan, 2006, str. 189 in http://www.mf.gov.si/slov/dav_car/seznam_konv_izogib_dv_obd.htm):

DRŽAVA	Uporablja se od	Objava v RL RS – MP
Avstrija	01.01.1999	4/98 22/06 *
Belgija	01.01.2003	5/99
Bolgarija	01.01.2005	12/04
Bosna in Hercegovina	01.01.2007	19/06
Ciper	01.01.1987	SFRJ 2/86
Češka	01.01.1999	2/98
Danska	01.01.2003	6/02
Estonija	01.01.2007	11/06
Finska	01.01.2005	12/04
Francija *	01.01.2008	4/05
Grčija	01.01.2004	6/02
Indija	01.01.2006	13/04
Hrvaška	01.12.2005 za davke pri viru 01.01.2006 za druge davke	16/05
Irska	01.01.2003	25/02
Italija	01.01.1986	SFRJ 2/83 8/02 *
Kanada	01.01.2003	06/01
Kitajska	01.01.1996	13/95
Latvija	01.01.2003	25/02
Litva	01.01.2003	27/01
Luksemburg	01.01.2003	06/02
Madžarska	01.01.2006	16/05
Makedonija	01.01.2000	06/99
Malta	01.01.2004	09/03
Moldova	01.01.2007	19/06
Nemčija	01.01.2007	22/06
Nizozemska	01.01.2006	04/05
Norveška	01.01.1986	SFRJ 9/85
Poljska	01.01.1999	23/97
Portugalska	01.01.2005	19/03
Romunija	01.01.2004	25/02
Ruska federacija	01.01.1998	11/96
Slovaška	01.01.2005	12/04
Španija	01.01.2003	06/02
Srbija in Črna gora	01.01.2004	30/03
Švedska	01.01.1982	SFRJ 07/81
Švica	01.01.1998	15/97
Tajska	01.01.2005	12/04
Turčija	01.01.2004	8/02
Ukrajina		12/04 *
Velika Britanija	01.01.1983	SFRJ 7/82
ZDA	01.01.2002	10/01

* v Sloveniji ratificirane konvencije, ki še ne veljajo

5.1.2 Opredelitev rezidenta po vzorčnem sporazumu OECD

Rezidenstvo je v mednarodnih davčnih pravilih najbolj pomemben pojem. Pomembnost opredelitve rezidentstva je določena že v 1. členu vzorčnega sporazuma, ki določa, da se sporazum nanaša na rezidente ene ali obeh držav pogodbenic. Zato mora biti za pristop k sporazumu rezidentstvo posamezne osebe opredeljeno v domači zakonodaji posamezne države, sporazumi o izogibanju dvojnega obdavčevanja pa opredeljujejo pravila ugotavljanja rezidentstva le za tiste primere, ko je posamezna oseba po zakonodaji obeh držav pogodbenic opredeljena kot rezident te države (OECD, 2003, str. 24).

Po vzorčnem sporazumu je rezident oseba, ki je v skladu z zakoni države pogodbenice dolžna plačevati davke zaradi svojega stalnega bivališča, bivališča, sedeža uprave ali katerega koli drugega kriterija podobne narave (4. člen vzorčnega sporazuma).

Če je posameznik rezident obeh držav pogodbenic sporazuma, je treba zaradi doseganja odprave dvojnega obdavčevanja, rezidentstvo te osebe omejiti le na eno državo pogodbenico. Po vzorčnem sporazumu se v takem primeru uporabljajo naslednja pravila (OECD, 2003, str. 26):

- posameznik se šteje za rezidenta tiste države, v kateri ima stalno prebivališče. Če ima stalno prebivališče v obeh državah pogodbenicah, se šteje za rezidenta tiste države, s katero ima tesnejše osebne in ekonomske odnose,
- če po prejšnjem merilu ni mogoče določiti rezidentstva ali če nima stalnega prebivališča ne v eni ne v drugi državi pogodbenici, se šteje, da je rezident države, v kateri običajno prebiva,
- če običajno prebiva v obeh državah pogodbenicah ali v nobeni od teh dveh držav pogodbenic, se šteje, da je rezident države, katere je državljan,
- če pa je državljan obeh držav ali pa nobene od njiju, pogodbeni državi določita rezidentstvo na podlagi skupnega dogovora.

S sklenitvijo sporazuma o izogibanju dvojnemu obdavčevanju se torej po zgoraj predstavljenih pravilih odpravi dvojno rezidentstvo.

Osnovno izhodišče za opredelitev rezidentstva je, da je posamezna oseba rezident države, če ima tesne gospodarske in osebne stike oziroma interese z državo, pri čemer je treba upoštevati, da (Vann, 1998, str. 729 in 730):

- v določenih primerih rezidentstva ne moremo zadovoljivo opredeliti po nobenem samostojnem kriteriju, zadovoljivo ga lahko opredeli le primerjava vseh kriterijev. Problem, ki so pojavi ob uporabi tega izhodišča je, da je nezanesljiv, še posebej v tistih državah, kjer domača zakonodaja ne določa natančnejših kriterijev za opredelitev rezidenstva in to opredelitev prepušča sodišču ali davčni administraciji,

- davčna zakonodaja posamezne države lahko določi pravila za ugotavljanje rezidentstva na podlagi zakonodaje, ki ureja civilna področja in se uporablja za druge namene. Najbolj pogosti primer takšnega kriterija za določanje rezidentstva je stalno prebivališče. Pomanjkljivost določanja rezidentstva na podlagi kriterijev, ki so opredeljeni v civilnem pravu je v tem, da so ti kriteriji določeni zaradi drugih namenov in zato niso primerni za davčno zakonodajo, prednost pa je v tem, da so bolj zanesljivi v primerjavi z gospodarskimi in osebnimi interesi,
- kriterij je lahko tudi število mesecev ali dni prebivanja v določeni državi v davčnem letu ali v 12 mesecih. V večini držav je število mesecev oziroma dni prebivanja določeno na več kot 6 mesecev, oziroma več kot 183 dni.

Določitev davčnega leta kot obdobja, po katerem se ugotavlja število dni oziroma mesecev prisotnosti v posamezni državi za ugotavljanje izpolnjevanja kriterija rezidentstva, ima določeno prednost pred kriterijem obdobja prebivanja v zadnjih 12 mesecih. Prednost kriterija davčnega leta je v tem, da oseba lahko določi rezidentstvo v posameznem davčnem letu v času, ko izpolnjuje davčno napoved za to leto. Pomanjkljivost kriterija prisotnosti v davčnem letu pa je v tem, da osebi omogoča prebivanje v državi za več kot 364 dni, ne da bi postala rezident te države.

Temu problemu se lahko izognemo, če rezidentstvo določamo na podlagi kriterija prebivanja v kateremkoli neprekinjenem 12 mesečnem obdobju, ki se konča v davčnem letu.

Vse od naštetih različic določitve kriterija prebivanja imajo svoje pomanjkljivosti, ker temeljijo na določenem avtomatizmu in omogočajo nepravilnosti. Tako na primer za rezidenta ni opredeljena oseba, ki ima gospodarske in osebne interese v določeni državi, in začasno prekine bivanje v tej državi le zaradi tega, da bi se izognila rezidentstvu v tej državi.

To je tudi razlog, da večina držav poleg pravila prebivanja 6 mesecev oziroma 183 dni uporablja tudi dodatne kriterije za ugotavljanje rezidentstva.

V nekaterih državah (predvsem zaradi stalnih migracij iz ene v drugo državo) dopuščajo, da je oseba za davčne namene opredeljena kot rezident le za del davčnega leta. To vprašanje je pomembno predvsem zaradi davčnih olajšav, saj imajo pravico do davčnih olajšav praviloma le rezidenti posamezne države. V državah, kjer je lahko oseba rezident le za del leta, so tudi olajšave, ki se priznajo takemu rezidentu pogosto deljene, tako da lahko uveljavljajo le del teh olajšav. Posamezne države v svojih zakonodaji za davčne namene razlikujejo tudi med različnimi stopnjami rezidentstva (rezident, stalni rezident), kar lahko povzroča nejasnosti pri uporabi določb o rezidentstvu v sporazumih o izogibanju dvojnemu obdavčevanju, če te razlike v sporazumu niso pojasnjene (Vann, 1998, str. 730).

Poseben problem predstavlja tudi dejstvo, da nekatere države priznavajo osebne davčne olajšave le rezidentom. Komentar vzorčnega sporazuma OECD (2003) pri obravnavi problema uveljavljanja davčnih olajšav nerezidentov ugotavlja, da imajo države članice OECD glede tega problema različno fiskalno politiko in tehniko upoštevanja olajšav, ter daje prednost rešitvi, da z vzorčnim sporazumom ni predpisana enotna rešitev, temveč prepušča državam članicam, da uporabijo določbe in tehniko obračuna olajšav iz svoje zakonodaje (OECD, 2003, 245).

5.2 Opredelitev davčnega zavezanca

Pri ugotavljanju izogibanja dvojnega obdavčevanja po sporazumih je treba najprej ugotoviti, kateri zavezanci so po Zakonu o dohodnini opredeljeni kot rezidenti in kateri so nerezidenti Republike Slovenije ter kakšna pravila veljajo pri obdavčitvi rezidentov in nerezidentov.

V Sloveniji veljavna dohodninska zakonodaja od 01.01.2005 temelji na obdavčitvi rezidentov po svetovnem dohodku in nerezidentov po viru dohodka v Sloveniji. Tako so rezidenti obdavčeni za obdavčljivi dohodek, ki ga doseglajo v Sloveniji in v tujini, nerezidenti pa za dohodek, ki imajo svoj vir v Sloveniji. Glede na to, da večina (razvitih) držav prav tako obdavčuje svoje rezidente po svetovnem dohodku, nerezidente pa po viru dohodka, do dvojne obdavčitve prihaja pogosteje v primerjavi s prejšnjo ureditvijo, ki je temeljila na teritorialnem načelu.

Osnovni argument za uvedbo obdavčitve po svetovnem dohodku je v tem, da je takšna obdavčitev bolj pravična, še posebej pri obdavčitvi po progresivni davčni lestvici (Vann, 1998, str 762).

Po osnovnih načelih pa naj bi bili dohodki nerezidentov v državi vira dohodka obdavčeni s proporcionalno davčno stopnjo (z davkom po odbitku), progresivna obdavčitev pa naj bi bila prepuščena državi rezidentstva. Zaradi morebitnih administrativnih težav pri izterjavi davka od nerezidenta, ki v državi vira dohodka nima bivališča, ter ob upoštevanju dejstva, da država težko uveljavlja svojo davčno zakonodajo v drugi državi, velja tudi priporočilo, da izterja svojo terjatev (plačilo davka) preden plačilo zapusti državo (Vann, 1998, str 762).

V tistih primerih, ko do dvojne obdavčitve pride v Sloveniji in državi, s katero ima Slovenija sklenjen sporazum o izogibanju dvojnemu obdavčevanju, se upoštevajo določbe sporazuma, ki pravico obdavčevanja podeljuje le eni državi ali obema državam, toda z zgornjim limitom v državi vira in obveznostjo države rezidentstva, za odpravo dvojnega obdavčevanja. Uveljaljena dohodninska zakonodaja v letu 2005 na področje veljave in uporabe že sklenjenih sporazumov vsebinsko ni prinesla sprememb. Spremembe zakona o dohodnini pa lahko vplivajo na obdavčitev določenega prejemka tudi po sklenjenih sporazumih in sicer

zaradi različne opredelitve teh prejemkov, kar se še posebej nanaša na opredelitev osebnih prejemkov iz zaposlitve, ki so v ZDoh-2 in ZDoh-1 bistveno širše opredeljene kot v ZDoh, ki je veljal do leta 2005. Kot je bilo že poudarjeno, mednarodni sporazumi ne definirajo prejemkov iz zaposlitve, zato te prejeme veljajo opredelitve v nacionalni zakonodaji.

Iz 6. členu ZDoh-2 izhaja v nadaljevanju podana opredelitev rezidenta Slovenije. Rezident je zavezanec, ki v kateremkoli času v davčnem letu izpolnjuje katerega od naslednjih pogojev:

- ima uradno prijavljeno stalno prebivališče v Sloveniji;
- biva izven Slovenije zaradi zaposlitve v diplomatskem predstavništvu, konzulatu, mednarodni misiji Republike Slovenije ali stalnem predstavništvu Republike Slovenije pri Evropski uniji, kot javni uslužbenec z diplomatskim ali konzularnim statusom, ali je zakonec ali vzdrževani družinski član takega javnega uslužbenca in prebiva s to osebo;
- je bil rezident Slovenije v kateremkoli obdobju preteklega ali tekočega leta in biva izven Slovenije zaradi zgoraj navedenih zaposlitev
- ima svoje običajno bivališče ali središče svojih osebnih in ekonomskih interesov v Sloveniji, ali
- je v kateremkoli času v davčnem letu prisoten v Sloveniji skupno več kot 183 dni.

Z vidika odprave dvojnega obdavčevanja dohodkov rezidenta z virom izven Slovenije je pomembna ureditev v devetem poglavju Zdoh-2, kjer so opredeljeni pogoji za odbitek dohodnine (136. člen). Tako lahko rezident od odmerjene dohodnine v Sloveniji odšteje znesek ustreznega dela dohodnine, ki jo je plačal od dohodkov z virom izven Slovenije, vključenih v njegovo osnovo za dohodnino.

5.3 Opredelitev prejemkov managerjev po sporazumih o izogibanju dvojnemu obdavčevanju

V nadaljevanju obravnavam le prejeme managerjev, pri katerih lahko pride do dvojnega obdavčevanja in so zato predmet urejanja v sporazumih o izogibanju dvojnega obdavčevanja.

Ne obravnavam dohodkov iz dejavnosti, ker se le ti po opredelitvi iz modela OECD nanašajo na samostojne osebne oziroma poklicne storitve, dohodkov iz kmetijstva in dohodkov iz premoženjskih pravic.

5.3.1 Osebni prejemi iz zaposlitve

Po modelu sporazuma OECD se plače in drugi podobni prejemi iz zaposlitve, praviloma obdavčijo v državi, kjer se zaposlitev izvaja (državi vira dohodka) oziroma državi rezidentstva prejemnika dohodka.

V prvem odstavku 15. člena vzorčnega sporazuma je določeno splošno pravilo, da se prejemki iz zaposlitve obdavčijo v državi, kjer se delo opravlja. Izjema od tega osnovnega pravila je določena v drugem odstavku 15. člena vzorčnega sporazuma, po katerem se plače in drugi prejemki iz zaposlitve, ki jih rezident ene države pogodbenice prejme za delo opravljeno v drugi državi pogodbenici, obdavčijo le v državi rezidenstva, če so izpolnjeni določeni pogoji. Ti pogoji so določeni v drugem odstavku 15. člena modela sporazuma OECD:

- da je zavezanec prebival v tej drugi državi nepretrgoma ali s prekinitvami skupaj manj kot 183 dni v kateremkoli dvanajstmesečnem obdobju, ki se začne in konča v zadevnem davčnem letu,
- da prejemke izplača delodajalec, ki ni rezident te druge države pogodbenice (tudi, če te prejemke izplača druga oseba v imenu delodajalca),
- da te prejemke ne plačuje stalna poslovna enota ali stalna baza, ki jo ima delodajalec v drugi državi.

Če ti pogoji niso izpolnjeni, se plače in drugi podobni prejemki obdavčijo v državi, kjer se delo opravlja.

Če pa so navedeni pogoji kumulativno izpolnjeni, se ti prejemki obdavčijo le v državi rezidentstva. Ker je v tem primeru pravica do obdavčitve navedenih prejemkov dana le državi rezidentstva, se člen sporazuma, ki ureja izogibanje dvojnemu obdavčevanju, ne uporabi.

Sporazumi o izogibanju dvojnega obdavčevanja OECD ne vsebujejo opredelitve, kateri prejemki se štejejo za prejemke iz zaposlitve. Odvisne osebne storitve, ki so obravnavane v 15. členu vzorčnega sporazuma, kot dohodke iz zaposlitve primeroma navajajo plače, mezde in druge podobne prejemke iz zaposlitve. V komentarju vzorčnega sporazuma OECD (2003) je navedeno, da se med plače, mezde in druge podobne prejemke iz zaposlitve vključujejo bonitete v naravi, ki se prejemajo v zvezi z zaposlitvijo (OECD, 2003, str. 199). Za opredelitev, kateri prejemki se štejejo za prejemke iz zaposlitve, je treba uporabiti opredelitve v nacionalni zakonodaji posamezne države pogodbenice. Če nacionalni zakonodaji posamezni prejemek različno opredeljujeta, se pojavi problem opredelitve posameznega prejemka, ki ga državi pogodbenici lahko rešita v postopku skupnega dogovora iz 25. člena vzorčnega sporazuma OECD.

Obdavčitvi prejemkov managerjev je v modelu sporazuma OECD namenjena posebna določba v 16. členu. Ta člen določa, da se plačila direktorjem in druga podobna plačila, ki jih prejema rezident države pogodbenice, kot član upravnega odbora družbe, ki je rezident druge države pogodbenice, lahko obdavčijo v drugi državi.

Rezidentstvo vseh drugih oseb, razen fizičnih oseb, se ugotavlja po sedežu dejanske uprave. Družba je torej rezident tiste države pogodbenice, v kateri ima sedež dejanske uprave.

Če je torej manager, ki je rezident Republike Slovenije, član uprave v družbi, ki ima sedež v drugi državi pogodbenici, se plačila, ki jih prejme iz zaposlitve, lahko obdavčijo v drugi državi pogodbenici.

Določba 15. člena sporazuma se nanaša na odvisne osebne storitve oziroma na prejemke direktorjev, pokojnine, prejemke državnih uslužbencev, profesorjev in raziskovalcev ter se izrecno sklicuje tudi na določbo 16. člena, ki se nanaša na obdavčitev prejemkov direktorjev.

Zato je pri opredelitvi ali ima druga država pogodbenica, v kateri manager opravlja delo, pravico obdavčiti te prejemke, treba ugotoviti ali manager izpolnjuje pogoje iz drugega odstavka 15. člena sporazuma:

- če je manager prebival v drugi državi pogodbenici manj kot 183 dni, bodo ti prejemki obdavčeni le v državi rezidentstva managerja, če prejemka ni izplačala stalna poslovna enota, ki bi jo imel delodajalec iz države rezidentstva managerja v drugi državi pogodbenici ter če je prejemke managerju izplačala oseba (delodajalec), ki ni rezident druge države pogodbenice.

Če so vsi naštetni pogoji izpolnjeni, bodo prejemki managerja obdavčeni le v državi rezidentstva, kar pomeni, da do dvojne obdavčitve ne bo prišlo.

- če je manager prebival v tej državi več kot 183 dni, ima druga država pogodbenica pravico obdavčiti te prejemke, ker ni izpolnjen eden izmed pogojev, ki jih določa drugi odstavek 15. člena vzorčnega sporazuma OECD. V tem primeru prejemki managerja ne bodo obdavčeni samo v Sloveniji temveč tudi v drugi državi pogodbenici, kjer manager delo opravlja, ker ni izpolnjen pogoj bivanja manj kot 183 dni. Ker morajo biti za pravico, da so prejemki managerja obdavčeni le v državi rezidenstva, izpolnjeni vsi trije določeni pogoji, ob neizpolnjevanju prvega pogoja - bivanja manj kot 183 dni, ostali pogoji za ugotavljanje te pravice niso več pomembni:
 - ni pomembno ali je prejemke managerju izplačala oseba, ki ni rezident druge države pogodbenice in
 - ni pomembno ali te prejemke izplačuje stalna poslovna enota.

V primeru bivanja več kot 183 dni v drugi državi pogodbenici, ima druga država pogodbenica prav tako kot država rezidentstva pravico obdavčiti prejemke managerja iz zaposlitve. Zato je treba na podlagi konkretnega sporazuma ugotoviti, katero metodo določa sporazum za odpravo dvojnega obdavčevanja.

Določene države v svoji domači zakonodaji s posebnimi pravili urejajo obdavčitev nerezidentov, ki so v državi zaposleni krajše obdobje od 183 dni, na primer 30, 60 ali 90 dni (Vann, 1998, str. 744).

V določenih državah se davčno leto razlikuje od koledarskega leta, zato se v novejših sporazumih uporablja opredelitev kateregakoli dvanajstmesečnega obdobja v davčnem letu.

Na podlagi navedenega lahko zaključimo, da se plače in drugi prejemki iz zaposlitve, ki jih prejema manager, rezident Slovenije kot član uprave družbe, ki ima sedež v drugi državi pogodbenici, po sporazumu obdavčijo tudi v tej drugi državi pogodbenici. Če pa so izpolnjeni pogoji iz drugega odstavka 15. člena modela sporazuma OECD, se ti prejemki obdavčijo v Sloveniji, v državi, kjer se delo izvaja pa se ne obdavčijo, ker tako, ob izpolnjevanju pogojev, izrecno določa sporazum.

Plače in drugi prejemki iz zaposlitve, ki jih prejema manager, ki ni rezident Slovenije kot član uprave družbe, ki ima sedež v Sloveniji, se praviloma obdavčijo v Sloveniji, če pa so izpolnjeni pogoji iz drugega odstavka 15. člena modela sporazuma OECD, se ti prejemki obdavčijo le v drugi državi pogodbenici.

Če velja v državi, katere manager je rezident, obdavčitev po svetovnem dohodku, bo manager obdavčen tudi v državi, katere rezident je.

5.3.2 Udeležba na dobičku (dividende)

Po vzorčnem sporazumu se dividende, ki jih družba, ki je rezident ene države pogodbenice izplača rezidentu druge države pogodbenice, lahko obdavčijo v tej drugi državi. Po modelu sporazuma OECD se dividende lahko obdavčijo tudi v državi rezidentstva družbe, ki izplačuje dividende, pri čemer je treba upoštevati naslednje omejitve (OECD, 2003, str. 144):

- obračunani davek od teh dividend ne sme presegati 5% bruto zneska dividend, če je dividenda izplačana podjetju, ki je vsaj 25% lastnik premoženja družbe (kapitala), ki izplačuje dividende,
- obračunani davek ne sme presegati 15% bruto zneska dividend v vseh drugih primerih.

V primeru dividend je torej pravica obdavčevanja podeljena obema državam pogodbenicama s tem, da je državi vira dohodka iz naslova dividende določena zgornja meja, do katere so te dividende lahko obdavčene, država rezidentstva pa ima obveznost, da odpravi dvojno obdavčenje po 23. členu vzorčnega sporazuma.

Takšna delitev pravice obdavčevanja določene vrste dohodka med obe državi pogodbenici je posebnost konvencij o izogibanju dvojnega obdavčevanja, velja pa za dividende (10. člen), obresti (11. člen) ter licenčnine in avtorske honorarje (12. člen). Vse druge vrste dohodka, obravnavane v konvencijah o izogibanju dvojnega obdavčevanja, so obdavčljive samo v državi vira ali pa samo v državi rezidentstva po stopnjah in v skladu z notranjo zakonodajo države, ki ima pravico obdavčiti določen dohodek.

Dividende so v vzorčnem sporazumu opredeljene kot dohodek iz delnic ali drugih pravic do udeležbe na dobičku, ki niso terjatve, kot tudi dohodek iz drugih pravic v družbi, ki se davčno obravnava enako kot dohodek iz delnic po zakonih države, katere rezident je družba, ki izplačuje dividende (tretji odstavek 10. člena). Opredelitev dividend temelji torej na domači davčni zakonodaji družbe, ki jih izplačuje. Zaradi takšne opredelitve pojma dividend, ki temelji na domači zakonodaji posamezne države pogodbenice lahko razlika v pojmovanju dohodkov, ki predstavljajo dividende v zakonodaji posamezne države pogodbenice, povzroči težave pri izvajanju sporazuma med dvema državama. Eden od takih primerov je obravnavanje izplačila preostanka likvidacijske mase družbe delničarjem. Ena država lahko obravnava takšno izplačilo v celoti ali delno kot dividendo, druga država pa kot kapitalski dobiček iz naslova prodaje delnic. Za obdavčitev kapitalskih dobičkov veljajo po vzorčnem sporazumu drugačna pravila (obdavči se le v državi rezidentstva odsvojitelja delnic) od pravil, ki veljajo za dividende (pravica obdavčevanja je podeljena obema državama pogodbenicama), sam sporazum pa kot edino rešitev tega »konflikta« pojmovanj omogoča postopek skupnega dogovora (Vann, 1998, str. 740).

Dividende, ki jih družba z rezidenstvom v eni državi pogodbenici izplača managerju rezidentu druge države pogodbenice, se obdavčijo v tej drugi državi (državi rezidentstva prejemnika dividende), sporazum pa daje omejeno pravico do obdavčenja teh dohodkov tudi državi rezidentstva izplačevalca dividende.

5.3.3 Dobiček iz kapitala

Tako kot pri dividendah se tudi pri kapitalskih dobičkih izpostavlja problem opredelitve pojma kapitalskih dobičkov v posamezni državi pogodbenici sporazuma o izogibanju dvojnega obdavčevanja. Nekatere (še posebej anglosaksonske) države pojmujejo kot kapitalski dobiček, dobiček od katerihkoli sredstev, razen od dobičkov od poslovnih sredstev, ki se uporabljajo v poslovne namene in sredstev, ki služijo osebni rabi posameznika (sredstva široke potrošnje). V drugih državah so s kapitalskim dobičkom obdavčeni taksativno določeni dobički, ne glede na to, ali so to dobički iz naslova premičnega premoženja ali drugih sredstev, torej ne glede na vrsto kapitalskega dobička (Vann, 1998, str. 743). Glede na to, da vzorčni model sporazuma ne vsebuje

definicije kapitalских dobičkov, lahko uporaba pojma kapitalских dobičkov povzroči nejasnosti pri uporabi sporazuma.

Vzorčni sporazum posebej in različno obravnava kapitalске dobičke od prodaje poslovnih sredstev, ki imajo vir v stalnih poslovnih enotah, katerim se ti dobički pripisujejo, kapitalске dobičke od nepremičnin in kapitalске dobičke od ostalega premoženja, med katere uvrščamo tudi delnice in deleže.

V primeru kapitalских dobičkov od odtujitve delnic (in deležev) daje vzorčni sporazum pravico do obdavčitve le državi, katere rezident je odsvojitelj.

Določene države so v domačo zakonodajo in sporazume vključile posebna pravila za ugotavljanje vira kapitalских dobičkov od delnic družb, katerih večji del sredstev so nepremičnine, od neposrednih investicij obresti v družbe, od kakršnihkoli obresti v povezanih družbah. Ta pravila naj bi preprečevala, da bi davčni zavezanci prodajali poslovna sredstva in nepremičnine preko delnic družb, ker za obdavčitev kapitalских dobičkov iz naslova prodaje delnic veljajo po sporazumih drugačna pravila kot za obdavčitev kapitalских dobičkov pri prodaji nepremičnin in poslovnih sredstev.

5.3.4 Nagrajevanje z delniškimi opcijami in izogibanje dvojnega obdavčevanja

V poglavju 4. Obdavčitev prejemkov managerjev v tržno razvitih državah so predstavljene različne ureditve obdavčevanja delniških opcij:

- v nekaterih državah obravnavajo ugodnosti iz naslova dodeljenih opcij kot dohodek iz zaposlitve, v drugih obdavčujejo le kapitalске dobičke ob prodaji delnic, pridobljenih z izvršitvijo opcij,
- v nekaterih državah obdavčujejo delniške opcije že ob dodelitvi opcije, v nekaterih državah ob izvršitvi opcije, v nekaterih pa šele ob prodaji delnic, pridobljenih z izvršitvijo opsijske pravice.

Z zornega kota vzorčnega sporazuma so lahko ugodnosti iz naslova delniških opcij obravnavane kot dohodek iz zaposlitve (15. člen sporazuma) ali kot kapitalски dobiček (13. člen sporazuma), pri čemer se dohodek iz zaposlitve načeloma obdavčuje tam, kjer se delo izvaja, za kapitalски dobiček pa velja obdavčitev po načelu rezidenstva odsvojitelja delnic.

Po vzorčnem sporazumu, lahko manager, kateremu so dodeljene delniške opcije, vpliva na obdavčitev tudi s spremembo zaposlitve oziroma rezidentstva.

Tako bo prezaposlitev (in selitev) managerja, kateremu je bila delniška opcija dodeljena v državi, kjer se obdavčitev opravi ob izvršitvi opcije, v državo, kjer se obdavčitev opravi ob dodelitvi opcije, imela za posledico dvojno neobdavčitev. Prezaposlitev in sprememba rezidentstva managerja, kateremu je bila delniška

opcija dodeljena v državi, kjer se obdavčitev opravi ob dodelitvi opcije, v državo, kjer se obdavčitev opravi ob prodaji delnic, pridobljenih z izvršitvijo opcije, bo imela za posledico dvojno obdavčenje.

Na podlagi navedenega vidimo, da je dvojna obdavčitev ali neobdavčitev ugodnosti iz naslova delniških opcij posledica različne opredelitve trenutka nastopa davčne obveznosti iz naslova delniških opcij, kot tudi opredelitve vrste prejema v posameznih državah.

Za rešitev tega problema je OECD objavil tudi javni osnutek za razpravo (public draft discussion paper) o davčnih posledicah, ki nastanejo ob preselitvi opsijskega upravičenca. Osnutek vsebuje predloge interpretacije vzorčnega sporazuma, katerih namen je rešiti probleme obdavčitve v primeru preselitve opsijskega udeleženca v drugo državo (Employee Stock options, 2003, str. 44).

Najpomembnejši predlogi za spremembo komentarja vzorčnega sporazuma OECD (2003), ki se nanašajo na obdavčitev ugodnosti iz naslova delniških opcij, so naslednji:

- med dohodke iz zaposlitve (15. člen vzorčnega sporazuma) se med bonitete všttevajo tudi delniške opcije,
- pri delniških opcijah, dodeljenih zaposlenemu oziroma managerju, je treba razlikovati med kapitalskim dobičkom, doseženim od odtujitve delnic pridobljenih na podlagi izvršitve delniške opcije in med ugodnostmi iz naslova delniških opcij, ki predstavljajo dohodek iz zaposlitve,
- ločnica med dohodki iz zaposlitve in kapitalskim dobičkom je trenutek izvršitve opcije. Do trenutka izvršitve opcije se vse ugodnosti iz naslova opcije obravnavajo kot dohodek iz zaposlitve, po izvršitvi pa kot kapitalski dobiček,
- država vira lahko obdavči del ugodnosti iz naslova delniških opcij, ki predstavljajo dohodke iz zaposlitve, pod pogojem, da ti dohodki izvirajo iz zaposlitve tej državi. Država vira ima pravico do obdavčitve teh dohodkov tudi v primeru, če trenutek obdavčitve nastopi kasneje, ko delojemalec oziroma manager ni več zaposlen v tej državi (in ni več rezident te države), država rezidentstva pa je obvezana odpraviti dvojno obdavčitev in sicer ne glede na to ali v državi vira trenutek obdavčitve nastopi v istem letu ali pred tem letom oziroma po tem letu,
- če zaposleni v obdobju od dodelitve do izvršitve opcije dela v več državah, se pravica do obdavčitve, sorazmerno temu, razdeli med te države.

Pri delniških opcijah so z zornega kota izogibanja dvojnega obdavčevanja pomembne predvsem naslednje opredelitve pravil obdavčevanja delniških opcij (Employee Stock options, 2003, str. 44-46):

- opredelitev vrste prejema v domači zakonodaji posamezne države pogodbenice (dohodek iz zaposlitve in/ali kapitalski dobiček). Ločnico med

dohodki iz zaposlitve in kapitalskim dobičkom predstavlja trenutek izvršitve opcije,

- opredelitev obdobja zaposlitve, na katero se opcija nanaša. V večini primerov se delniške opcije dodeljujejo kot motivacija za dobre poslovne rezultate družbe v prihodnosti, vendar so tudi primeri, ko se delniške opcije dodeljujejo za prispevanje k dobrim poslovnim rezultatom v preteklosti. V določenih primerih se delniška opcija dodeljuje za oboje: za pretekle rezultate in kot motivacija za prihodnje rezultate. Na katero obdobje zaposlitve se opcije nanašajo, ni mogoče vnaprej določiti, ponekod je ta opredelitev dana v opsijskem načrtu. Glede na to, da se trenutek izvršitve opcije običajno uporablja kot ločnica med dohodki iz zaposlitve in kapitalskim dobičkom, so nekateri mnenja, da so opcije plačilo za delo v obdobju med dodelitvijo in izvršitvijo opcije. Drugi so mnenja, da je obdobje zaposlitve, na katero se opcija nanaša, obdobje med dodelitvijo in dospelostjo opcije ter da je treba v primeru, da delojemalec v tem obdobju dela v različnih državah, davčno osnovo sorazmerno razdeliti med te države glede na čas dela v posamezni državi.
- opredelitev trenutka obdavčitve prejemka (dohodka, dobička) iz naslova delniških opcij - če bi vse države kot ločnico med dohodki iz zaposlitve in kapitalskim dobičkom iz naslova delniških opcij uporabljale trenutek izvršitve opcije ter kot obdobje zaposlitve, na katero se opcija nanaša, upoštevale pravilo sorazmerne razdelitve ugodnosti med države glede na obdobje dela v posamezni državi, do dvojne obdavčitve praviloma ne bi prihajalo.

5.4 Metode izogibanja dvojnemu obdavčevanju

Tudi v primeru, ko imata po določbah sporazuma obe državi pogodbenici pravico do obdavčitve prejemkov managerjev, sporazum določa način odprave dvojne obdavčitve.

V vzorčnem sporazumu OECD sta za odpravo dvojnega obdavčevanja predvideni dve metodi (OECD, 2003, str. 38):

- metoda odbitka,
- metoda oprostitve.

5.4.1 Metoda odbitka

Po metodi odbitka (kredita, dobropisa) se v tujini plačan davek v domači državi prizna kot akontacija dohodnine in sicer v primeru, da država rezidentstva obdavči tudi tisti dohodek, ki ga rezident doseže v tujini, torej v državi vira in je v državi vira že obdavčen. Država rezidenstva pa rezidentu dovoli, da od odmerjenega davka odšteje davek, ki je že bil plačan v tujini.

Metoda odbitka ima tri osnovne podmetode:

- a) popolni odbitek,
- b) navadni odbitek in
- c) navidezni odbitek.

- a) Pri popolnem odbitku država rezidenstva od odmerjenega davka zavezanca odšteje celotni znesek davka, ki je bil plačan v drugi državi. Ker je znesek davka, ki je plačan v državi vira dohodka lahko obdavčen po višji ali nižji davčni stopnji kot v državi rezidentstva, se z uporabo metode popolnega odbitka lahko zmanjša ali poveča povprečna obdavčitev celotnega dohodka davčnega zavezanca v državi rezidentstva. Davčni prihodki države rezidentstva bodo manjši, če je stopnja obdavčitve v državi vira dohodka višja od stopnje v državi rezidentstva.
- b) Z uporabo metode navadnega odbitka, država rezidentstva od odmerjenega davka odšteje le znesek davka, plačanega v državi vira dohodka, ki je enak davku, ki bi ga sama odmerila od dohodka, ki ga je zavezanec dosegel v državi vira. Z metodo navadnega odbitka se odpravi vpliv razlike med davčno stopnjo v državi rezidentstva in državi vira na povprečno obdavčitev do celotnega dohodka davčnega zavezanca v državi rezidentstva. Davčni prihodki države rezidentstva so tako enaki ne glede na to ali je stopnja obdavčitve v državi vira dohodka višja od stopnje v državi rezidentsva ali pa nižja.

Kadar davčni zavezanec prejema dohodke iz različnih držav ali pa v državi vira prejema različne vrste dohodkov, se največji znesek odbitka lahko ugotavlja posebej za vsako vrsto dohodka (per item limitation), posebej za vsako državo (per country limitation) ali za vse dohodke iz tujine (overall limitation).

Primer: Zavezanec ima v državi rezidentstva dohodek v znesku 1.000.000 denarnih enot (d.e.), obdavčen s stopnjo 35% in v tuji državi dohodek 500.000 d.e., obdavčen s stopnjo 25%. Po davčni lestvici so v državi rezidentstva dohodki do 1.000.000 d.e. obdavčeni po 35%, dohodki od 1.000.000 d.e. do 1.500.000 d.e. pa po stopnji 45%.

- Po metodi popolnega odbitka bo od celotnega dohodka 1.500.000 d.e. v državi rezidentstva obračunan davek v znesku 575.000 d.e. (35% od 1.000.000 + 45% od 500.000), ki bo zmanjšan za znesek 125.000 d.e. v državi vira dohodka plačanega davka. Davčni zavezanec bo v državi rezidentstva plačal 450.000 d.e., državi vira dohodka pa 125.000 d.e. oziroma skupaj 575.000 d.e. davka.
- Po metodi navadnega odbitka bo od celotnega dohodka 1.500.000 d.e. v državi rezidentstva obračunan davek v znesku 575.000 d.e., ki bo zmanjšan za znesek 175.000 d.e., ki bi ga sama odmerila od dohodkov, ki jih je zavezanec dosegel v tujini. Davčni zavezanec bo v državi rezidentstva plačal 400.000 d.e., državi vira pa 125.000 d.e. oziroma skupaj 525.000 d.e. davka.

c) Poleg metode popolnega in navadnega odbitka se v sporazumih o izogibanju dvojnemu obdavčevanju pogosto uporablja tudi metoda navideznega (fiktivnega) odbitka. Po tej metodi:

- država rezidenstva prizna odbitek v znesku, ki bi bil plačan v državi vira dohodka, če v državi vira ne bi veljala posebna oprostitev. Tako država rezidentstva prizna oziroma odbije davek, ki dejansko ni bil plačan, zato se ta metoda imenuje odbitek za neplačani davek (tax sparing credit),
- država rezidenstva prizna odbitek v večjem znesku, kot je dejansko bil plačan v državi vira (matching credit).

Namen metode navideznega odbitka je predvsem spodbuditi investicije v državah v razvoju.

Metoda odbitka se za rezidente Republike Slovenije po Zakonu o dohodnini uporablja na podlagi 136. člena ZDoh-2 z omejitvijo, da odbitek dohodnine od tujih dohodkov ne sme preseči nižjega od:

- zneska dohodnine od tujih dohodkov, ki je bil dokončen in dejansko plačan, ali
- zneska dohodnine, ki bi ga bilo treba plačati po tem ZDoh-2 od tujih dohodkov, če odbitek ne bi bil možen.

Če ima Slovenija sklenjeno mednarodno pogodbo o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodka z drugo državo, se za dokončen tuji davek na dohodke iz te države šteje znesek tujega davka po stopnji, določeni v mednarodni pogodbi.

5.4.2 Metoda oprostitve

Po metodi oprostitve (izvzema) se dohodek, ki je že bil obdavčen v državi vira dohodka, ne obdavči še enkrat v domači državi (državi rezidentstva). Država rezidentstva prejemnika dohodka se zaveže, da bo iz obdavčitve izvzela dohodek, ki ga po sporazumu sme obdavčiti država vira, pri čemer država rezidentstva upošteva kot oprostitev tolikšen znesek davka, kot bi ga rezident plačal v domači državi, če oprostitve ne bi bilo. Posledica te metode je lahko, da je znesek davka, katerega je rezident oproščen v državi rezidenstva lahko različen od zneska davka, katerega rezident dejansko plača v državi vira dohodka. S to metodo se država rezidentstva tudi obveže, da bo iz obdavčitve izvzela dohodek, ki ga po sporazumu sme obdavčiti država vira, ne glede na to ali je ta dohodek v državi vira dejansko obdavčen ali ne.

Ta metoda se redko uporablja, ker se država rezidenstva s to metodo po eni strani odpove davku, ki je bil plačan v državi vira dohodka, po drugi strani pa je tudi davek od preostalega dela dohodka zavezanca, zaradi progresivne obdavčitve, manjši. Namen metode oprostitve je, da država rezidenstva zagotavlja davčnim zavezancem, da so v primerih, ko investirajo v tujini, izenačeni z rezidenti države, v katero investirajo.

Metoda oprostitve ima dve osnovni podmetodi:

- metodo popolne oprostitve,
- metodo oprostitve s pridržkom progresije.

Pri popolni oprostitvi se dohodek, ki je obdavčen v državi vira, v državi rezidentstva sploh ne upošteva, in se v celoti izvzame iz obdavčitve.

Pri oprostitvi s pridržkom progresije se dohodek, ki je obdavčen v državi vira, v državi rezidentstva v celoti izvzame iz obdavčitve, se pa upošteva pri stopnji določitve davka, ki se plača od ostalega dohodka, doseženega v državi rezidentstva.

Primer: Zavezanec ima v državi rezidentstva dohodek v znesku 1.000.000 denarnih enot (d.e.), obdavčen s stopnjo 35% in v tuji državi dohodek 500.000 d.e., obdavčen s stopnjo 25%. Po davčni lestvici so dohodki v državi rezidentstva do 1.000.000 d.e. obdavčeni po stopnji 35%, dohodki od 1.000.000 d.e. do 1.500.000 d.e. pa po stopnji 45%.

- Po metodi popolne oprostitve bo v državi rezidentstva obdavčen le dohodek dosežen v državi rezidentstva oziroma 1.000.000 d.e.. Davčni zavezanec bo po tej metodi državi rezidentstva plačal 350.000 d.e. davka, tuji državi pa 125.000 d.e. davka oziroma skupaj 475.000 d.e. davka. Če bi davčni zavezanec ves dohodek v znesku 1.500.000 d.e. dosegel le v državi rezidentstva, bi plačal 575.000 d.e. davka.
- Po metodi oprostitve s pridržkom progresije bo davčni zavezanec v državi rezidentstva obdavčen le dohodek dosežen v državi rezidentstva oziroma 1.000.000 d.e. vendar bo pri določitvi davčnega razreda oziroma stopnje davka upoštevan tudi dohodek, dosežen v tujini. Davčni zavezanec bo po tej metodi državi rezidentstva plačal 450.000 d.e. davka (45% od 1.000.000), tuji državi pa 125.000 d.e. davka oziroma skupaj 575.000 d.e.. davka. Če bi davčni zavezanec ves dohodek v znesku 1.500.000 d.e. dosegel le v državi rezidentstva, bi prav tako plačal 575.000 d.e. davka.

Metoda popolne oprostitve vpliva le na davčno osnovo davčnega zavezanca. V davčno osnovo davčnega zavezanca se po tej metodi v državi rezidentstva ne vključijo dohodki, doseženi v državi vira. Po metodi oprostitve s pridržkom progresije pa sme država rezidentstva pri določitvi davčne stopnje upoštevati tudi dohodke dosežene v državi vira. Zaradi tega ima metoda oprostitve s pridržkom progresije smisel oziroma učinek le pri progresivni obdavčitvi v državi rezidentstva.

V prikazanih primerih metod odbitka in oprostitve je razvidno, da sta za davčnega zavezanca najbolj ugodni metoda navadnega odbitka (skupaj 425.000 d.e. davka) in metoda popolne oprostitve (skupaj 475.000 d.e. davka), medtem ko sta metodi

popolnega odbitka in metodi oprostitve s pridržkom progresije za davčnega zavezanca najmanj ugodni, saj je po teh metodah izračunana davčna obveznost 575.000 d.e.

5.4.3 Izogibanje dvojnemu obdavčevanju po Zakonu o dohodnini (ZDoh-2)

Po določbi drugega odstavka 5. člena ZDoh-2 je nerezident zavezanec za plačilo dohodnine od vseh dohodkov, ki imajo vir v Sloveniji.

Kapitalski dobički

Izjema od zgoraj navedenega pravila je uzakonjena v 33. členu ZDoh-2 za kapitalske dobičke, ki jih nerezident dosega iz naslova delnic in deležev družb, ki so ustanovljene v skladu s predpisi Slovenije pod pogojem, da ima nerezident dobiček iz kapitala vir v Sloveniji samo kot dohodek od lastniških deležev in pravic iz lastniških deležev v gospodarskih družbah in če vrednostni papir ali lastniški delež, ki ga nerezident odsvoji, ni del pretežnega lastniškega deleža.

Pretežni lastniški delež je vsak lastniški delež, na podlagi katerega zavezanec ima ali je imel v kateremkoli času v preteklih petih letih pred odsvojitvijo deleža, neposredno ali posredno preko povezanih oseb, vsaj 10% delež glasovalnih pravic ali vsaj 10% delež v kapitalu oziroma v posameznem razredu delnic določene pravne osebe.

Ta določba je usklajena s 13. členom vzorčnega sporazuma, po kateri ima pravico do obdavčitve kapitalskih dobičkov država pogodbenica, katere rezident je odsvojitelj.

Delniške opcije

ZDoh-2 v 39. členu pravico delojemalcev do nakupa delnic po znižani vrednosti ali pravico do pridobitve drugega premoženja uvršča med bonitete. V četrtem odstavku 43. člena ZDoh-2 pa opredeljuje, da se ta boniteta ugotavlja na dan, ko je pravica izvršena oziroma na dan, ko je delojemalec pridobil delnice ali kako drugo vrsto premoženja. Ta določba kot (prvi) trenutek obdavčitve določa dan izvršitve opcijske pravice in sicer nastopi obveznost obdavčitve (bonitete) v tistem dnevu, ko opcijski upravičenec uveljavi pravico iz opcijske pogodbe, tako da delnice družbe kupi po vnaprej določeni ceni.

S takšno določbo se je Slovenija pridružila tistim državam, ki obdavčujejo delniške opcije ob njihovi izvršitvi. Ko pa manager te delnice proda, je z dohodnino obdavčen le kapitalski dobiček kot razlika med tržno vrednostjo, ki je veljala na dan izvršitve opcije (nakupa delnic) in tržno vrednostjo, ki velja na dan prodaje opcije, kar določa tretji odstavek 98. člena. Na podlagi te rešitve so obdavčeni le

realizirani kapitalski dobički. Po določbi 13. člena vzorčnega sporazuma pa bo pravico do obdavčitve imela država pogodbenica, katere rezident bo odsvojitelj.

Metoda odprave dvojnega obdavčevanja

Odprava dvojnega obdavčevanja dohodkov rezidenta iz virov izven Slovenije se po Zdoh-2 opravlja z uporabo metode navadnega odbitka z omejitvijo po državah. Navedena metoda se je prav tako uporabljala po določilih Zdoh-1. Metoda navadnega odbitka se uporablja za vse vrste dohodkov in je skladna z metodo, ki je določena v sporazumih o izogibanju dvojnemu obdavčevanju dohodka in premoženja, ki jih je sklenila Slovenija.

Po metodi navadnega odbitka se v Sloveniji odmerjena dohodnina rezidenta zmanjša za ustrezen znesek dela v tujini plačane dohodnine od dohodkov, doseženih izven Slovenije, vključenih v njegovo davčno osnovo. Odbitek ne sme preseči nižjega zneska od zneska dokončne in dejansko plačane dohodnine od tujih dohodkov ali zneska dohodnine, ki bi jo bilo treba plačati od tujih dohodkov, če zmanjšanje ne bi bilo možno. Znesek dovoljenega odbitka se računa ločeno po posameznih državah, v katerih imajo tuji dohodki svoj vir (Poročevalec Državnega zbora RS, 2004, str. 19).

Metoda odprave dvojnega obdavčevanja velja za vse vrste dohodkov, uporablja pa se v primeru, ko rezident dohodek dosega v državi, s katero Slovenija nima sklenjene konvencije o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodka. V primeru, ko rezident dohodek dosega v državi, s katero ima Slovenija sklenjen sporazum o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodka, se uporablja metoda odprave dvojne obdavčitve po konkretnem sporazumu (Poročevalec Državnega zbora RS, 2004, str. 19).

5.5 Sklepne ugotovitve

Ugotavljam, da na področju nagrajevanja managerjev z delniškimi opcijami različna pravila obdavčevanja v posamezni državi ovirajo prost pretok delovne sile. Zato so v zadnjem času prisotna prizadevanja po harmonizaciji predpisov na tem področju.

Različna pravila obdavčevanja prejemkov na področju delniških opcij lahko ovirajo prosti pretok delovne sile, kar je spodbudilo države članice OECD in Evropske unije, da se ta pravila poenotijo. OECD je objavil javni osnutek za razpravo (public draft discussion paper) o davčnih posledicah, ki nastanejo ob preselitvi opsijskega upravičenca in predlogih za enotna pravila. Najpomembnejši predlogi za spremembo komentarja vzorčnega sporazuma OECD (2003), ki se nanašajo na obdavčitev ugodnosti iz naslova delniških opcij, so naslednji:

- med dohodke iz zaposlitve (15. člen vzorčnega sporazuma) se med bonitete všttevajo tudi delniške opcije,
- pri delniških opcijah, dodeljenih zaposlenemu oziroma managerju, je treba razlikovati med kapitalskim dobičkom, doseženim od odtujitve delnic pridobljenih na podlagi izvršitve delniške opcije in med ugodnostmi iz naslova delniških opcij, ki predstavljajo dohodek iz zaposlitve,
- ločnica med dohodki iz zaposlitve in kapitalskim dobičkom je trenutek izvršitve opcije. Do trenutka izvršitve opcije se vse ugodnosti iz naslova opcije obravnavajo kot dohodek iz zaposlitve, po izvršitvi pa kot kapitalski dobiček.
- država vira lahko obdavči del ugodnosti iz naslova delniških opcij, ki predstavljajo dohodke iz zaposlitve, pod pogojem, da ti dohodki izvirajo iz zaposlitve tej državi. Država vira ima pravico do obdavčitve teh dohodkov tudi v primeru, če trenutek obdavčitve nastopi kasneje, ko delojemalec oziroma manager ni več zaposlen v tej državi (in ni več rezident te države), država rezidentstva pa je obvezana odpraviti dvojno obdavčitev in sicer ne glede na to ali v državi vira trenutek obdavčitve nastopi v istem letu ali pred tem letom oziroma po tem letu,
- če zaposleni v obdobju od dodelitve do izvršitve opcije dela v več državah se pravica do obdavčitve, sorazmerno temu, razdeli med te države.

V specialistični nalogi ugotavljam, da so se v Sloveniji navedeni predlogi OECD upoštevali s spremembami določb v Zakonu o dohodnini ZDoh-1 in nenazadnje v Zakonu o dohodnini ZDoh-2.

6 PREDLOG DAVČNE POLITIKE PODJETJA Z VIDIKA OPTIMALNE OBDAVČITVE PREJEMKOV MANAGERJEV

V nadaljevanju obravnavam možnosti izvajanja davčne politike podjetja z vidika optimalne obdavčitve prejemkov managerjev. Davčno politiko obdavčitve prikazujem z vidika določil Zdoh-1 in Zdoh-2, prav tako pa jo primerjalno prikazujem tudi z vidika določil Zdoh, ki so veljala pred reformo dohodnine v Sloveniji, to je do leta 2005.

Cilj davčne politike je potrebno zasledovati z vidika davčnih odhodkov podjetja, prav tako pa z vidika davčnih odhodkov managerja kot fizične osebe. V tem poglavju obravnavam le odhodke delodajalca in delojemalca (managerja), ki jih imata slednja na dodeljen del gibljive plače v obliki dolgoročnih spodbudb in sicer:

- udeležbe na dobičku,
- nagrajevanja z delnicami in
- nagrajevanja z delniškimi opcijami.

6.1 Davčna politika po ZDoh

Kot sem že opredelil v poglavju 3.2.1 Ureditev z Zakonom o dohodnini (Zdoh), se je v Sloveniji do leta 2005 med osebne prejemke, ki so bili obdavčeni z davkom od osebnih prejemkov, vštevalo:

1. plača iz delovnega razmerja, ki je po določbi 16. člena Zakon o dohodnini (ZDoh) zajemala:
 - plačo,
 - nadomestila plače,
 - druge prejemke iz delovnega razmerja,
 - prejemke v obliki stimulacij in bonitet,
2. prejemki, doseženi na podlagi pogodbe o delu, delovršne pogodbe oziroma od prevzema opravljanja storitev in poslov na drugi podlagi,
3. drugi prejemki, vključno z nagradami in drugimi prejemki.

6.1.1 Obdavčitev nagrajevanja z udeležbo na dobičku

Davčni organ je po določilih ZDoh ločeval obdavčitev udeležbe na dobičku glede na to, ali je bil razlog za izplačilo te udeležbe premoženjska pravica iz naslova premoženjske pravice iz naslova lastništva delnic oziroma deležev ali članstva v organih (zaposlitve) družbe.

Tako so od dohodkov, doseženih z udeležbo pri dobičku, na podlagi udeležbe managerja v kapitalu družbe, rezidenti plačevali davek od dohodkov iz premoženja (64. čl. ZDoh) po stopnji 25% od vsakega posameznega prejemka, povečanega za plačano posebno akontacijo po zakonu od dobička pravnih oseb ter zmanjšanega za 40%. Pri udeležbi na dobičku osebnih družb pa je bila osnova za obračun davka od dohodkov iz premoženja posamezni prejemek, povečan za plačan davek od dobička pravnih oseb (Dolinar, 1997, str.69 – 71).

Nagrado za uspešno poslovanje, ki jo je manager zaposlen v družbi prejel v obliki izplačila udeležbe pri dobičku, pa je davčni organ po določilih ZDoh obravnaval enako kot drug prejemek iz delovnega razmerja (16. čl. ZDoh), ki je bil obdavčen enako kot plača managerja. Osebni prejemki iz delovnega razmerja so bili med letom obdavčeni po progresivni lestvici iz prvega odstavka 18. člena ZDoh. Poleg tega so se od prejemkov iz delovnega razmerja (plače) plačevali prispevki za socialno varnost po skupni stopnji 22,1 %, ki so jih od bruto osnove plačevali delojemalci in 16,1%, ki so jih plačali delodajalci.

6.1.2 Obdavčitev nagrajevanja z delnicami

Davčni organ je po določilih ZDoh nagrajevanje z delnicami obravnaval enako kot nagrajevanje z udeležbo na dobičku, kjer je bil razlog za izplačilo te udeležbe premoženjska pravica iz naslova lastništva delnic oziroma deležev ali članstva v

organih (zaposlitve) družbe. Tako je davčno osnovo predstavljalo prejemek, povečan za posebno akontacijo po zakonu od dobička pravnih oseb ter zmanjšan za 40%.

Nagrajevanje managerjev z delnicami tako, da je manager delnice vplačal s poplačilom svoje denarne terjatve iz naslova sklepa o udeležbi na dobički, je bilo po mnenju davčnega organa obdavčeno kot drug prejemek iz delovnega razmerja (16. čl. ZDoh), če je bil manager v delovnem razmerju v družbi. Če pa manager ni bil v delovnem razmerju v družbi, je davčni organ njegovo udeležbo na dobičku štel za prejemek na podlagi pogodbe o delu, delovršne pogodbe, ali na podlagi prevzema opravljanja storitev in poslov na drugi podlagi (Davčni bilten, 2004, str. 22 in 23).

Če je manager delnice prodal pred potekom triletnega roka od pridobitve, je bil obdavčen z davkom od dobička iz kapitala po 30% davčni stopnji. Osnovo za kapitalski dobiček je v skladu z določilom 58b. člena ZDoh predstavljala razlika med prodajno ceno delnic in valorizirano vrednostjo delnic v času pridobitve (Davčni bilten, 2004, str. 23).

6.1.3 Obdavčitev nagrajevanja z delniškimi opcijami

Zdoh neposredno ni opredeljeval niti delniških opcij managerjev, niti obdavčitve le teh. Glede obdavčitve nagrajevanja managerjev z delniškimi opcijami pa davčni organ ni dal pisnega mnenja (Krašovec, 2001, str. 54).

Ob sklenitvi opsijske pogodbe, ki je managerju dajala pravico, da je po poteku določenega obdobja kupil delnice družbe po vnaprej zagotavljeni ceni, ki je bila trenutna tržna cena, manager z zornega kota ZDoh še ni pridobil nikakršnega prejema, niti nagrade. V trenutku sklenitve opsijske pogodbe je manager pridobil pravico do nakupa delnic po trenutni tržni ceni, kakršenkoli prejemek ali ugodnost iz tega naslova je bil odmaknjen v prihodnost, saj je bil ta prejemek ali nagrada odvisna od tržne cene delnic v prihodnosti. Poleg tega je v trenutku sklenitve opsijske pogodbe, opsijska pogodba dajala upravičencu pravico do nakupa delnic, ki jo je upravičenec lahko uveljavil (realiziral) lahko pa jo tudi ni uveljavil (Samec, 2002, str. 25).

V trenutku izvršitve opsijske pravice, ko je opsijski upravičenec uveljavil pravico iz opsijske pogodbe tako, da je delnice družbe kupil po vnaprej določeni ceni, ki je bila (praviloma) nižja od trenutne tržne cene delnice, je bila obdavčena razlika med tržno in opsijsko vrednostjo delnice kot drugi prejemek iz delovnega razmerja (15. čl. Zdoh) izplačan v naravi, če je bil manager zaposlen v družbi, ki je izdala opcije (Samec, 2002, str. 25).

Če manager ni bil zaposlen v družbi, v kateri je bil opcijski upravičenec, razlika med ceno, določeno v opcijski pogodbi v času dodelitve opcije in tržno ceno delnice v času izvedbe opcije, ni bila opredeljena kot drugi prejemek iz delovnega razmerja, preprosto zato, ker manager v tej družbi ni bil v delovnem razmerju. Obdavčen je bil lahko kot prejemek, dosežen na podlagi pogodbe o delu, delovrsne pogodbe oziroma od prevzema opravljanja storitev in poslo na drugi podlagi (Davčni bilten, 2004, str. 25).

Takšna obdavčitev je bila očitno odraz dejstva, da nagrajevanje z delniškimi opcijami z ZDoh ni bilo urejeno, da pristojni organi niso izdali nobenega pisnega mnenja, ki bi se nanašal na obdavčitev delniških opcij.

Glede obdavčitve pri prodaji delnic, pridobljenih z izvršitvijo opcijske pravice, je Zdoh izrecno določal, da je prodaja vrednostnih papirjev obdavčena, če je izvršena pred potekom treh let od dneva, ko je bil vrednostni papir pridobljen. Delnice iz naslova opcijske pravice so pridobljene v trenutku izvršitve opcijske pravice, ko je manager kot opcijski upravičenec delnice dejansko kupil, kar je pomenilo, da je bila prodaja teh delnic obdavčena, če jih je manager prodal pred potekom treh let od datuma pridobitve. Stopnja davka od dobička iz kapitala je bila 30% (62. čl. ZDoh).

Pri opredelitvi davčne osnove za kapitalski dobiček je davčni organ razliko med tržno in opcijsko ceno delnice obdavčil dvakrat, prvič ob izvršitvi opcije in drugič ob prodaji delnic (Samec, 2002, str. 26).

Na podlagi navedenega je razvidno, da je bil isti dohodek (dohodek iz naslova delniških opcij) obdavčen z dvema različnima podvrstama dohodnine:

- z davkom od osebnih prejemkov in
- z davkom od dobička iz kapitala.

6.2 Davčna politika po ZDoh-2 oz. ZDoh-1

Z reformo dohodninske zakonodaje v Sloveniji so z uvedbo ZDoh-1 (01.01.2005) in ZDoh-2 so vse tri oblike nagrajevanja managerjev obravnavane kot dohodek iz zaposlitve oziroma dohodek iz delovnega razmerja. Med dohodke iz delovnega razmerja se štejejo tudi dohodki prejeti za vodenje pravne osebe na podlagi poslovnega razmerja in se tako izplačila udeležbe na dobičku (in s tem analogno nagrajevanja z delnicami) članom uprav in poslovodjem po sedanjih ureditvi obdavčujejo kot dohodki iz delovnega razmerja. Prav tako predstavlja dohodek iz delovnega razmerja nagrajevanje z delniškimi opcijami v obliki bonitete, ki jo delojedajalec zagotovi v korist managerja, obdavčljiv dohodek pa predstavlja ugodnost med primerljivo tržno ceno na dan, ko je bila pravica izvršena oziroma na dan, ko je manager pridobil delnice (ali drugi kapital).

Davčne osnove iz naslova vseh treh oblik nagrajevanja managerjev predstavljajo enako stopnjo davčne obremenitve. Za delodajalca predstavlja bruto dohodek, ki ga je v eni izmed oblik dodelil managerju, osnovo za plačilo prispevkov za socialno varnost v skupni višini 16,1%. Za managerja pa predstavlja davčno osnovo bruto dohodek, zmanjšan za obvezne prispevke za socialno varnost, ki jih je na podlagi posebnih predpisov dolžan plačevati manager kot delojemalec v skupni višini 22,1%.

V nadaljevanju se davčna osnova zmanjša za splošno olajšavo, ki je namenjena vsem zavezancem in v letu 2007 zmanjšuje davčno osnovo v višini 2.800 EUR. Prav tako se lahko v nadaljevanju davčna osnova zmanjša za morebitne osebne in posebne olajšave.

Tako opredeljeni dohodki managerja so obdavčeni po progresivni davčni lestvici, kar pomeni, da se s povečevanjem davčne osnove povečuje tudi davčna stopnja. Davčna lestvica za davek od dohodkov iz zaposlitve ima v letu 2007 tri davčne razrede, ki so določeni s stopnjami od najnižje:

- 16% za davčne osnove do 6.800 EUR letno,
- 27% za letno davčno osnovo nad 6.800 in pod 13.600 EUR, do najvišje
- 41% za davčne osnove nad 13.600 EUR.

6.3 Sklepne ugotovitve

Iz navedenga je razvidno da so se v Sloveniji z davčno reformo v letu 2005, kjer so dohodki iz zaposlitve opredeljeni širše kot prej in zajemajo vse tri obravnavane oblike nagrajevanja managerjev in s tem enako stopnjo obdavčitve, odpravile bistvene pomanjkljivosti in nejasnosti ZDoh, katere je slednji vseboval na področju obdavčitve prejemkov managerjev iz naslova udeležbe na dobičku, nagrajevanja z delnicami in nagrajevanja z delniškimi opcijami.

Glede na to, da so z dohodninsko reformo prejemki iz zaposlitve opredeljujejo širše kot prej menim, da bi bilo temu ustrezno potrebno spremeniti tudi predpise, ki določajo višino plačil prispevkov za socialno varnost. Tako bi bilo potrebno v skladu z nekaterimi tržno razvitimi državami Evropske unije omejiti plačilo prispevkov za socialno varnost do določenega zneska dohodka, nad katerim se prispevki več ne bi plačevali.

Menim, da bi bilo potrebno v Sloveniji spodbujati nagrajevanje managerjev v tej obliki oziroma davčno stališče spodbujanja približati poslovnemu stališču. Potrebno je vedeti, da nagrajevanja z delnicami in delniškimi opcijami pomenijo dolgoročno spodbudo managerjem in se običajno uporabljajo tudi zato, da uspešen manager ostane v podjetju ter preprečujejo, da bi manager v prihodnosti postal morebitni konkurent podjetju. Takšni trendi obdavčevanja so v veljavi tudi v

ZDA in tržno razvitih državah EU z izjemo Nemčije, kjer je efektivna davčna stopnja na delniške opcije bistveno nižja ob upoštevanju ugodnejše davčne obravnave.

Prav tako je potrebno omeniti, da od plačila prispevkov za socialno varnost iz naslova bonitet v davčni ureditvi v Sloveniji, davčni zavezanec nima nobene dodatne koristi. Tako se na primer prispevek za pokojninsko zavarovanje obračunan od bonitet iz naslova realizirane delniške opcije ne všteva v pokojninsko osnovo (ZPIZ, 42. člen). Posledično bi bilo potrebno spremeniti predpise, da se vse plačane prispevke za pokojninsko varnost upošteva pri izračunu pokojninske osnove.

7 ZAKLJUČEK

V nalogi sem zastavil cilj, da na podlagi zastavljenih teoretičnih izhodišč analiziram rešitve sprememb davčne zakonodaje v Sloveniji, ki jih na področju obdavčevanja prejemkov managerjev opredeljuje veljavna zakonodaja in te ugotovitve primerjati z zakonodajo pred reformo leta 2005. Zastavljen cilj je predstavljal tudi z zornega kota Zakona o dohodnini ZDoh-2 ter sporazumov opredeliti pravila o izogibanju dvojnemu obdavčevanju na primeru, če nerezident opravlja funkcijo managerja v Sloveniji. Končni cilj mojega specialističnega dela pa je bil predstaviti možnosti izvajanja davčne politike podjetja v Sloveniji na področju obdavčitve managerjev na podlagi določil ZDoh-2 z vidika optimalne obdavčitve prejemkov managerjev primerjalno z ureditvami v tržno razvitih državah Evropske unije in ZDA ob upoštevanju sporazumov o izogibanju dvojne obdavčitve.

Prizadeval sem si, da bi celotno nalogo zastavil tako, da bi odgovoril na vprašanje, ali je ureditev dohodnine na področju obdavčevanja prejemkov managerjev v Sloveniji primerljiva z rešitvami v drugih državah, predvsem državah Evropske unije. Seveda, naloga ne daje neposrednega, popolnoma točnega in univerzalnega odgovora na vsa vprašanja in odprte probleme, ampak si mora vsak ustvariti lastno mnenje na podlagi prebranega dela.

Obdavčitev dohodkov fizičnih oseb z dohodnino naj bi bila »pravična« oziroma vsak davčni zavezanec naj bi za financiranje države prispeval »pravični delež« dohodkov. Pri opredelitvi »pravičnega deleža« se je za obdavčevanje z dohodnino uveljavilo načelo obdavčitve glede na ekonomsko moč davčnega zavezanca in upoštevanje načel horizontalne in vertikalne enakosti davčnih zavezancev. Po načelu horizontalne enakosti naj bi osebe z enako ekonomsko močjo plačale enak znesek davka. Po načelu vertikalne enakosti naj bi osebe z višjimi dohodki plačale višji znesek davka.

Pri dohodnini se poleg fiskalnega cilja države upošteva tudi socialni cilj. Socialni cilj pomeni, da se iz obdavčitve izvzamejo tisti osebni izdatki, ki so zavezancu potrebni za zagotovitev življenjskega minimuma. Življenjski minimum so stroški, ki jih zavezanec potrebuje za vzdrževanje sebe in svoje družine. Določen naj bi bil v takšni višini, da zagotavlja, da zavezanec in njegova družina ne bi živela v revščini. V sodobnih davčnih ureditvah se zato, po tako imenovanem subjektivnem neto načelu, obdavčuje le razpoložljivi dohodek davčnega zavezanca, ki ne vključuje tisti del dohodka, ki ga zavezanec potrebuje za vzdrževanje sebe in svoje družine.

V sodobnih davčnih ureditvah je prisotna težnja po širjenju davčne osnove in nižanju davčnih stopenj, ki izhaja predvsem iz opredelitve dohodkov, ki sestavljajo ekonomsko zmožnost davčnega zavezanca. V določenih davčnih ureditvah (na primer v Belgiji, na Danskem, v Luksemburgu, na Norveškem, Švedskem in Nizozemskem) upoštevajo, da ekonomsko zmožnost davčnega zavezanca sestavljajo tudi tako imenovani imputirani dohodki in med obdavčljive dohodke vštete tudi te dohodke, predvsem imputirane dohodke iz naslova bivanja v lastnem bivališču. V davčni ureditvi na Nizozemskem se tudi nerealizirani dohodki iz naslova povečanja vrednosti naložb obravnavajo kot povečanje ekonomske zmožnosti davčnega zavezanca in so tudi ti dohodki upoštevani med obdavčljivimi dohodki zavezanca.

V Evropski uniji je harmonizacija na področju obdavčitev z davkom od dohodkov fizičnih oseb šele v začetni fazi, saj se na področje dohodnine nanašata le dve sprejeti direktivi, ki le delno urejata posamezno področje v okviru dohodnine. Direktiva o enotnem sistemu obdavčenja pri združitvah, delitvah, prenosu sredstev in zamenjavi delnic družb iz različnih držav članic (90/434/EEC) le deloma posega na področje dohodnine. Direktiva določa nevtravno obravnavo dohodka ali dobička, ki ga fizična oseba doseže pri zamenjavi vrednostnih papirjev z novimi pri združitvi, delitvi, prenosu sredstev in zamenjavi delnic družb iz različnih držav članic. Direktiva o obdavčitvi dohodka od prihrankov v obliki plačila obresti (2003/48/EC) pa se nanaša na področje izmenjave informacij o obrestih, izplačanih rezidentu druge države članice.

Posamezna država področje obdavčevanja osebnih prejemkov managerjev iz naslova nagrajevanja njihovega dela in poslovnih rezultatov ureja po lastnih pravilih, davčne ureditve in rešitve pa se med posameznimi državami razlikujejo.

V Sloveniji sedanja davčna ureditev področja osebnih dohodnin z reformo (uveljavitev Zdoh-1 in Zdoh-2) odpravlja problematiko, ki je bila prisotna z zakonom o dohodnini iz leta 1993. Ta je namreč na temo, ki jo obravnavam v nalogi, povzročal največ problemov pri opredelitvi vrste dohodka managerja. Manager, ki je zaposlen v družbi, prejema plačo. Plača je obdavčena z davkom od osebnih dohodkov, po progresivni davčni lestvici, kar pomeni, da se s povečevanjem

davčne osnove povečuje tudi davčna stopnja. Plača managerja je obremenjena tudi s prispevki za socialno varnost. Vsi ostali prejemki managerja iz individualne pogodbe pa v Sloveniji pred davčno reformo niso predstavljali plače in jih je bilo potrebno uvrstiti in obdavčiti glede na vrsto prejemka v skladu z Zakonom o dohodnini ZDoh in opredelitve teh prejemkov v drugih predpisih. Največ problemov in razhajanj je bilo pri opredelitvi dohodkov managerjev iz naslova udeležbe v dobičku. Davčni organ je bil mnenja, da so bila izplačila iz dobička družbe članom uprav, ki niso temeljila na udeležbi v kapitalu te družbe, različno obdavčena glede na to ali so prejemniki udeležbe v dobičku bili zaposleni v družbi ali ne.

Če je določeno področje davčne ureditve nejasno ali premalo določeno, ima država možnost da te predpise spremeni in jih naredi jasne, pa čeprav v smeri večje davčne obveznosti. Z reformo v Sloveniji je zakonodajalec (pri določenih vrstah dohodka) upošteval in udeležbo pri dobičku managerja, ki izhaja iz uspešnosti poslovanja, opredelil kot dohodek iz zaposlitve oziroma dohodek iz delovnega razmerja.

Podlaga za nagrajevanje managerjev z delnicami družbe je njihova terjatev iz naslova udeležbe pri dobičku. Zato veljajo za to obliko nagrajevanja vsa pravila, ki sicer veljajo za nagrajevanje z udeležbo pri dobičku.

Prav tako Zakon o dohodnini iz leta 1993 neposredno ni opredeljeval niti delniških opcij managerjev, niti obdavčitve le teh. Sedanji Zakon o dohodnini Zdoh-2 pravico delojemalcev do nakupa delnic (po znižani ceni) opredeljuje kot boniteto, ki se ugotavlja na dan, ko je pravica izvršena oziroma na dan, ko je delojemalec (manager) pridobil delnice. Kot (prvi) trenutek obdavčitve je določen trenutek izvršitve opcijske pravice in sicer obveznost obdavčitve nastopi v tistem trenutku, ko opcijski upravičenec uveljavi pravico iz opcijske pogodbe, tako da delnice družbe kupi po vnaprej določeni (nižji) ceni. Razlika med vplačano vnaprej določeno ceno za delnice in tržno vrednostjo delnic ob izvršitvi je boniteta.

Znesek bonitete se praviloma določa na podlagi primerljive tržne cene. Če primerljive tržne cene ni mogoče določiti, se znesek bonitete določi na podlagi stroška, ki je nastal pri delodajalcu v zvezi z zagotavljanjem bonitete. Tako ugotovljena boniteta se zmanjša za plačila, ki jih delojemalec plača delodajalcu v zvezi z zagotavljanjem določene bonitete. Na podlagi te določbe veljavnega zakona o dohodnini je obdavčena razlika med tržno ceno delnic (oziroma stroška, ki ga je imel delodajalec z zagotavljanjem delnic) in ceno, ki jo je za delnice plačal delojemalec (manager) ob izvršitvi opcije.

Ocenjujem, da je takšna ureditev postavila v neenakopravni položaj managerje družb, katerih delnice kotirajo na borzi oziroma managerje družb, katerih delnice so pogosto predmet trgovanja v primerjavi z managerji družb, katerih delnice niso predmet trgovanja. Delniška družba lahko za izvršitev svoje obveznosti iz opcijske

pogodbe uporabi lastne delnice, ki jih je pridobila pred daljšim časovnim obdobjem, ko je bila cena teh delnic ter s tem tudi strošek družbe, bistveno nižja.

Sedanji zakon za delnice, pridobljene v opcijskem programu, določa, da se za nabavno vrednost delnice (ali drugega kapitala) šteje primerljiva tržna cena na dan, ko je bila pravica izvršena oziroma na dan, ko je zavezanec pridobil delnice (ali drugi kapital). Z navedeno določbo je odpravljena dvojna obdavčitev kapitalskih dobičkov, realiziranih pri prodaji delnic, pridobljenih po opcijskem programu, ki naj bi se izvajala po prejšnjem. Po novem zakonu o dohodnini je razlika med tržno vrednostjo delnic in zagotovljeno (nižjo) ceno po opcijskem programu obdavčena takrat, ko je delniška opcija realizirana z nakupom delnic. Ko pa manager te delnice proda, je z dohodnino obdavčena le razlika med tržno vrednostjo, ki je veljala na dan izvršitve opcije (nakupa delnic) in tržno vrednostjo, ki velja na dan prodaje opcije. Na podlagi te rešitve so tako obdavčeni le realizirani kapitalski dobički.

Iz primerjave učinkovitih davčnih stopenj držav članic Evropske unije in ZDA za leto 2002 ter Slovenijo v nalogi ugotavljam, da je davčna obremenitev ugodnosti iz naslova delniških opcij, ki nimajo ugodnejše davčne obravnave, v Sloveniji izredno visoka v primerjavi s povprečje v Evropski uniji in ZDA.

Med državami članicami Evropske unije (članice pred 1. majem 2004) je v devetih državah možna ugodnejša davčna obravnava ugodnosti iz naslova realizacije delniških opcij. Ugodnejša davčna obravnava delniških opcij je možna tudi v ZDA. Primerjava učinkovite davčne stopnje obdavčitve, ki upošteva ugodnejšo davčno obravnavo v Evropski uniji in ZDA ter učinkovite davčne stopnje v Sloveniji, ki nima ugodnejše davčne obravnave, pa pokaže, da je učinkovita davčna stopnja v Sloveniji za 2,6 krat višja od povprečja v Evropski uniji in ZDA.

Menim, da je zelo visoka učinkovita davčna stopnja za ugodnosti iz naslova delniških opcij v Sloveniji posledica dejstva:

- da v Sloveniji ni bolj ugodne davčne obravnave opcijskih načrtov,
- da morajo delojemalci plačati prispevek za socialno varnost od vseh dohodkov iz zaposlitve, ne glede na višino teh prejemkov.

Obveznost plačila prispevkov za socialno varnost v Sloveniji ni omejena do določenega zneska, nad katerim se ti prispevki več ne plačujejo, kot je to primer v nekaterih državah članicah Evropske unije in ZDA.

Glede na to, da dohodninska reforma prejemke iz zaposlitve opredeljuje širše kot prej, menim, da bi bilo temu primerno in ustrezno spremeniti tudi predpise, ki določajo plačilo prispevkov za socialno varnost tako, da se omeji plačilo prispevkov za socialno varnost do določenega zneska dohodka, nad katerim se prispevki več ne plačujejo.

Osebni prejemki managerja iz naslova plače in bonitet so v vseh obravnavanih tržno razvitih državah obdavčeni kot dohodek iz zaposlitve po progresivni davčni lestvici z davkom po odbitku. Od bruto zneska plače in bonitet se v vseh obravnavanih državah obračunavajo tudi prispevki za socialno varnost. Na obdavčitev prejemkov managerjev iz zaposlitve v posamezni državi, poleg višine tega prejemka, vpliva tudi višina davčnih stopenj (davčna lestvica) in višina stopnje prispevkov za socialno varnost. Na višino obdavčitve vplivajo tudi splošna olajšava in osebne olajšave, ki se priznajo glede na osebne okoliščine managerja, kot je na primer število oseb, ki jih vzdržuje. Nadpovprečna plača je najbolj obremenjena na Danskem, v Belgiji in Nemčiji, najmanj pa v Veliki Britaniji in na Irskem.

V zadnjem desetletju se je v tržno razvitih državah bistveno povečalo nagrajevanje z delniškimi opcijami. Številne države sprejele tudi zakonodajo, katere namen je ureditev obdavčitve in spodbujanje te oblike nagrajevanja.

Z zornega kota managerja, ki je udeležen v opsijskem načrtu, je pomembno, katere vrste davka bo plačal iz naslova delniških opcij in kdaj nastopi trenutek obdavčitve.

V tržno razvitih državah se nagrajevanje managerjev z udeležbo na dobičku in z delnicami družbe praviloma obravnava in obdavčuje kot dohodek iz zaposlitve. Pri tem predstavlja izjemo Francija, ki prepoveduje udeležbo managerjev pri dobičku.

Velike razlike v ureditvi elementov, ki vplivajo na obdavčitev delniških opcij, predstavljajo tudi oviro pri prezaposlovanju managerjev, ker lahko preselitev managerja iz ene države v drugo povzroči dvojno obdavčitev ali neobdavčitev prejemkov iz tega naslova.

Med naštetimi elementi, ki povzročajo razlike v obdavčitvi, največ težav povzroča trenutek nastopa davčne obveznosti, ki je v posameznih državah različno določen.

Na podlagi primerjave pravil obdavčevanja v obravnavanih državah sem ugotovil, da vse obravnavane države, razen Nemčije, udeležencem opsijskih načrtov, ki izpolnjujejo določene pogoje, omogočajo bolj ugodno obravnavo pri plačilu davka in prispevkov za socialno varnost. V določenih državah so to opsijski načrti, ki so odobreni s strani davčnega organa ali pa tisti, ki izpolnjujejo vnaprej določene pogoje (kvalificirani opsijski načrti), v določenih državah pa pravica do bolj ugodne davčne obravnave ne zahteva formalne odobritve davčnega organa niti izpolnitve formalnega postopka. V določenih državah opsijski načrti, ki so bolj ugodno davčno obravnavani, vsebujejo omejitve zneska oziroma števila delnic, ki jih lahko pridobi posamezni opsijski udeleženec.

Primerjava pravil obdavčenja nam pokaže, da v proučevanih tržno razvitih državah (razen Belgije in Nizozemske) obdavčujejo kapitalski dobiček od prodaje delnic, pridobljenih na podlagi realizacije opcijskega načrta. Določene države bolj ugodno davčno obravnavajo tudi kapitalski dobiček, pri čemer posebej spodbujajo daljše obdobje posedovanja delnic, pridobljenih na podlagi realiziranih opcijskih načrtov.

Posamezni trenutek nastopa obdavčitve ima svoje prednosti in pomanjkljivosti. Če cena delnic od dodelitve do izvršitve narašča, je prednost obdavčitve ob dodelitvi opcije v relativno nižji efektivni davčni stopnji. Prav tako obdavčitev delniških opcij pred njihovo izvršitvijo bolj spodbuja managerje k uspešnem poslovanju družbe, kot obdavčitev morebitnega dobička (ugodnosti) v trenutku izvršitve opcije. Če se ugodnosti iz naslova delniških opcij obdavčujejo ob izvršitvi, so efektivne davčne stopnje običajno večje kot v primeru obdavčitve ob dodelitvi opcije.

Pregled obdavčitev delniških opcij nam pokaže, da med obravnavanimi državami imajo najvišjo efektivno davčno stopnjo Francija, Italija, Nizozemska in Nemčija s tem, da Italija in Nizozemska omogočata ugodnejšo davčno obravnavo delniških opcij, ki efektivno davčno stopnjo bistveno zniža. Nizka efektivna davčna stopnja za normalne pogoje je v Belgiji in Veliki Britaniji. Vzrok za relativno nizko efektivno stopnjo v Belgiji je v obdavčitvi ob dodelitvi opcije.

Menim, da bo v okviru Evropske unije v prihodnosti harmonizacija na področju neposrednih davkov oziroma obdavčitev prejemkov managerjev napredovala predvsem zaradi težnje k še bolj enotnemu evropskem trgu in mobilnosti managerjev. Kljub temu različna pravila obdavčevanja managerjev še vedno lahko povzročijo dvojno obdavčitev ali neobdavčitev teh prejemkov in s tem ovirajo mobilnost managerjev na tem področju. Posledično sem proučil vlogo in namen sporazumov o izogibanju dvojne obdavčitve, osnovna pravila o preprečevanju dvojne obdavčitve in metode o izogibanju v skladu z ZDoh-2.

Temeljna hipoteza specialističnega dela se je ne glede na še vedno visoko efektivno davčno stopnjo v Sloveniji potrdila, in sicer je reforma s področja obdavčevanja fizičnih oseb, ki se nanaša na prejemke managerjev v Republiki Sloveniji oz. gibljivi del plače, ki naj bi dosegal vsaj 20% vseh prejemkov managerja, bistveno pripomogla k vzpodbujanju takega nagrajevanja managerjev, katero je vezano na uspešnost poslovanja podjetja. V nalogi ugotavljam, da se je efektivna davčna stopnja v Sloveniji, ki je v letu 2004 (pred reformo) znašala 70,25%, zmanjšala na 49,3% v letu 2007. S tem tovrstno nagrajevanje in obdavčevanje teh prejemkov v Republiki Sloveniji postaja primerljivejše z značilnostmi obdavčevanja v tržno razvitih državah EU in ZDA.

Iz ugotovitev s specialističnem delu je razvidno, da morajo odgovorni v podjetjih za izvajanje optimalne davčne politike dobro poznati problematiko obdavčitve

managerjev tudi z vidika sporazumov o izogibanju dvojne obdavčitve, da bi lahko spodbujala in izvajala nagrajevanje managerjev bodisi z udeležbo na dobičku, z lastnimi delnicami ali delniškimi opcijami. Z uveljavitvijo ZDoh-1 in ZDoh-2 je davčna zakonodaja v Sloveniji za takšne oblike nagrajevanja bolj spodbudna na prejšnjo, ki je bila v veljavi do leta 2005. Kljub temu je ob primerjavi rešitev v tržno razvitih državah Evropske unije in ZDA ugotovljeno, da je efektivna davčna stopnja v Sloveniji za takšne vrste dohodkov managerjev še vedno visoka. Zato sem navedel nekaj predlogov rešitev. Razvidno je, da je v Sloveniji še vedno potrebno spodbujati nagrajevanje managerjev v tej obliki oziroma davčno stališče spodbujanja približati poslovnemu stališču. Nagrajevanja z delnicami in delniškimi opcijami pomenijo dolgoročno spodbudo managerjem in se običajno uporabljajo tudi zato, da uspešen manager ostane v podjetju ter preprečujejo, da bi manager v prihodnosti postal morebitni konkurent podjetju. Takšni trendi obdavčevanja so v veljavi tudi v ZDA in tržno razvitih državah EU z izjemo Nemčije, kjer je efektivna davčna stopnja na delniške opcije ob upoštevanju ugodnejše davčne obravnave bistveno nižja.

8 LITERATURA IN VIRI

Literatura

1. Bohinc Rado: Delniške opcije in udeležba na dobičku. Ljubljana: Podjetje in delo, 2000, št. 6.
2. Bohinc Rado: Opcije kot orodje delavskega delničarstva. Ljubljana: Podjetje in delo, 2005, št. 5, str. 717.
3. Bohinc Rado...et al.: Zakon o gospodarskih družbah (ZGD) s komentarjem, 1. knjiga in 2. knjiga. Ljubljana: GV Založba, 2002.
4. Davčna brošura 2003. Dunaj: Zvezno ministrstvo za finance. 2003, 71 strani.
5. Djukič Tatjana: Bistvene spremembe v davčni zakonodaji. Ljubljana: Obrtnikov svetovalec, 2006, 1, str. 38-39.
6. Dolinar Maja: Obdavčitev dividend in drugih deležev v dobičku. Ljubljana, Gospodarski vestnik, 1997, št. 23.
7. Drevenšek Mojca: Delniške opcije. Ljubljana: Svetovalec, 2001, 4, str. 65–66.
8. Employee Stock Options: Effectice Tax rates on Employee in the European Union and the USA. European Commission Enterprise Directorate – General, 2003, 36 strani.
9. Employee Stock Options: Final Report of the Expert Group. Overview European Commission Enterprise Directorate – General, 2003, 8 strani.
10. European Stock Options: The legal and administrative environment for Employee Stock Options in the EU. Final Report of the Expert Group, European Commission Enterprise Directorate – General, 2003, 74 strani.
11. Ferčič Aleš: Pridobivanje lastnih delnic zaradi ponudbe v odkup delavcem družbe ali z njo povezane družbe. Ljubljana: Podjetje in delo, 2003, št. 2, str. 31 – 68.
12. Ferrarini G.A., Moloney N., Vespro, C.: Convergence in Law and Practice Across the EU Executive Pay Fautline. Journal of Corporate Law studies, 2004, No. 2.
13. Gregorič Aleksandra, Rejc Adriana in Slapničar Sergeja: Koliko stanejo naši direktorji? Ljubljana: Manager, 2004, št. 5, str. 142.
14. Hamaekers Hubert: International Taxation Trends in Europe. IBFD, 2/2003, str. 42-50.
15. International Bureau of fiscal documentation (IBFD): European tax handbook 2005. Amsterdam, str. 646.
16. Ivanjko Šime in Kocbek Marjan: Pravo družb. Ljubljana: Časopisni zavod, 1996, str. 29 – 532.
17. Ivanjko Šime: Udeležba na dobičku z davčnega vidika. Ljubljana: Pravna praksa, 1999, št. 420, str. 15 – 23.
18. Ključanin Edina in Zemljič Mojca: Konvencije o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodka in premoženja z obrazložitvijo. Ljubljana: GV Založba, 2004.

19. Kobal Aleš: Dohodnina po novem. Maribor: Davčno – finančni raziskovalni inštitut, 2004.
20. Kocbek Marjan: Udeležba v dobičku in nagrajevanje z delnicami. Ljubljana: Podjetje in delo, 2004, št. 2, str. 337.
21. Kokotec - Novak Majda: Podjetniško in davčno svetovanje. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2005.
22. Kovač Matjaž: Pravni vidiki in metode za odpravo mednarodnega dvojnega obdavčenja svetovnega dohodka. Ljubljana: Podjetje in delo, 2003, št. 3, str. 587.
23. Krašovec Tone: Davčna zapornica za opcije. Ljubljana: Svetovalec, 2001, št. 28, str. 54.
24. Krašovec Tone: Kako do bolj učinkovitega nagrajevanja managementa. Ljubljana, Gradivo strokovnega posveta: Aktualna vprašanja nagrajevanja managementa in nadzornih svetov, 2002, 11 strani.
25. Merkač Marjana: Plača po individualni pogodbi. Ljubljana: Svetovalec, 2001, št. 9, str. 71 – 79.
26. Mitrovič Siniša: Konvencije o izogibanju dvojnega obdavčevanja. Ljubljana: Svetovalec, 1997, št. 33, str. 40 – 45.
27. Model Tax Convention on Income and Capital. Pariz: OECD, 2000, 308 str.
28. Morton Paul V.: Report on the CFE Forum 2001 »New Ways of taxation in Europe«. IBFD, European Taxation, July/August 2001, str 213 – 276.
29. Možina Stane: Management danes. Ljubljana: Didakta, 1994, str. 14 – 38.
30. Možina Stane: Management nova znanja za uspeh. Ljubljana: Didakta, 2004, str. 13 – 39.
31. Musgrave Richard in Peggy: Javne finance u teoriji in praksi. Zagreb: Inštitut za javne financije, 1993.
32. OECD, Model Tax Convention on Incom and on Capital 2003 and Key Features of Tax Systems & Treaties of OECD Member Countries, Amsterdam: IBFD, 2003, 620 str.
33. OECD, Tax Policy Studies No. 6, Tax and the Economy, A Comparative Assessment of OECD Countries. Paris: Organisation for Co-operation and Development, 2004, str. 1-60.
34. OECD, Taxing Wages 2001 – 2002. Paris: Organisation for Co-operation and Development, 2003, 418 str.
35. Pallister John, Isaacs Alan: Oxford Dictionary of Business. Oxford University Press, 2003, 546 str.
36. Pernek Franc: Finančno pravo in javne finance. Maribor: Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, 1999.
37. Pernek Franc: Preprečevanje dvojne obdavčitve v okviru sporazumov OECD in EU. Ljubljana: Podjetje in delo, 2006, št. 1, str. 106.
38. Petauer Boštjan in Černe Mitja: Davčni odtegljaj v praksi. Ljubljana: Založba Legat, 2006.

39. PricewaterhouseCoopers: Employee Stock Options. Final report Austria, Belgium, France, Germany, Italy, Netherlands, United Kingdom, USA, London, 2003
40. PricewaterhouseCoopers: Individual Taxes 2003-2004, Worldwide Summaries. New Jersey: John Wiley & Sons, 2004, str. 528.
41. Prislán Šušteršič Barbara: Sporazumi o izogibanju dvojnem obdavčevanju v letu 2006. Ljubljana: Iks - revija za računovodstvo in finance, 2006, 33, str. 186 - 189.
42. Renneboog L., Trojanowski G.: The Managerial Labour Market and the Governance Role of Shareholder Control Structure in the UK. European Corporate Governance Institute, Finance Working Paper, 2003, Nr. 16.
43. Romano Carlo: Private Rulings Systems in EU Member States. European Taxation, IBFD, 2001, str. 18 do 30.
44. Rupnik Lado: Javne finance, 1. del. Ljubljana: Ekonomska fakulteta v Ljubljani, 1992, 46 str.
45. Rupnik Lado: Javnofinančni pojmovnik. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 1997, str. 41.
46. Samec Nataša: Uvedba delniškega opcijskega programa. Ljubljana: Pravna praksa, GV Revije, 2002, št. 30, str. 6 – 27.
47. Slapničar Sergeja: Pogodba, ki učinkuje. Ljubljana: Manager, 2003, 12, str. 60 – 65.
48. Slapničar Sergeja: Skrivnostni menedžerski zasluži. Ljubljana: Svetovalec, 2004, 3, str. 50.
49. Stotsky Janet: The base of the Personal Income Tax. Washington D. C.: International Monetary Fund, 1995, str. 121-129, 216-221.
50. Šarman Robert: Dohodnina po novem. Ljubljana: Svetovalec, 2004, št. 40, str. 64.
51. Vann J. Richard: Internacional Aspects of Incom Tax. Washington D. C.: Tax Law Design and Drafting, International Monetary fund, Volume 2, 1998, str. 718 – 810.
52. Vegh P. Gyongy: OECD Faces Employee Stock Options. IBFD: European Taxation, 2003, št. 6-7, str. 265 – 268.
53. Vzorčni sporazum o davkih na dohodek in na premoženje. Ljubljana: MFB Consulting, 2000, 318 str.

Viri

1. Davčni bilten. Ljubljana: Davčna uprava RS, 2004, letnik 5, št. 4.
2. Davčni bilten. Ljubljana: Davčna uprava RS, 2005, letnik 6, št. 6.
3. Davčni bilten. Ljubljana: Davčna uprava RS, 2006, letnik 7, št. 1.
4. Davki in prispevki - zbirka predpisov. Ljubljana: Bonex založba, 2003, 721 str.
5. Konvencije o izogibanju dvojnemu obdavčevanju.
[\[http://www.mf.gov.si/slov/dav_car/seznam_konv_izogib_dv_obd.htm\]](http://www.mf.gov.si/slov/dav_car/seznam_konv_izogib_dv_obd.htm),
 17.7.2007

6. Kriteriji za individualne pogodbe o zaposlitvi managerjev (Uradni list RS, št. 64/97).
7. Obresti in dividende. Ljubljana: Denar, 2005, letnik XV, št. 15, str. 9 – 13.
8. Pogodba o minimalni vsebini individualnih pogodb o zaposlitvi poslovnih delavcev in delavcev s posebnimi pooblastili (Uradni list RS, št. 64/97).
9. Poročevalec Državnega zbora Republike Slovenije. Ljubljana, št. 2/2004, 19 str.
10. Slovenski računovodski standardi. Ljubljana. Slovenski inštitut za revizijo, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2005.
11. Tax law rewrite.
[URL:<http://www.hmrc.gov.uk/rewrite/exposure/seventh/ed7.pdf>], 4.5.2006.
12. Zakon o davku na dohodek pravnih oseb, ZDDPO-1 (Uradni list RS, št. 40/2004, 108/2005).
13. Zakon o davku na izplačane plače, ZDIP (Uradni list RS, št. 34/96...108/05).
14. Zakon o delovnih razmerjih, ZDR (Uradni list RS, št. 42/2002).
15. Zakon o dohodnini, ZDoh – 1 (Uradni list RS št. 54/04).
16. Zakon o dohodnini, ZDoh – 2 (Uradni list RS št. 117/06).
17. Zakon o dohodnini, ZDoh (Uradni list RS št. 73/93...15/2000).
18. Zakon o gospodarskih družbah, ZGD (Uradni list RS, št. 30/1993...139/04).
19. Zakon o gospodarskih družbah, ZGD-1 (Uradni list RS, št. 42/2006).
20. Zakon o trgu vrednostih papirjev, ZTVP-1, (Uradni list RS, št. 56/1999... 28/2006).